

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜTERCİM-TERCÜMANLIK ANABİLİM DALI
İNGİLİZCE MÜTERCİM-TERCÜMANLIK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK EDEBİYATI ÇEVİRİLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Gamze LEVENT

Danışman
Prof.Dr.Gülperi SERT

2010

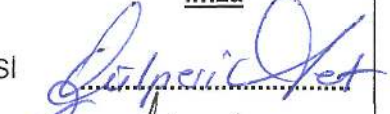
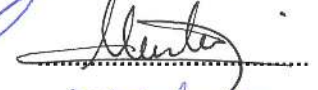
YÜKSEK LİSANS
TEZ/ PROJE ONAY SAYFASI

2001800300

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Gamze LEVENT
Tez Başlığı : Çocuk Edebiyatı Çevirilerinde Karşılaşılan Sorunlar

Savunma Tarihi : 16.07.2010
Danışmanı : Prof.Dr.Gülperi SERT

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof.Dr.Gülperi SERT	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Yrd.Doç.Dr.Müge IŞIKLAR KOÇAK	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Yrd.Doç.Dr.Nilsen GÖKÇEN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	

Oybirliği ☒
Oy Çokluğu ☐

Gamze LEVENT tarafından hazırlanmış ve sunulmuş "**Çocuk Edebiyatı Çevirilerinde Karşılaşılan Sorunlar**" başlıklı Tezi () / Projesi () kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum **“Çocuk Edebiyatı Çevirilerinde Karşılaşılan Sorunlar”** adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

..../..../.....

Gamze LEVENT

İmza

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Çocuk Edebiyatı Çevirilerinde Karşılaşılan Sorunlar
Gamze LEVENT

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı
İngilizce Mütercim Tercümanlık Programı

Bilindiği gibi çeviribilim alanında son zamanlarda birçok yeni kuram ortaya çıkmıştır. Edebi metinler ve çevirileri incelenirken bu kuramlardan büyük ölçüde yararlanılmaktadır. Gideon Toury'nin “Betimleyici Çeviri Kuramı” bu çeviri kuramlarından biridir. Buna göre çeviri olayı çevirmenin içinde bulunduğu erek kültür ile ilgili birtakım kültürel normlar tarafından oluşturulur. Çevirinin temelini teşkil eden bu normları belirlemek, çevirmenin aldığı kararları ve benimsediği stratejileri oluşturmak betimleyici çeviri çalışmalarının en önemli hedefidir (Toury, 1995: 53). Toury'nin kuramına göre çeviride biçimden çok çevirinin erek kültürdeki işlevi yani erek kültürdeki metnin kabul edilebilirliği konusu önemlidir. Yapılan araştırmalar, çevirinin tamamen erek metni oluşturmaya yönelik tek bir yönetime dayandırılmayacağını göstermiştir. Bu çalışmada ise çevirmenin çeviri problemlerini, çeviri kararlarını ve çeviri sürecinde belirlenen stratejileri belirlemesinde yardımcı olduğu için metot olarak “Betimleyici Çeviri Kuramı”ndan yararlanılmıştır.

Bu çalışma erek odaklı çeviri kuramının edebi çeviri alanında nasıl bir işleve sahip olduğunu ve çeviri eleştirisine olan katkılarını açıklamaya çalışmaktadır. Bu çalışmanın temelini çocuk edebiyatı ve çevirileri oluşturacaktır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, ilk önce çocuk edebiyatının özelliklerinden genel olarak bahsedilecek, daha sonra Türkiye’deki çocuk edebiyatının tarihi gelişimi üzerinde durulacaktır. Ayrıca Tanzimat Dönemi’nde ve Cumhuriyet’in ilanından sonra çocuk edebiyatı ve çeviri çocuk edebiyatının gelişimini etkileyen etmenlerden bahsedilecektir. Birinci bölümde son olarak, çeşitli kuramlar açısından çeviri çocuk edebiyatı ve Gideon Toury’nin erek odaklı kuramı ile ilgili bilgi verilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, çeviri sürecinde kaynak metin ve yazarı büyük öneme sahip olduğundan, yararlanılacak kaynak metin *Charlie’nin Çikolata Fabrikası* ve yazarı Roald Dahl’dan kısaca bahsedilecektir. Ayrıca kaynak metni çeviren çevirmenler ve bu kitapları basan yayınevi hakkında genel bir bilgi verilecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, farklı çeviri stratejilerini göstermek amacıyla Roald Dahl’ın eseri ve iki farklı çevirisi erek odaklı kuramın özelliklerinden yararlanılarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Çocuk Edebiyatı Tarihi, Çeviri, Çeviri Kuramı

ABSTRACT
Master Thesis
Translation Problems in Translations of Children’s Literature
Gamze LEVENT

Dokuz Eylül University
Institute of Social Sciences
Department of Translation and Interpreting
English Translation and Interpreting Program

As it is known, many new theories about translation studies have emerged recently. While analyzing the literary texts and their translations, these theories have an important role. Gideon Toury’s “Descriptive Translation Studies” is one of these translation theories. According to this theory, translation activity is held with the help of some cultural norms related with the target culture by the translator. The main aim of Descriptive Studies is to establish these norms, strategic choices made and strategies adopted by the translator(Toury,1995:53). In Toury’s method, the function of translation in the target culture, that is the acceptability of the text in the target culture is very important. Researches about this subject show that, in translation only a single approach cannot be used during the production of a target text. In this thesis, “Descriptive Translation Studies” is chosen as a method since it helps the translator to determine the translation problems, translation choices and strategies during the translation process.

This study tries to find out how the target-oriented theory operates within literary translation. The main focus will be on children’s literature and its translations. The study consists of three parts.

In the first chapter, first general characteristics of children’s literature will be given then the history of translation of children’s literature in Turkey will be studied. Also the dynamics which have affected the development of children’s literature and translated children’s literature after the foundation of

Turkish Republic will be given. Lastly, different theories and especially Gideon Toury's target-oriented theory about translations of children's literature will be studied.

In the second chapter of this study, a short information about the source text *Charlie and the Chocolate Factory* and about its writer Roald Dahl will be given since the source text and the writer are very important in the translation process. Apart from these, some general information about the translators of the source text and the publishing house of these books will be given.

In the third part of this study, in order to show the different translation strategies, the work of Roald Dahl and its two different translations will be analyzed using the features of target oriented approach.

Key Words: Children's literature, Literature of children's literature, Translation, Translation theory

ÇOCUK EDEBİYATI ÇEVİRİLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
YEMİN METNİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATININ TANIMI, NİTELİĞİ VE ÖNEMİ

1.1. ÜLKEMİZDE ÇOCUK EDEBİYATININ TARİHİ GELİŞİMİNE GENEL BİR BAKIŞ	5
1.2. ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATINI OLUŞTURAN BAŞLICA DİNAMİKLER	11
1.2.1. Yayınevleri.....	11
1.2.2. Yazarlar ve Çevirmenler	13
1.2.3. Okurlar	16
1.3. ÇEŞİTLİ KURAMLAR AÇISINDAN ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI	18

İKİNCİ BÖLÜM

ROALD DAHL VE ESERİ CHARLİE’NİN ÇİKOLATA FABRİKASI

2.1. ROALD DAHL’IN HAYATI, EDEBİ YÖNÜ VE ESERLERİ.....	25
2.2. ÇEVİRMENLER	28
2.3. YAYINEVİ	29
2.4. KİTAP ÖZETİ	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KAYNAK METİN VE ÇEVİRİ METİNLERİN İNCELENMESİ

3.1.METİN DIŞI İNCELEME	32
3.1.1.Kaynak Metin.....	32
3.1.2. Erek Metin I	34
3.1.3.Erek Metin II	37
3.2. METİN İÇİ İNCELEME.....	41
3.2.1.Bölüm Başlıkları	41
3.2.2.Aile İsimleri	45
3.2.3.Deyimler.....	46
3.2.4.Atasözleri	61
3.2.5.Benzetmeler.....	62
3.2.6.Ünlemler.....	67
3.2.7. Yansıma sesler	71
3.2.8. Argo Kullanım	78
3.2.9.Yiyecek İsimleri	82
3.2.10.Yazarın Oluşturduğu Kelimeler	83
3.2.11.Noktalama İşaretleri	85
SONUÇ	86
KAYNAKLAR	89

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bölüm Başlıkları.....	41
Tablo 2:Aile İsimleri	45
Tablo 3: Deyimler	46
Tablo 4: Atasözleri.....	61
Tablo 5: Benzetmeler	62
Tablo 6: Ünlemler	67
Tablo 7: Yansıma Sesler	71
Tablo 8: Argo Kullanım	78
Tablo 9: Yiyecek İsimleri	82
Tablo 10: Yazarın Oluşturduğu Kelimeler.....	83
Tablo 11: Noktalama İşaretleri.....	85

GİRİŞ

Çevirinin kültürler arası etkileşimde önemli bir yere sahip olması nedeniyle bir kültürde meydana gelen değişimlerde hayati önem taşıdığını söyleyebiliriz. Çevirinin bir ülkenin ya da ulusun kültürel değişiminde büyük bir rol oynaması, yeni çeviri kuramlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Özellikle son yıllarda, kuramcıların yeni çeviri yaklaşımları ve çeviri stratejileri üzerinde çalışmaları sonucu çeviri biliminde önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bu gelişmelerden en önemlisi, çeviri sürecinin kelime kelime ya da cümle cümle çeviriden çok, bir bütün olarak ele alınıp yapıldığını göstermektedir.

Bu bağlamda, edebi metinlerin çevirisinin disiplinler arası bir yaklaşım gerektirmesi nedeniyle, çevirmenlerin çeviri sürecinde birtakım zorluklarla karşılaştığını söyleyebiliriz. Yani, çeviriyi yapacak olan çevirmenin dil ve edebi bakımdan hem kaynak metni hem de erek metni çok iyi bilmesi gerekir. Ayrıca, edebi metinlerin çoğu karmaşık bir dilsel yapıya sahip oldukları için, çevirmenler çeviriyi yaparken standart metotlardan yararlanamazlar, diğer bir deyişle kelimesi kelimesine çeviri yapamazlar. Kaynak metinde anlatılmak istenen kavranıp erek metinde en iyi şekilde verilmelidir.

Yukarıda genel olarak bahsedilenler doğrultusunda, bu çalışmada Roald Dahl'ın *Charlie'nin Çikolata Fabrikası* adlı eseri ve iki çevirisi Toury'nin erek odaklı kuramından yararlanılarak incelenecektir. Çevirmenlerin uyguladıkları çeviri stratejileri ve bu stratejilerin erek metinde ve hedef okuyucuda yarattığı etkiler üzerinde durulacaktır.

Birinci bölümde, çocuk edebiyatının genel özellikleri anlatılacak ve çeviri çocuk edebiyatının tarihi gelişimi üzerinde durulacaktır. Ayrıca çeşitli kuramlar açısından çeviri çocuk edebiyatı incelenecektir. İkinci bölümde ise kaynak metin yazarı ve kaynak metin ile ilgili genel bilgiler verilecektir. Üçüncü ve son bölümde, *Charlie'nin Çikolata Fabrikası* adlı eseri ve iki farklı çevirisi farklı gruplar altında incelenecek ve incelenen bölümler tablolar halinde verilecektir.

Bu alışma, eviri sürecinde hangi kültürel öğelerin çevirmenler tarafından erek metne aktarıldığı hangilerinin göz ardı edildiğı, bu tür kültürel öğeleri çevirirken hangi eviri stratejilerinden yararlanıldığı, nerelerde zorlanıldığı ve çevirmenlerin ne tür çözümlere başvurduğu gibi sorulara cevap bulmak için yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATININ TANIMI, NİTELİĞİ VE ÖNEMİ

Gelişmiş ülkelerde çocuk edebiyatı uzun yıllardır farklı bir bilim dalı olarak algılanmasına rağmen, bizim ülkemizde bu kavramın gündeme gelişi 19. yüzyılın sonlarına rastlamaktadır. Nevar ki, ülkemizde son dönemlerde çocuk edebiyatı ile ilgili bildirilerin yer aldığı, çocuk edebiyatı özelliklerinin neler olduğu, çocuk kitaplarının nasıl olması gerektiği ile ilgili önemli çalışmalar kendini göstermektedir.

Bu çalışmada iki farklı çevirisi incelenecek olan kaynak kitap çocuk eseri olarak yazıldığı için öncelikle çocuk edebiyatının tanımına ve farklı yazarların bu konudaki görüşlerine yer vermekte yarar vardır.

Alemdar Yalçın ve Gıyasettin Aytaş'a göre, çocuk edebiyatı; çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce yeteneklerine, zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerdir. Bütün bunlardan daha önemlisi çocuk edebiyatı, çocukta dil gelişimi sağlayan unsurlardan biridir. Çocuk edebiyatı sayesinde çocuğun hem alıcı dil gelişimi hem de ifade edici dil gelişimi desteklenmiş, kelime hazinesi zenginleştirilmiş olur(Yalçın ve Aytaş, 2002: 5-6).

Yukarıda verilen tanımdan anlaşıldığı gibi, çocuk kitapları çocukların kişisel, duygusal, dilsel yönlerini ve bilgilerini geliştirmede önemli bir yere sahiptir. Çocuğun kendini keşfetmesine ve kendini daha iyi tanımasına yardımcı olur. Bu nedenle çocuk edebiyatı yazarları özel bir birikime sahip olmalıdır. Çocuğun biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişimini çok iyi bilmesi gerekir. Ayrıca çocuk edebiyatı yazarları, çocuğun gelişimine uygun bir dil ve anlatım kullanmalıdır.

Çocuk edebiyatını, edebiyat genel kavramı içerisinde değerlendiren M.Ruhi Şirin, bu konu ile ilgili görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Çocuk edebiyatı önce edebiyattır. Edebiyat yönü ile edebiyatın içinde en incelikli yazarlık biçimidir. Her

yaştan okurun ilgisini çekebilen, okunabilen, dili, anlatımı ve biçimi ile edebiyatın içinde yeni bir türdür” (Şirin,1994: 10). Şirin’in görüşlerini ise Ferhan Oğuzkan şu sözleriyle desteklemektedir.“Çocuk edebiyatı, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine seslenen sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar. Bu eserlerin de tıpkı yetişkinler için hazırlananlar gibi güzel ve etkili olması gerekir (Oğuzkan,2000: 2-3).

Selahattin Dilidüzgün’e göre, çocuk kitaplarında çocuk gerçeği ele alınmalı ve onun dünyasına koşut bir dünya kurgulanmalıdır.“Çağdaş çocuk yazını çocuğa uygun olmalıdır. Çocukça anlayıştan uzak bir yaklaşımla, çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün gelişmesine ve okuma alışkanlığı kazanmasına katkı sağlamalıdır (Dilidüzgün,1996:15).

Çocuk edebiyatı yazarlığı yapan kişilerde belirli özelliklerin bulunması gerekir. Eğitilmiş, yetenekli ve iyi bir edebiyatçı olan biri, iyi bir çocuk kitabı yazarı olmayabilir. Bu nedenle çocuklar için yazmaya karar veren bir kişi, çocuğun ahlaksal, kültürel ve kişisel değerlerini göz önünde bulundurarak nasıl ve niçin yazması gerektiğini her zaman sorgulamalıdır.

Çocuk ve yetişkin edebiyatının farkının ne olduğu sorulduğunda, Meral Alpay Metis Çevirinin yaptığı söyleşide şu cevabı vermiştir:

Çocuk edebiyatla karşılaştığı zaman var olan dil düzeyi gelişecektir. Bir ustanın elinden çıkmış bir yapıt onun dilini zenginleştirecektir, çeşitli dil oyunları ile çocuk ufkunu geliştirecektir. Bugünün çocuklarının dil düzeyi, düşünme yetenekleri, otuz yıl öncesine göre daha gelişmiştir. Bu nedenle, elli yıl ya da yüz yıl önce yazılmış bir yetişkin kitabını bugün çocuklar kolaylıkla okumaktadır (Alpay,1991: 14).

.

Sedat Sever’e göre, çocuk kitaplarında, yazar kural ya da kurallar koymaktan, yaptırımcı yargılar oluşturmaktan kaçınılmalıdır ve çocukların gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak onlara neden-sonuç ilişkisiyle anlamlandırabilecekleri yaşam durumları sunmalıdır. Yazarın bir başka temel sorumluluğu ise, merak

duygusu da uyandırarak çocuğu, belleğinde oluşan sorulara yanıt bulmaya yönlendirmektir (Sever, 2008: 23).

Yukarıda verilen tanımlardan da anlaşıldığı üzere, çocuk edebiyatı eserleri çocuğun gelişim özelliklerini ön planda tutmalı, iyi bir dil ve anlatıma sahip olmalı, çocuğun ruh ve zevk dünyasına hitap etmelidir ve çocuğun her yönüyle gelişmesine katkı sağlamalıdır. Bu özellikleri ile çocuğa okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmalıdır. Ayrıca yazılan çocuk kitapları çeşitli resimler, şekiller ve renklerle zenginleştirilmelidir. Böylece çocuklar okuduklarını daha iyi kavrayıp zihninde canlandırabilirler. Sonuç olarak çocuk kitapları, dilsel ve görsel özellikleriyle çocuğun hem sanat hem de düşünme eğitimi sürecini desteklemelidir.

Çocuk edebiyatının genel özelliklerinden bahsettikten sonra ülkemizde çocuk edebiyatının tarihi gelişimi üzerinde kısaca durulacaktır.

1.1. ÜLKEMİZDE ÇOCUK EDEBİYATININ TARİHİ GELİŞİMİNE GENEL BİR BAKIŞ

Türkiye’de çocuk edebiyatı, dünyadaki çocuk edebiyatının gelişimini yakından takip etmektedir. Edebiyat araştırmacıları, bütün yeniliklerin başlangıcı saydıkları Tanzimat dönemini, Türkiye’de çocuk edebiyatı gelişiminin de başlangıcı saymaktadırlar.

Tarık Dursun’a göre çocuk edebiyatı Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası çocuk edebiyatı olarak iki döneme ayrılabilir. Dursun, Cumhuriyet öncesinde çocuk edebiyatına çok fazla ilginin olmadığını ve yayıncılığın bu dönemde daha az gelişmiş olduğunu, fakat Cumhuriyet sonrasında çocuk edebiyatına beklenilenden daha fazla ilgi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca birçok Türk yazar ve şairinin bu dönemde çocuk edebiyatına yöneldiğini, bunlar arasında Faruk Nafiz, Orhan Seyfi Orhun, Halide Edip Adıvar ve başkalarının bulunduğunu söylemektedir (Dursun,1991:11).

Meral Alpay'a göre çocuk edebiyatı ile ilgili çalışmalar, 1910'lu yıllara yani Cumhuriyet öncesine rastlamaktadır. Alpay, Tanzimat sonrasında siyasal yapıya bağlı olarak eğitim felsefesinde de değişmelerin başladığını ve Türkçülük esas alınarak çocuklar için ders kitaplarının hazırlandığını, çocuk şiirleri yazıldığını ve çocuk dergilerinin çıkarıldığını söylemektedir. Bu dönemde, Mehmet Emin Yurdakul, Tevfik Fikret, Ziya Gökalp Cumhuriyet öncesinde çocuklar için şiirler yazmışlardır. (Alpay,1991:11).

Türkiye'de çocuk edebiyatının genellikle sözlü gelenekte çok gelişmiş olduğu görülmektedir. Bunlar arasında masal, bilmece, tekerleme, atasözleri, Nasreddin Hoca fıkraları ve Karagöz oyunları yer almaktadır. Özellikle Milli Edebiyat döneminde, çocuklarda dil bilincini geliştirmek, yeni nesilleri milli ve manevi değerler konusunda eğitmek amacıyla başta Ziya Gökalp olmak üzere, Ömer Seyfettin ve diğer Milli Edebiyat sanatçıları çocuklara yönelik birçok eser kaleme alarak, çocuk edebiyatımızın gelişmesinde katkıda bulunmuşlardır. 1950'li yıllarda çeşitli çocuk etkinliklerinin düzenlenmeye başlandığı, bu etkinlikler çerçevesinde kitap haftaları ve kitap sergilerine yer verildiği görülmektedir. 1952'den itibaren çocuklara yönelik yazılan kitaplar arasında, toplumsal içerikli öykü ve romanlar yer almıştır. 1960 yılında Türk Dili Kurumu ve Kültür Bakanlığı çeşitli yarışmalar düzenlemiştir. Nevar ki, çocuk edebiyatına yönelik eserlerde büyük bir artış görülmekle birlikte, bu eserlerde dil, anlatım ve pedagojik düzey bakımından istenilen başarının elde edildiğini söylemek mümkün değildir (Yalçın ve Aytaş, 2002: 12-15).

Tarihsel süreç içinde çeviri çocuk edebiyatına baktığımızda, Tanzimat'la başlayan yenileşme çabalarının içinde çeviri edebiyatın önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Edebiyat tarihçilerimiz tarafından genel olarak kabul edildiği gibi, yeni Türk edebiyatı Tanzimat Döneminde (1839-1876), Avrupa ve özellikle Fransız etkisiyle doğmuş, o dönemde yapılan çeviriler başlıca etki aracı olarak önemli bir rol oynamışlardır. Bundan başka Tanzimat'tan beri süregelen çeviri etkinliğinin Cumhuriyet'ten sonraki çağdaş edebiyatımızı da canlandırmaya devam ettiğine dair pek çok gösterge vardır.

Necdet Neydim'e göre, Tanzimat dönemi, Türkiye'de sosyal, siyasal ve ekonomik alanda reformların yaşandığı bir dönemdir. Türk edebiyatı tarihçilerinin de belirttiği gibi yeni Türk edebiyatı 19. yüzyılın ikinci yarısında Tanzimat Döneminde Batı'nın, özellikle de Fransa'nın etkisiyle oluşmuştur. Batı'yla ortaya çıkan bu etkileşimde çevirinin önemli bir işlevi vardır. Bu dönemde özellikle Fransız kültürünün etkisinde kalan yazarlar, La Fontaine'den masalları çevirmişlerdir. Bunu ünlü çocuk klasikleri takip etmiştir. Bunlar arasında Ahmet Lütü'nin Daniel Defoe'den çevirdiği *Robinson Crusoe* (1864), Mahmud Nedim'in Jonathan Swift'ten çevirdiği *Gulliver'in Gezileri* (1872) ve Ahmet İhsan Tokgöz'ün Jules Verne'den çeviri yaptığı *Gizli Ada* (1869), *Seksen Günde Devriale* (1889), *İki Sene Mektep Tatili* (1891) yer almaktadır. Ayrıca *Merkezi Arza Seyahat* (1885), *Beş Hafta Balon ile Seyahat* (1888) Mehmet Emin tarafından dilimize çevrilmiştir (Neydim,2003: 44-45).

Bunların dışında Neydim, 1869'larda yayımlanmaya başlayan çocuk dergilerinde de çeviri yazıların önemli bir yer tuttuğunu belirtmektedir. Ülke sorunları çocuk dergilerine yansıtılmış, çocuklar adam yerine konmuş, eğitim sorunları ele alınmış ve kadın haklarından söz edilmiştir. 1882'de yayımlanan "Çocuklara Arkadaş" dergisinde daha önce yayımlanan dergilerde olduğu gibi fen bilgisi ile ilgili yazılar ve didaktik öykülere yer verilmiştir. Bu dergide ilk çeviriler yayımlanmaya başlamış, çevirmenin adı verilmemiş ve hangi dilden çevrildiği belirtilmemiştir. 1896 yılında "Çocuklara Mahsus Gazete" yayın hayatına başlamıştır. Dergide ülke sorunlarından bahsedilmiş, yurt dışından sanat olayları hatta politik olaylar ele alınmıştır. Ayrıca 1897'de yayımlanan "Çocuklara Rehber" dergisinde, Fransızcadan çevrilen öykülere yer verilmiş. Yine aynı dönemde yayımlanan "Çocuk Bahçesi" adlı dergide Tefvîk Fikret, Mehmet Emin Yurdakul, Hüseyin Cahit Yalçın, Rıza Tefvîk Bölükbaşı, Ali Ulvi Elöve, Raif Necdet çeviriler yapmıştır. 1913 yılında yayına başlayan "Arkadaş" dergisinde Fenelon'dan yapılan çeviriler bulunmaktadır fakat bu dergide Türk dilinde çocuklara dönük eserler olmamasından yakınılmaktadır (Neydim, 2003: 46-47).

Yukarıda verilen bu bilgiler Tanzimat Dönemi'nde yayımlanan çocuk dergilerinde çevirinin yeri ve etkinliğini vurgulamakta ve eğitim sürecinde çeviriden nasıl yararlanıldığını da ortaya koymaktadır.

II. Dünya Savaşını kapsayan dönemde, Kemalettin Tuğcu çocuk romanı yazarları arasında en popüler olanlardan biri olarak görülür. Tuğcu'nun Türkiye'deki Çocuk Edebiyatı tarihinde önemli bir yeri vardır, çünkü birçok eleştirmen günümüze kadar onun stilinden bahsetmiştir. Bazı eleştirmenler onun kitaplarını okurken, kahramanların ön planda olduğunu savunurlar. Çünkü o, kahramanlarını genellikle "sakat dilenciler, iyi huylu annesiz ya da babasız çocuklar" gibi alt sosyal tabakadan seçer ve bu tür kahramanlar üst sosyal tabakadaki "zengin ve acımasız" kişilerin karşısındadırlar. Konu daima iyi olanın kurtulmasıyla biter. Romanlarının diğer bir özelliği ise daha önceki yazarların yazmış olduğu gibi didaktik şekilde olmamasıdır (Erdoğan,1995, <http://ifla.queenslibrary.org/IV/ifla61/61-erdf.htm>).

Tarık Dursun, Kemalettin Tuğcu'yu Türk çocuk edebiyatında önemli bir fenomen olarak görmektedir. Meral Alpay ise, Tuğcu'nun toplum içinde yaşayıp toplumun içinde olup bitenleri gözleyen bir yazar olduğunu, anlatımının çocuksuluğu açısından çok kıvrak olduğunu ve problemleri güncelleştirebildiğini savunmaktadır (Dursun ve Alpay,1991:15).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte aynı zamanda kitapların temalarında da değişimler meydana gelmiştir. Yeni temalar daha çok yeni ulusun ideallerini destekleyici yöndedir. Bu dönemde, romanlar ve kısa öyküler yazılmaya başlamış ve bu eserlerdeki kahramanlar yeni temalara uygun olarak seçilmiştir. Kahramanlar daha çok tarihteki idealist Türk savaşçıları ya da şehirlerde kaderleri ile başa çıkmaya çalışan zavalı köylü çocukları olmuştur. Tüm bu gelişmelerin yanı sıra, 1960'lı yıllarda birçok bayan iş gücüne katılmış ve dışarıda çalışmaya başlamıştır. Çalışan annelerin sayısının artması ile birlikte, günlük bakım merkezlerine, fabrikalardaki çocuk bakım ünitelerine, kreşlere ve anaokullarına büyük bir ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle, 1961'deki yeni anayasa bu tür kurumlar için yasama yetkisi çıkarmıştır. Daha sonra, çocuk kitapları için büyük bir ilgi

oluşmaya başlamıştır (Erdoğan, 1995, <http://ifla.queenslibrary.org/IV/ifla61/61-erdf.htm>)

Gülçin Alpöge, 1940'lı yıllarda çocuk edebiyatına karşı yoğun bir ilginin olduğunu ve çocuk edebiyatının önem kazandığını dile getirmektedir. Sadece Türkçeye çeviriler yapılmakla kalmamış, aynı zamanda Türk dilinde birçok eserler de yazılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında bazı kuruluşlar çocuklar için çocuk kitapları serisi yayımlamaya başlamışlardır. Çocukları Koruma Derneği bu kuruluşlardan biridir ve ilk defa okul öncesi çocuklar için kitap sunmuşlardır. Savaşın son yıllarında halk hikayelerine yönelik büyük bir ilgi olmuştur. Eflatun Cem Güney (1896-1981), sözlü hikayelerin en iyilerinden oluşan bir derleme meydana getirmiş ve 1948 yılında yayımlamıştır. Ayrıca, Pertev Naili Boratav (1907-1998) ve Ankara Üniversitesi'nden arkadaşları 3000'e yakın otantik halk hikayelerini toplamış ve düzenlemiştir. (Alpöge,2002,<http://kitaplar.ankara.edu.tr/tammetin.php?ocr=dosyalar/ocr/024.htm>)

Neydim, 70'li yılların gerek çeviride gerek yerli ürünlerde sol görüşlü kitapların ağırlık kazandığı bir dönem olduğunu söylemiştir. 80'li yıllarda ise dini kesimin yoğun olarak çocuk edebiyatına yöneldiğini ve bu nedenle edebiyatta kendi ideallerine uygun karakterleri canlandırmak ve kendi ideal değerlerini yeni kuşaklara aşılama amacını güttüklerini belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında çocuk edebiyatı hep kamusal alanın bir parçası olarak algılanmıştır (Neydim,2003: 58).

Ulusal kimliği ve geleneği öne çıkaran çocuk edebiyatı anlayışının önemli ve ayırt edici bir özelliği, çevirilerin bütün olarak etkisine açık bir şekilde karşı çıkmasıdır. Bu kesimin en çok çalışma yapan yazar ve araştırmacısı olan M. Ruhi Şirin'e göre, ülkemizdeki çocuk kitabı yazarları amatör, henüz yazarlık bilinci oluşmamış yazarlardan oluşmaktadır. Usta yazarlar 'çocuklar için edebiyat' konusunda duyarsız davranmaktalar ve eser vermemektedirler. Bu böyle devam ettiği sürece de 'dünya çocuk klasikleri' tekellerini sürdürmektedir(Şirin, 1988: 20). Şirin'in bu sözlerinden, çeviri yazının hala merkez konumunu sürdürmesinden yakınmakta ve başka kültürlerin egemenliğini sürdürmesine karşı çıkmakta olduğunu

görmekteyiz. 70’li yıllarda yoğunlaşan “Yerli Çocuk Edebiyatı” oluşturma çabaları istenen düzeye ulaşamamış ve çocuk edebiyatı tüm yakınmalara karşın yine çeviri merkezli olarak kalmıştır. Değişen toplumsal koşullar çözümü çeviri odaklı eserlerde aramıştır.

Neydim, 1960’lı yıllardan başlayarak doksanlı yıllara kadar süren otuz yıla bakıldığında, sürekli olarak en çok baskı yapan kitapların çocuk klasikleri olduğunu belirtmektedir. 60’lı yıllarda yayıncılık patlaması gerçekleşir ve aynı anda değişik yazarlardan kitaplar çevrilir. Bu arada 60’lı yıllardaki çeviri kitap baskı yoğunluğunun 70’li yıllarda azalması göze çarpar. 70’li yılların en büyük özelliği sola dönük kitapların çeviri, uyarlama ve telif eser olarak çok fazla baskı yapmış olmasıdır(Neydim,2003:53-54).

Diğer bir yanda, 1980’li yıllarda önemli olumlu gelişmeler de olmuştur. Bunlardan bazıları şöyledir: Genç yazarların ve resimcilerin sayısında artış olmuştur, Kültür Bakanlığı çocuk kitapları basmaya ve çocuk kitaplığı için kitaplar almaya başlamıştır, yazarları ve kitapları resimlendiren kişileri cesaretlendirmek ve yaratıcılıklarını desteklemek için yarışmalar düzenlemiştir. Ayrıca 1990’lı yıllara ve günümüzdeki duruma baktığımızda, geçmiş dönemlerde çocuk edebiyatının daha bir ciddiye alındığı görülmektedir. Öncelikle, eskiden bazı üniversitelerde ders olarak okutulan çocuk edebiyatı, o yıllarda öğretmen yetiştiren okullarda da temel derslerden sayılmıştır. Ayrıca, ilk defa çocuk kitap fuarları organize edilmiştir. Bunun dışında, Kültür Bakanlığı, yayın evleri, belediyeler ve bazı bankalar tarafından çocuk kitapları ile ilgili düzenli olarak değişik yarışmalar düzenlenmiştir. Gazetelerde, haftalık olarak kitap eleştirileri yapılmaya başlamıştır(Alpöge,2002, <http://kitaplar.ankara.edu.tr/tammetin.php?ocr=dosyalar/ocr/024.htm>).

1.2. ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATINI OLUŞTURAN BAŞLICA DİNAMİKLER

Türkiye’de çeviri çocuk edebiyatını etkileyen birçok etmen olduğu görülmektedir. Bu bölümde, çocuk edebiyatı ve çeviri çocuk edebiyatının gelişiminde rol oynayan yayınevleri, yazarlar ve okuyucular gibi etmenlerden bahsedilecektir.

1.2.1. Yayınevleri

Türkiye’de hem çocuklar için hem de yetişkinler için kitap basan elliden fazla yayınevi vardır. Ne var ki, sadece çocuk kitapları basan yayınevlerinin sayısı çok azdır ve çoğunlukla okul öncesi çocuklar için kitaplar yayınlamaktadırlar. Bu yayınevleri daha çok Türk yazarların eserlerini basmayı tercih etmektedirler. Ayrıca yayınevleri, çocuk edebiyatındaki talebi karşılamak için daha çok klasiklerin çevirilerini yayınlamaktadırlar. Bunun bir nedeni yayınevlerinin klasikler için telif hakkı ödememesidir. Diğer bir nedeni ise, bu klasikler daha önce yayımlanmış olan kitapların bir araya getirilip basılmasıyla oluşturulduğu için, çeviri işi için çok fazla çaba harcanmamasıdır.

Necdet Neydim, çocuk edebiyatı ve çeviri çocuk edebiyatında yayınevlerinin durumu ile ilgili yaptığı araştırmalarda şu sonuçlara varmıştır: Araştırmaya katılan yayınevlerinin sahipleri ya da yöneticileri, çevrilecek kitapların seçiminin çevirmenler tarafından değil de kendileri tarafından yapıldığını söylemektedirler. Yayınevleri, yurtdışındaki fuarları takip etmekte ve orada en çok basılan kitapları toplamaktadırlar. Daha sonra bu kitapları Türkiye’ye getirip, çevirmenlere çevirmeleri için vermektedirler(Neydim,2003:71). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, çevirmenlere yeteri kadar söz hakkı verilmediği görülmektedir.

Neydim’in yaptığı diğer bir araştırmaya göre yayınevlerinin hem okulöncesi hem de yedi yaş üstü çocuklar için çeviri çocuk kitapları yayınladıkları ortaya çıkmıştır. Birçok yayınevi kültürel bağlamda okuyucu kitlesini hedeflerken, sadece

Altın Kitaplar, okuyucu kitlesi olarak velileri hedeflediklerini belirtmiştir. Çocuk kitaplarının çevirisinde karşılaşılan zorluklar göz önünde bulundurulduğunda, birçok yayınevi özellikle dilsel, kültürel ve ideolojik zorluklarla karşılaştıklarını söylemektedir. Bu nedenle bu tür çeviri konuları ile ilgilenirken ister istemez çeviri olayına karıştıklarını itiraf etmektedirler. Ayrıca, “1980 öncesi ve sonrası basılan kitapların farkları nedir?” sorusuna verdikleri cevap ise şu şekilde olmuştur: 1980’lerden önce daha çok klasiklerin ve macera kitaplarının basıldığını belirtmişlerdir. 1980 öncesi ve sonrası basılan kitaplarda, içerik ve basım kalitesi olarak farklılıklar olduğunu söylemişlerdir (Neydim, 2003:72-73).

Yapılan araştırmalar sonucunda, klasiklerin Batı’da artık yayımlanmamasına rağmen Türkiye’deki birçok yayınevi tarafından basılmakta olduğu görülmüştür. Bunun nedeni ise bazı yayımcılara göre Türkiye’de klasiklerin hala daha önemli bir yere sahip olması, bazılarına göre ise klasiklerin okullar tarafından tercih edilmesi nedeniyle satışlarının daha kolay olmasıdır. Ayrıca, klasikler Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylandığı için, öğretmenler ve veliler çocukları için bu kitapları gönül rahatlığı ile satın almaktadırlar. Diğer bir yanda, yayınevlerinin çevrilmiş yeni kitapları okullarda satmaları için daha fazla çaba göstermeleri gerekmektedir. Bu da daha fazla zaman ve para harcamaları anlamına gelmektedir. Yayınevleri de bir tür ticari kurum oldukları için, bu konuda daha fazla para harcamaktan kaçınmaktadırlar (Neydim, 2003:74).

Güneşli Kitaplığı yayın yönetmeni Mine Soysal, Sevgi Demirci ile yaptığı bir söyleşide, birçok yayınevinin aksine kendilerinin çeviri kitap seçimi ile ilgili çok titiz davrandıklarını şu sözleriyle belirtmektedir:

Türk ve dünya edebiyatından nitelikli çocuk ve gençlik kitaplarını yayımlayan Güneşli Kitaplığı yayın programına alacağı çeviri eserleri seçerken, gerek ana temasının gerekse yan temalarının temsil ettiği ülke özelinde değil, evrensel boyutta işlenmesine dikkat ediyor. Çeviri için seçtiğimiz kitabın ülkemizde büyüyen çocuklar ve gençler için de anlamlı, güncel, fikir verici ve yüreklendirici olması bizim için çok önemli. Örneğin ayrımcılığın, dostluğun ya da aile içi şiddetin milliyeti yoktur; bu temaları işleyen farklı dillerdeki edebiyat eserlerini yayımlayabiliriz. Ancak, ana kurgusunu Cadılar Bayramı’nın

oluşturduğu bir kitabı, kendi kültürümüzden çok uzak olduğu için; ya da 14 yaşında cinsel deneyimlerinin peşinde koşan gençleri anlatan bir kitabı, kendi kültürümüzde bu konudaki ortalama yaşı epeyce altında kaldığı için öncelikle seçmeyiz (<http://www.tumgazeteler.com/?a=2725104/ceviri> çocuk kitapları mucizevi bir iletişim biçimi)

1.2.2.Yazarlar ve Çevirmenler

Çeviri çocuk edebiyatı ile ilgili tarihi süreç göz önünde bulundurulduğunda, çocuk edebiyatı çevirilerinin ve uyarlamalarının Tanzimat Dönemi'nde yer aldığı görülmektedir. Yani, o dönem çevirilerinde belirgin olarak çevirmenlerin egemenliği görülmekteydi. Tarık Dursun, yapılan çevirilerin ya bütünüyle dilimize çevrildiğini, ya çocuklar için kısaltılmış olarak çevrildiğini ya da uyarlamalar yapıldığından bahsetmektedir. Kısaltmalarda ise, ya Batı'nın yaptığı kısaltmaların aynen dilimize çevrildiğinin ya da ülkemizdeki çevirmenlerin “çocuk bunu anlamaz” diye çeviri sürecinde kısalttığını belirtmektedir. Meral Alpay ise, bizdeki çocuk edebiyatının en eskilere kadar gidildiğinde önce çevirilerle başladığını, daha sonra toplumdaki birçok kavramlar, özellikle isimler, şehir isimleri, kişi isimlerinin tutmaması nedeniyle uyarlamalara gidildiğini belirtmektedir. Ayrıca, 1930'lı yıllarda harf inkılabının gerçekleşmesi ve yeniden bir yapılanma süreci ile özgün örnekler verildiğini söylemektedir (Dursun ve Alpay,1991:17-18).

Neydim, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra, klasiklerin çevrilmesi yönünde giderek artan bir ilgi olduğunu ve bu girişimin Tercüme Bürosu (1940) tarafından başlatıldığını belirtmiştir. Dolayısıyla, bu dönemde çevirmenler çeviri bürolarının yönlendirmelerine göre hareket etmişlerdir. 1960'lı ve 1970'li yıllarda ise, batıdan yapılan çevirilere karşı sağ ve sol partiler tarafından bir başkaldırı vardır ve bu da çevirmenleri büyük ölçüde etkilemiştir. Bu nedenle, bu dönemde yapılan çevirilerdeki belirleyici unsur çevirmenler değil de yayınevlerinin ideolojik görüşleri olmuştur. Son yıllardaki çevirilerde egemen olan unsurlar ise 1960'lı ve 1970'li yıllardakine göre pek fazla değişikliğe uğramamıştır. Yani, çocuk edebiyatı ve çeviri çocuk edebiyatı yazarları ve çevirmenlerine 90'lı yıllarda da gereken değer verilmemiştir. Bu noktada, Neydim'in yaptığı araştırmaların sonucuna göre yetişkin edebiyatı çevirileri yapan birçok çevirmenin çocuk edebiyatını göz ardı

ettiği görülmüştür. Çocuk edebiyatı eserlerini çevirenlerin ise bu alanı kolaylığından dolayı seçtikleri düşünülmektedir. Bu nedenle, çeviriler dil kullanımı bakımından estetik güzelliğini kaybetmiştir. Sadece çocuk edebiyatı çevirmenleri değil yazarları da bu alanın önemini fark edememişlerdir(Neydim, 2003:75-78).

Günışığı Kitapları yayın yönetmeni Mine Soysal ise çocuk edebiyatına gereken önemin verilmediğini, yayınevlerinin hiçbir çevirmenlik deneyimi olmayan kişilerin çevirilerini denetlemeden geçirmeden olduğu gibi bastıklarını söylemektedir. Bu da pek çok değerli yazarın ve önemli kitapların kötü çevirileri nedeniyle hak ettiği ölçüde okunmadıklarını göstermektedir. Soysal, çevirmenliğin önemini şu sözleriyle belirtmektedir:

Günümüzün hızlanan ve renklenen dünyasında pek gönüllü yaklaşmadıkları kitapları okumaya çalışan çocuklar, anadillerinin kötü ve yetersiz kullanıldığı örneklerle sıklıkla karşılaştığında, bütün şevkleri kırılmakta; açıkça hasara uğramaktadırlar. Bu nedenlerden dolayı yayınevleri çeviri konusunda aşırı titiz bir uygulama içerisinde olmalıdır. Çeviriler mutlaka orijinal metinle karşılaştırılmalı, yazarın özgün dilini yaratan sözcükler, deyişler ve diğer her türlü seçiminin, kendi anadilimizdeki doğru karşılıklarının bulunup bulunmadığı da özellikle denetlenmelidir (<http://www.tumgazeteler.com/?a=2725104/ceviri> çocuk kitapları mucizevi bir iletişim biçimi)

Yukarıda belirtilen olumsuzlukların yanı sıra, Akşit Göktürk ve Tahsin Yücel gibi önemli dilbilimciler ve çevirmenlerin çocuk edebiyatı çevirileri alanında büyük katkıları olmuştur. Örneğin Göktürk, Alman çocuk edebiyatı yazarı Erich Kaestner'den çeviriler yapmış, Yücel ise Marsel Ayme adlı yazarın bazı eserlerini Fransızca'dan Türkçe'ye çevirmiştir. Yapılan bu tür çalışmalar ise çocuk edebiyatına verilen değeri göstermektedir. Çoğu zaman hangi kitabın dilimize çevrileceği konusundaki karar hakkı çevirmene verilmese bile, çeviri etkinliklerinde yavaşlama görülmemiştir. Tam tersine, 1980'lerden sonra Türk diline yeni kitaplar kazandırma çabalarında ilerleme kaydedilmiş ve bu çaba 1990'lardan günümüze kadar büyük bir hızla devam etmiştir (Neydim, 2003:72).

Çevirmenler ve yazarların karşılaştığı sorunlar dikkate alındığında, bunların genellikle ülkenin ekonomik durumu ile yakından ilgisi olduğu görülmektedir. Maalesef ülkemizdeki ekonomik şartların uygunsuzluğu nedeniyle, çevirmene kaynak metnin yazarını ve eserini daha yakından tanınması, araştırmalar yapması için

ne yeterince zaman ne de ekonomik imkanlar sağlanmaktadır. Bu da yayınevlerinin en büyük sorunlarından bir tanesidir. Ayrıca yazarlar da kendi eserleri üzerinde yeterince kontrol sahibi olmamaktan yakınmaktadırlar.

Meral Alpay ise ülkemizdeki çocuk kitapları yazarlığı ve çevirmenliği ile ilgili yaptığı bir gözlemi şu cümlelerle anlatmaktadır: “Ben bir Viyanalı çocuk kitabı yazarının evini gördüm, şaşırdım. Dünya çocuk literatürü oradaydı. Sonra ülkemizde bir yazarın evine gittim, yine şaşırdım. Sadece kendisiyle doluydu” (Alpay, 1991:17).

Yukarıdaki cümlelerden anlaşıldığı üzere ülkemizde maalesef ekonomik şartların yetersizliğinden ötürü, bazı yazarların ya da çevirmenlerin işlerine gereken özeni ve önemi verememesinden dolayı çocuk edebiyatına yeni ürünler kazandırma konusunda hep bir eksiklik olacaktır. Fatih Erdoğan ise ülkemizde var olan bu eksikliği bir ölçüde gidermek için yayınevinde büyük bir arşiv oluşturmuştur. Burada yalnızca çocuk kitapları değil, aynı zamanda çocuk edebiyatı üzerine Türkiye’de başka kimsede bulunmayan araştırmalar yer almaktadır. Erdoğan, bir tür bilgi belge merkezi olarak düşünülen bu yayınevinde aboneliklerin sürdüğünü de belirtmektedir (Erdoğan,1991:17).

Çocuk Edebiyatçıları Birliği başkanı Üzeyir Gündüz, “Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi”ne verdiği röportajda çocuklar için yazan bir çocuk edebiyatçısının donanımının nasıl olması gerektiği konusunda şunları söylemiştir: Genel geçer bir kural olmamakla birlikte çocuklar için yazma işine soyunanların bilinçaltında biraz çocukluk bulunması, çocuk duyarlılığını yakalamış olması gerektiğini söylemektedir. Çocuk nelere güler, nelerle duygulanır, nelerle ağlamaklı olur, çocuğun duygularını harekete geçiren sözcükler ve kavramlar nelerdir gibi konuları bir yazarın bilmesi gerektiğini belirtir. Gündüz’e göre bilgilendirmek ve yönlendirmek çocuk edebiyatının öncelikli amacı değildir ve olmamalıdır (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi41/arslan-uslu.htm>).

Benzer bir yaklaşımda bulunan Aytaş, çocuğun okumayı sevmesinde, anadilinin gelişmesinde ve yaşamında kitaplarla içi içe olmayı seçmesinde yazar

kadar çevirmenin de oynadığı rolün büyük olduğunu söylemektedir.Yapılan çevirilerin hiçbir mekanizma tarafından denetlenmemesinin,klasik eserlerin yazarlarına telif hakkı ödeme zorunluluğunun bulunmamasının çocukların kalifiye olmayan çevirilere kontrolsüzce ulaşmasına neden olduğunu belirtmekte ve bu noktada çocuk kitabı çevirecek olan çevirmene büyük sorumluluk düştüğünü savunmaktadır (<http://w3.gazi.edu.tr/web/giyaytas/cocukedebiyati.htm>).

Çünkü çocuk edebiyatında çevirmen, sadece bir dili diğerine aktarmakla kalmaz bunun yanı sıra çocuğa yabancı bir dünyanın kapılarını da aralar. Bunların dışında, çevirmenin aynı zamanda çocukları iyi tanması ve çocuk gerçekliğine yakın olması gerekir ve çevirmenin yaptığı çeviride sadece cümlelerin düzgün olmasını değil, aynı zamanda eserin hitap ettiği yaş grubundaki okuyucunun kavrama özelliklerini de göz önünde bulundurması gerekir.

1.2.3. Okurlar

Çocuklar için televizyonlar, kütüphanelere ve kitapçılara göre daha kolaylıkla ulaşılabilen bir araçtır. Bu nedenle ülkemizde kitap okuyan çocuk sayısı yeterince yüksek değildir. Ayrıca ailelerin çoğu çocuklarının okuyabilecekleri iyi, yararlı kitapları seçmekte yetersiz kalmaktadırlar. Çocuklar ise yaşlarına uygun ne tür kitapları okuyabileceklerini kendi başlarına seçmekte zorlanmaktadırlar.

Erdoğan'a göre, çocuk edebiyatı ve çeviri çocuk edebiyatı ile ilgili okurların karşılaştığı bir diğer önemli sorun ise, Türkiye'de okuma alışkanlığının olmamasıdır. Bunun nedenlerinden bir tanesi, çocuklar için yazılan kitaplarda geleneksel bir öğretici misyonun olması olabilir. Bu misyon bazen çocukları ahlak kurallarını benimsemeye bazen de bir siyasal görüşü seçmeye zorlamaktadır. Yöntem ne olursa olsun, yazarın her zaman bir görüşü vardır ve yazar çocukların bunu kabul etmesini ister. Yazarın çocuğu yönlendirmeye, kendi düşüncelerini benimsetmeye çalışmadığı çocuk kitaplarının sayısı çok azdır. Cumhuriyet'in kurulduğu 1920'li yıllarda ise, kitaplarda benimsetilmek istenen şey her çocuğun yeni cumhuriyet ilkelerinin savunucularından olmaları yönündeydi. Ve bu yaklaşım toplumun yaşadığı

karışıklıklar ve değişimlere göre yeniden şekillenmiştir (Erdoğan,1995,<http://ifla.queenslibrary.org/IV/ifla61/61-erdf.htm>).

Okurlarımızı kitap seçimi konusunda etkileyen diğer bir konu ise editörlüktür. Mine Soysal bu konu ile ilgili ülkemizde ne yazık ki henüz bir muamma olan çocuk ve gençlik edebiyatı editörlüğünün, ABD, İngiltere, Almanya, İspanya gibi ülkelere göre geri kalmış durumda olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla, bu ülkelerde bütün sorunları çözülmüş, iyi çalışılmış, yetkin kitaplar bulmak çok daha kolaydır. Güncel temalarıyla zekice kurgulanmış, mesaj kokmayan, didaktik olmayan gerçek edebiyat eserleri yayımlamak konusunda da Batı ülkelerinin bizim ülkemizden oldukça ileride olduğunu belirtmektedir (<http://www.tumgazeteler.com/?a=2725104>,).

Dolayısıyla, ister anadilde ister değişik bir dilden çeviri olarak üretilmiş olsun, ulusal kültüre olumsuz katkısı olan, asıl edebiyat ürünü olmayan, niteliksiz ve kötü işleri yayımlamak, bunları özellikle çocuklara okutmak, farklı pek çok noktada ciddi zararlara neden olmaktadır. En önemlisi, bu tür kitaplar çocukları ve gençleri okuma eyleminden soğutmaktadır. Bu nedenle, yazılan ya da çeviri için seçilen kitapların ülkemizde büyüyen çocuklar ve gençler için de anlamlı, güncel, fikir verici ve yüreklendirici olması çok önemlidir.

Gıyasettin Aytaş, çocuk edebiyatı konusunda ülkemizde yapılan çalışmaları denetleyecek ve yönlendirecek bir birim bulunmadığı için, yapılan yayınların sayısal istatistikleri ve bunların özellikleri hakkında derli toplu bir bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığını belirtmektedir. Çocuklar için basılan kitapların büyük bir çoğunluğu da, böyle bir denetime tabi olmadıkları için, sırf arz talep dengesi gözetilerek yayıncılar tarafından hazırlanıp piyasaya sürülmektedir. Çocuk edebiyatının batı standartlarında basım ve dağıtımı maalesef ülkemizde mümkün değildir. Yayıncı-yazar ilişkisi tam anlamıyla kurulmadığı gibi, kimi yayıncıların da çocuklar için eser yazmayı çocuk oyuncağı zannetme anlayışları yüzünden, bizde çocuk edebiyatı alanında basılan eserler hem nicelik, hem de nitelik bakımından kalitesiz olmaktadır (<http://w3.gazi.edu.tr/web/giyaytas/cocukedebiyati.htm>).

Bilindiği gibi çocuk yayıncılığı özel bir teknik ister. Estetik değer ve zevklerin yanında, basılan eserlerin çocuğa yönelik; çocuğun ruh ve beden gelişimine katkıda bulunacak içeriğe sahip olması gerekir. Okuma alışkanlığı çocukluk döneminde kazanılır. Henüz okuma bilmeyen çocuğa önce kitap, sonra da okuma sevdirebilir. İşte bu yüzden masallar ve resimli kitaplar çocuklarda okuma alışkanlığının kazanılmasında çok önemlidir. Çocuklara yönelik yazılan kitaplar her şeyden önce, kolay anlaşılır olmalı ve iyi çizilmiş resimlerden oluşmalıdır. Yazı ve resmin birbiriyle uyumuna özen gösterilerek, ikisini birbiriyle çelişmemesine dikkat edilmelidir

Çocuk edebiyatı ve çocuklar için yazmayı basite almak ve kolay bir iş olarak nitelemek çok yanlış bir tutumdur. Unutulmamalıdır ki, çocuklar için yazmak, büyükler için yazmaktan çok daha zor bir olaydır. Hem çocuklar için yazmayı hafife alıp, hem de çocuklar için yazmak çocuklara yapılabilecek en büyük kötülüktür.

1.3. ÇEŞİTLİ KURAMLAR AÇISINDAN ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI

Çeşitli kuramcılar tarih öncesinden başlayarak günümüze kadar iyi bir çevirinin nasıl olması gerektiğine dair farklı görüşler öne sürmüşlerdir. Bu çalışmada, temel olarak Gideon Toury'nin "hedef odaklı yaklaşımı" ele alınacağından dolayı, öncelikle kısaca erek metni hedef alan kuramcılardan ve Itaman Even Zohar'ın *Çoğuldizge Kuramı*'ndan bahsetmekte yarar vardır. Çünkü Toury, Zohar'ın yaklaşımından etkilenmiş ve *Betimleyici Çeviri Araştırmalarını* Zohar'ın *Çoğuldizge Kuramı*'ndan yararlanarak oluşturmuştur.

Neydim'in düşüncesine göre, çocuk edebiyatı yetişkin edebiyatı ile benzerliklerinin yanı sıra kendine özgü özellikleri olan bir edebiyat türüdür. Yazarı, çevirmeni, editörü, çizeri yetişkindir. Metnin çocuğa göreliğini, yararlarını, zararlarını belirleyen ona sansür uygulayan ya da metne müdahale eden kişi de yazarıyla, çizeriyle, yayımcısıyla, eğitimcisiyle kısaca her yönüyle yetişkindir. Bu durumda çevirmenin sorumlu olduğu iki alan vardır: Çözümleyicilik ve duyarlılık.

Burada anlatılmak istenen şey metnin erek dilde doğal bir metin olarak okunabilmesi ve özgün bir yapının sahip olduğu değerleri içermesi, yani yazınsal bir metin yaratmasıdır (Neydim,2006,<http://ceviribilim.com/?p=228>).

Neydim'in de belirttiği gibi, çocuk edebiyatını edebiyatın özel türlerinden biri olarak tanımlarsak bu özel türlerin de çevirisinin kendine özgü olması gerektiğini söyleyebiliriz. Bu türlerin çevirisinde edebi çeviride yeri olmayan ancak çocuk edebiyatında kabul gören ekleme, çıkarma veya yorumlamalar olabilir, ayrıca yetmişli yıllarda geliştirilen ve çeviride erek metni odak alan kuramlar da çocuk edebiyatı çevirisinde çevirmene yol gösterir.

Hans Vermeer tarafından geliştirilen ve yunanca “amaç” anlamına gelen Skopos kuramı bu kuramlardan biridir. Skopos Kuramı'nda “kültür” öne çıkan bir kavramdır. Kùltürler arası iletişim kurulmak istenildiğinde ise çeviri ortaya çıkar. Bu görüşe göre çevirmen, yapacağı çevirinin hedef kùltürde nasıl bir işlev göreceğini saptayarak, çevirisini amaca göre yönlendirir. Başka bir deyişle çevirmen bir çeviriye başlarken öncelikle amacını saptamalıdır. Eğer çevirmenin amacı kendi kùltürüne tamamen yabancı bir kitabı ana diline ve kùltürüne kazandırmaksa, bu durumda çevirmen kendi kùltürüne yabancı olan belli ifadeleri de kullanmak durumundadır. Ayrıca çevirmenin kaynak ve erek kùltürlerin farklılıklarını ve paralelliklerini göz önünde bulundurarak çeviriyi yapması gerekir. Kaynak metinde yer alan kùltüre özgü kavramlar hedef metinde okuyucunun kolayca anlayabileceği şekilde ve kaynak metinde yarattığı etkinin aynısı yaratılarak çevrilmelidir. Bu durumda çevirmen, başarılı bir çeviri yapmak istiyorsa hedef kitlenin özelliklerini iyi bilmek durumundadır. Çevirmenin sadece metni değil içinde bulunduğu durumu da çözümlemesi gerekir. Çeviride hep şu sorular öne çıkar: “Ne, kim tarafından, kim için, ne zaman, nerede ve ne için çevrilir?”(Nord, 1991: 23-24). Başka bir deyişle çevirinin amacının, özgün yapıttan ayrıca belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü özgün metnin ve çeviri metnin okuyucusu ve kùltürel ortamları farklıdır. Onlar farklı kùltürlerin ve farklı dillerin içinde yaşarlar.

Her çeviri eylemi sonunda ortaya çıkan çeviri metnin erek kùltür içerisinde belli bir işlevi vardır. Skopos kuramına göre çeviri metnin erek kùltürde en iyi

biçimde işlev görmesi yine çevirinin amacına bağlıdır. Bir başka deyişle, çevirmen amacını belirlerken, yapacağı çevirinin erek kültürde nasıl bir işlev göreceğini saptamalı, çevirisini bu amaç ve hedeflediği işlev doğrultusunda gerçekleştirmeye çalışmalıdır.

Banu Tellioğlu'nun düşüncesine göre, Skopos kuramında kültür kavramı belki de en çok vurgulanan kavramlardan biridir ve çeviri eylemi bir iletişimsel gereklilik sonucunda ortaya çıkar. Burada söz konusu olan iletişim iki farklı kültür arasında gerçekleşmektedir. Bu durumda çeviri etkinliğini yalnızca bir kod aktarımı olarak görmek olanaksızdır. Çeviri etkinliğinin içinde farklı kültür katmanları rol oynamaktadır. Idio-kültürel katman, erek metin okuyucusunun kendi kişisel alışkanlıklarını ve düşüncelerini, kendi karakter özelliklerini içerir. Aynı okuyucu, bir ailenin, bir kulübün, bir politik partinin üyesi olabilir, yani aynı zamanda bir dia-kültür içersinde yer alır. Öte yandan erek kültür okuyucusu millet, ülke ya da ırk/kabile gibi daha büyük bir topluluğun üyesidir. Bu da onun para-kültürel özelliğini gösterir. Bu bilgilerden yola çıkarak çevirmenin bütün bu kültürel katmanları, erek ve kaynak kültür arasındaki farklılıkları göz önünde bulundurması ve çevirisini buna göre yapması gerekmektedir (Tellioğlu, 1998: 159-166).

Vermeer'in yanı sıra Gideon Toury de hedef metin odaklı bir çeviriyi savunur. Toury'nin *Betimleyici Çeviri Araştırmalarına* ışık tutan Zohar'ın *Çoğuldizge Kuramı* ve özellikleri ise şu şekilde anlatılmaktadır.

“Çoğuldizge” terimi, belirli bir kültürde, önemli ya da önemsiz, tüm yazınsal dizgeleri kapsar. Genellikle farklı yazınsal dizgeler ve türler arasında eşitlik yoktur. Bu dizgeler hiyerarşik bir ilişki içindedir ve kimisi diğerlerine göre daha merkezdeyken, kimisi de ikincil durumdadır (Even-Zohar, 1990:15).

Even Zohar'a göre yazın tarihi içinde çeviri yazının da “birincil”(yeni eserler ve örnekler yaratan) ve “ikincil” (var olan örnekleri destekleyen) bir önemi vardır. Bir yazınsal çoğuldizge içinde tek bir çeviri ya da farklı çeviri yöntemi birincil ya da ikincil bir yere sahip olabilir. Zohar'a göre çevirilerin çoğu ikincil bir öneme sahiptir. Bir çevirinin birincil öneme, ya da daha merkezi bir duruma sahip olması için şu koşulların gerçekleşmiş olması gerekir:

- Bir yazının henüz “genç” olması ve tam anlamıyla belirginleşmemesi
- Bir yazının daha büyük yazınlar grubu içinde zayıf ve kenarda kalmış olması
- Bir yazının boşluk içinde olması ya da bir dönüm noktasında bir sarsıntıya uğraması (Even-Zohar,1990:47).

N. Berrin Aksoy’a göre, *Çoğuldizge Kuramı* çeviride kaynak metne sıkı sıkıya bağlı kalma mecburiyetine son verir. Çeviri metin, belirli bir kültürdeki çeviri kurallarını da etkiler. Çeviri yazın birincil bir durumda ise, çevirmen çevirisinde özgün metnin biçimlerini ve metinsel ilişkilerini daha yakından ve daha sadık bir yolla yaratmaya eğilim gösterir. Diğer yandan, çeviri ikincil bir faaliyet olarak görülüyorsa, çevirmen çevirilerinde metnin özgün biçiminden sapabilir (Aksoy,2002:44).

Zohar Shavit ise çocuk edebiyatının çevirisini çoğuldizge kuramı çerçevesinde ele alır. “Çocuk Yazını Çevirisinin Yazınsal Çoğuldizgedeki Konumu Açısından Belirlenmesi” adlı makalesinde Shavit, çocuk yazını yazınsal çoğuldizgenin bir parçası olarak kabul eder ve çevirmen metinle ilgili kendisine olabildiğince serbestlik tanıyabilir. Ancak yine de çevirmen çocuk edebiyatı çevirisinin dayandığı iki temel ilkeyi de göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar:

a) Metni, toplumun “çocuk için iyi” diye tanımladığı şekilde yani çocuğa uygun ve yararlı olarak düzenlemek.

b) Olay örgüsünü ve dili, çocuğun kavrama düzeyine indirgeyerek onun okuma yetisine göre düzenlemek (Shavit,1991:19).

Shavit’e göre söz konusu ilkeler metnin seçimini ve işlenişini belirlerken bu ilkeler metnin dizgesel yatkınlığının temelini oluşturur. Shavit, *Gulliver’in Gezileri*, *Alice Harikalar Diyarında* ve *Robinson Crusoe* adlı eserlerin çevirilerini örnek göstererek bu eserlerin çevirisinde yapılan kısaltmalar, eklemeler ve çıkarmaları belli nedenlere dayandırır. Bunlar; metni çocuğun kavrama düzeyine indirmek, eğitsel veya ideolojik amaçlar, özgün metindeki örnekçelerin erek kültürde yer

almaması ve çocuğun kelime dağarcığının gelişmesine katkıda bulunmak gibi nedenlerdir (Shavit, 1991: 22-23).

Hedef odaklı çeviriyi savunan Toury'e göre, çevirinin özgün yapıyla aynı dizgesel yeri paylaşması söz konusu değildir. Çeviri orijinalinden bağımsız bir üründür. Çeviri sürecinde hedef dilin kültürel özellikleri çevirinin başlangıç noktasını oluşturur. Toury, hedef dile ve kültüre yabancı olan unsurların çeviri metninden çıkarılabileceğini savunur. Ancak tüm bunlar çevirinin orijinal eserle bir bağlantısının olmadığı anlamına gelmez. Çevirinin orijinal eserle bağlantısı vardır ama onun üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Nitekim çeviri artık hedef dil ve kültürün bir ürünüdür ve bu yüzden ayrıcalıklı sayılır (Toury, 1995: 25-29).

Aksoy, Toury'nin hedef kültürün “kabul edilebilirliği” (acceptability) ve kaynak metne olan “yeterli uygunluk” (adequacy) olarak adlandırılan iki kutbun tam ortasına çeviriyi yerleştirdiğini ve hiçbir metnin tamamen “kabul edilebilirliği” veya “uygunluğu” sağlayamayacağını belirtir. Çevirinin özgün metne her zaman tamamen uygun olarak üretilmeyeceğini, çünkü hedef dilin ve kültürün kurallarının kaynak metin yapılarında kaymalara yol açacağını söyler (Aksoy,2002:47). Buna göre çeviri metinler içlerinde bulundukları kültürel-dilbilimsel bağlamda değerlendirilmelidir.

Gideon Toury'nin betimleyici kuramının temelini oluşturan ve çevirmeni etkileyen normları üç şekilde incelenebilir.

- Öncül normlar: Çevirmenin çevirinin genelinde hangi dizgenin koşullarını öne çıkaracağı, hangisini geride tutacağı kararına ilişkindir. Kaynak dizge normlarına yakın olan çeviri yeterli, erek dizge normlarının ağırlık kazandığı çeviri kabul edilebilir sayılır.
- Süreç öncesi normlar: Çevirmenin içinde bulunduğu genel çeviri sürecini yansıtır, metin seçimi, dil seçimi, yazar seçimi gibi kararları etkiler ve yönlendirir.

- Çeviri süreci normları: Matriks normları ve metinsel, dilsel normlardan oluşur ve çeviri süreci başladıktan sonraki kararlara ilişkin normlardır (Toury,1995:57-58).

Toury'nin erek odaklı yaklaşımına yorum getiren Işın Bengi Öner, kaynak metnin salt kaynak kültür için üretilen bir metin olduğunu, erek metnin ise, erek metin normlarına göre üretilen bambaşka ve yeni bir metin olduğunu belirtmektedir. Ayrıca çeviri sürecinde “kaynak metnin dokunulmazlığını” çevirmenin dikkate almadığını, çünkü üretilen metnin tümüyle erek kültür için üretilen, neredeyse özgün bir metin niteliğinde olduğunu ve esas amacın, erek metnin erek kültürde işlenmesi olduğunu söylemektedir (Öner,1995:15).

Aytaş, çeviride metnin yanı sıra kültürün de aktarılabilmesi için çevirmenin her iki dili ve kültürü yakından tanıması gerektiğini söylemektedir. Çocuklar, okudukları kitabın akışına kendilerini bırakırken yazar veya çevirmenin kim olduğunu sorgulamazlar. Bundan dolayı çeviri eser, orijinal eserde olduğu gibi akıcılığını koruyabilmelidir. Bu durumda çeviri eseri okuyan çocuk, bir yandan anlatılanların farklı bir kültüre ait olduğu ayrımına varırken diğer yandan da verilmek istenen iletiyi veya tanıtılan farklı dünyayı anlamalıdır. Çevirmen, yabancı bir kültüre ait öğeleri (deyimler, kelime oyunları, alışkanlıklar vs.) aktarmak istediğinde, seçim yapmasını ve belli bir karara varmasını gerektiren durumlar çıkabilir. Kültüre özgü olan ve diğer bir kültürde bulunmayan ifadelerin aktarılması esnasında birebir yapılan çeviride, yani orijinal metne sadık kalınarak yapılan çeviride orijinaldeki anlam kaybolabilir ve eser anlaşılabilirliğini yitirebilir. Çoğu çeviribilim kuramlarına göre çevirmenin kaynak metnin dışına çıkması, diğer bir ifadeyle hedef metinde, kaynak metinde bulunmayan eklemeler, çıkarmalar yapması veya yorum belirtmesi onaylanmaz. Çocuk edebiyatı çevirisinde ise çevirmen, anlaşılabilirlik ve çeviribilim kuramları arasında bir seçim yapmak durumundadır (Aytaş, 1999,<http://w3.gazi.edu.tr/web/giyaytas/cocukedebiyati.htm>,).

Görüldüğü gibi sözü edilen kuramcılarının hepsi çocuk edebiyatı çevirisini edebi çeviriden farklı bir yere oturturken, hedef metinde çocuklar için daha iyi

olabilecek değişikliklerin yapılması gerektiğini savunurlar. Çevirmen bu tür değişiklikler yapma zorunluluğuyla en çok kültürel değerleri (başlıklar, özel isimler, yer adları, deyimler,vs) çevirirken karşı karşıya kalır ve bunun sonucunda da çeviride değişiklikler yapma yoluna gider.

Çocuğun sosyal ve kültürel olarak savunmasız bir konumda olması, ayrıca kültürel ve ahlaksal normlardaki farklılıklar, ulusal değerler, çocuğun algılama koşulları, çocuk edebiyatı çevirisinin göz önüne alınması gereken noktalarından bazılarıdır. Ancak burada üzerinde durulması gereken bir nokta daha vardır. Kaynak metnin bütünü hedef kitle için çok yeni düşünceler oluşturabilir. Çevirmen ve yayıncı bu düşüncelerin kendi hedef kitlesi için de önemli olduğunu düşünüyorsa o zaman metnin bütünsel değeri ön plana çıkacaktır. Yine de metnin içinde kendi hedef kitlesi açısından algılama sorunları yaratabileceğini, metnin bütünsel anlamının kaymasına yol açabileceğini düşündüğü bölümler varsa çevirmen bu noktada karar vermek durumundadır (Neydim, 2003: 117).

Bütün bunlardan yola çıkarsak çocuk edebiyatı çevirisinde metne müdahalenin, uyarılama ve kısaltmaların mümkün olabileceğini söylemek tarihsel bir gerçeklik olduğu kadar bilimsel bir gerekliliktir. Ancak bu müdahaleler çevirmenin keyfine göre değil yukarıda sayılan gerekçeler çerçevesinde yapılmalıdır. Çevirmen metne değil de, metin içersinde okuru etkileyecek, onun okumasına engel olacak yerlerde metnin bütünlüğünü bozmaksızın müdahalede bulunur. Bu aynı zamanda metni okunur kılmak için yapılır ve metne sadakatsizlik değil, tersine ona duyulan saygıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

ROALD DAHL VE ESERİ *CHARLIE’NİN ÇİKOLATA FABRİKASI*

Roald Dahl ve eseri *Charlie’nin Çikolata Fabrikası* adlı romanını ve iki farklı çevirisini incelemenden önce, bu bölümde yazar, eser, çevirmenler ve yayınevi hakkında genel bir bilgi verilecektir.

2.1.ROALD DAHL’IN HAYATI, EDEBİ YÖNÜ VE ESERLERİ

Dünya yazınında hem yetişkinler hem de çocuklar için öykü yazan ender yazarlardan biri olan Roald Dahl (1916-1990) Norveç’ten İngiltere’ye göç etmiş bir ailenin oğludur. Shell şirketinin memuru olarak Afrika’da bulunduğu sırada 2. Dünya Savaşı’nın başlaması Dahl’ı savaş pilotu olmak için İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetlerine’ne (RAF) başvurmaya yöneltmiştir. 1940’da pilot eğitimi sonrası çıktığı ilk görev uçuşunda zorunlu iniş yaparken ciddi biçimde başından yaralanmıştır. Uçuş yetkisi iptal edildiğinden 1941’de RAF tarafından Washington’a hava ataşesi olarak atanmıştır ve olabildiğince kilit isimlerle tanışmasını gerektiren asıl görevi Amerika’yı İngiltere’nin yanında savaşa sokmak için yerel temaslarda bulunmasıydı. Bu amaca yönelik olarak yerel bir gazetede yayımladığı, başından geçen uçak kazasına ilişkin öykü yazarlık yaşamının başlangıcı sayılabilir. Savaş bitince Dahl annesinin yaşadığı İngiltere’deki köye dönmüştür. Burada yaşadığı günler ve gözlemleri *Someone Like You* isimli seçkisindeki öykülerinde yer almaktadır. Dahl Amerika’nın çekiciliğine kapılarak 1950’de tekrar bu ülkeye gitmiştir. Seçkinlerin partilerine katılmayı sürdürmüştür. Bunlardan birinde tanıştığı ve Gary Cooper ile ilişkisini yeni sonlandırmış olan Hollywood yıldızlarından Patricia Neal ile tanışarak evlenmiştir ve beş tane çocuğu olmuştur. Dahl çocuklar için yazmasının itici gücünü kendi çocuklarına bağlamaktaydı: “Çocuklarım olmasaydı çocuklar için yazmazdım, yazamazdın zaten,” demişti bir söyleşisinde. Çocuklar için yazdığı kitaplar arasında *Charlie ve Çikolata Fabrikası* (filme de çekilmiştir), *James ve Dev Şeftali*, *Cadılar* ve *Matilda* sayılabilir. Yetişkinler için yazdığı öyküler de, öykülerinin çoğunun şaşırtıcı sonlu özelliğinden dolayı

İngiltere’de *Beklenmedik Sonuçlu Öyküler* başlığı altında yayımlananlar dahil çeşitli seçkiler altında toplanmıştır (<http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=4353>).

Roald Dahl’ın çocukluğu üzüntü ve trajediler içinde geçmiştir. O daha üç yaşındayken, kız kardeşi Astri apandisten ölmüştür. Yaklaşık bir ay sonra babası 57 yaşında zatürre hastalığından hayatını kaybetmiştir. Roald’ın annesi babasının vasiyeti üzerine İngiltere’de kalıp çocuklarını İngiliz okullarında okutmak istemiştir. Roald hikaye anlatma yeteneğini annesinden almıştır. Roald annesinin sıra dışı bir zekaya sahip olduğunu ve hayatındaki her olayı detaylı bir şekilde hatırladığını dile getirmiştir. Roald’ın babası Harold ise günlük tutmuştur ve özellikle beş yıl süren Birinci Dünya savaşında gözlemlediklerini ve yorumlarını her gün yazmıştır. Roald babasının tüm yazılarını o öldükten sonra saklamıştır. Roald’da babası gibi 8 yaşından itibaren günlük tutmaya başlamıştır ve Roald’ın yazma sevgisi ona babasından miras kalmıştır.

Roald yedi ile on üç yaşları arasında gittiği okullarda çok mutsuz günler geçirmiştir. Yatılı olarak okuduğu okulda annesine özlemine anlatan mektuplar yazmıştır ve annesinin ölümünden sonra bu mektupların hepsini sakladığını görmüştür. 13 yaşında Derbyshire’da ünlü bir devlet okuluna gitmiş ve burada spor alanında başarılı olmuştur. Burada İngilizce öğretmeni tarafından kompozisyon yeteneği olmaması nedeniyle eleştirilmiştir. O günlerden Roald’ın aklında kalan tek şey, okulun yakınındaki Cadbury adında bir çikolata fabrikasının hergün tatmaları için çocuklara yeni çikolatalar göndermesidir. Bu olay Roald’ın çok hoşuna gitmiştir. Bay Cadbury’nin dikkatini çekmek için yeni ve farklı çikolata şekilleri tasarlamaya başlamıştır. Hayatının bu dönemi Roald’ın ileride *Charlie’nin Çikolata Fabrikası* adlı çocuk hikayesini yazmasına vesile olmuştur.

Roald’ın diğer birçok hikayesi de okulda yaşadığı tecrübelerden oluşmaktadır. Küçük bir çocuk olmanın ne demek olduğunu hatırlayıp çocukların bakış açısına göre yazmaktadır. Bu da eserlerinin çocuklar tarafından beğenilmesine yol açmaktadır. Mesleğinin ilk 15 yılını yetişkinler için yazmaya adanmıştır. Yazdığı kısa hikayeler klasik anlatımlardan oluşmaktadır. Çok hızlı bir yazar olmadığını ve

bir hikaye üzerinde yaklaşık altı ay uğraştığını itiraf etmektedir. Bazen de ilk sayfada aylarca uğraştığını ve iyi bir konu bulmadan asla yazmaya başlamayacağını söylemektedir. 1990 yılında “The Independent” gazetesinde Brian Appleyard, Roald Dahl için “tartışmasız dünyadaki en başarılı çocuk yazarı” diye yazmıştır. Roald Dahl çocuklar için yazmanın güçlüğünü şu sözleriyle belirtmiştir. “Yetişkinler için yazdığım hikayelerdense çocuklar için yazdığım kitaplardan daha memnunum. Çocuk kitabı yazmak daha zor. Bir çocuğun ilgisini sürekli tutmak zordur, çünkü çocuklar yetişkinler kadar konsantre olamazlar. Çocuklar televizyonun diğer odada olduğunu bilirler ve çocuğu tutmak zordur fakat bunu başarmayı denemek güzel bir şeydir.” Kızları Olivia ve Tessa için yatarken okuduğu hikayelerden esinlenerek çocuklara için yazmaya başlamıştır. Çocuk kitapları yazan Dahl’ın ünü tüm dünyaya yayılmış ve eserleri 34 dile çevrilmiştir.

Roald Dahl’ın hikayeleri kitap olarak basılmadan önce “New Yorker, Harpers ve Atlantic” gibi dergilerde yayınlanmıştır. Hikayeleri hakkında “tuhaf, yaratıcı, hayal gücü kuvvetli, ustaca” şeklinde yorumlar yapılmıştır. Dahl’ın yetişkinler için yazdığı eserler, O’Henry ve Saki’nin eserleri ile karşılaştırılmaktadır ve görüşler olumlu yöndedir. Rakip tanımayan başarılarına rağmen Roald Dahl sadece bir avuç dolusu ödöl almıştır. Bunlar arasında 1954, 1959, 1980 yıllarında aldığı Edgar Allen Poe ödölü, 1983 yılında aldığı Çocuk Kitapları Federasyonu ödölü ve Whitebread ödölü, yine 1983 yılında aldığı World Fantasy Convention ödölü bulunmaktadır.

Roald Dahl okumanın önemine çok inanmaktadır. Ona göre kitaplar yıldırıcı olmamalı, aksine komik, heyecanlı, büyüleyici ve eğlendirici olmalıdır. Kullandığı akıcı, basit ve doğru dil ile yeni okumaya başlayanlara yardımcı olmuştur. Birçok çocuk için Roald Dahl ismi “okuma” ile özdeşleşmiştir. Kitapları çıktığı andan itibaren çocuklar arasında çok revaçta olan ve elden ele dolaşan bir yazardır.

Roald Dahl yazılarını genelde İngiltere’de evlerinin bahçesindeki küçük kulübede yazardı. Penceresi kirli naylon bir perde ile kaplanmıştı. Annesinden kalan bir sandalyede oturup yazardı. Duvarlarda çeşitli fotoğraflar, resimler ve yazılar asılıydı. Masasının üzerinde çocukluğunda yediği çikolata kağıtlarından yapmış

olduğu parlak büyük bir top durmaktaydı. Roald yazmak için her zaman kalem kullanmış, hiçbir zaman daktilo kullanmamıştır. Disiplinli bir yazar olan Dahl, sabah 9.30'da yazmaya başladığını, öğle yemeğinden sonra saat dört gibi tekrar işinin başına döndüğünü söylemiştir. Hiçbir zaman ilk seferde düzgün yazmadığını, birçok karalama kağıdı kullandığını belirtmiştir.

Hayatı boyunca ailesi ile ilgili üzüntüler yaşayan Roald Dahl hayattan asla bezmemiş, aksine mesleğine dört elle sarılmıştır. İhtiyacı olan insanlara her zaman maddi ve manevi yardımlarda bulunmuş, yurttaki kalan ve hastanede yatan çocukları ziyaret etmiştir. Ölümünden sonra ilk eşi onun adına bir vakıf ve müze kurmuş ve yardımlarına devam etmiştir. Roald Dahl'ın yazmış olduğu çocuk kitaplarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz: (www.roalddahl.com)

- Charlie'nin Büyük Cam Asansörü
- Dev Şeftali
- Bay ve Bayan Kıl
- Matilda
- Cadılar
- Büyülü Parmak
- George'nin Harika İlacı
- Dünya Şampiyonu Danny
- Kaplumbağa
- Zürafa Peli ve Ben
- Yaman Tilki
- Koca Sevimli Dev
- Charlie'nin Çikolata Fabrikası

2.2.ÇEVİRMENLER

Makbel Oytay

Bu çalışmada çevirisini inceleyeceğimiz Makbel Oytay'ın hayatı, eğitim durumu ve verdiği eserler hakkında ne internette ne de Can Çocuk yayınlarından çıkan eserinde bir bilgiye yer verilmiştir. İnternetteki araştırmalarım sonucunda sadece Makbel Oytay'ın 1998 yılında Sarmal Yayınlarından çıkmış *Makbel'in*

Güncesi adlı bir kitabı bulunduğunu öğrendim. Ayrıca gazeteci Ayşe Arman'ın 3 Ekim 1998 yılında Hürriyet Gazetesi'nde Makbel Oytay ile yaptığı röportajdan yazarın 15 yıldır kanser hastası olduğunu ve birçok operasyon geçirdiğini, sayılamayacak kadar çok kemoterapi ve radyoterapi tedavisi gördüğünü öğreniyoruz. Yazar, bu hastalığı sırasında ise *Makbel'in Güncesi* adlı kitabını yazmıştır. Bu kitabında Oytay, ölümü dışlamak yerine, içine alıp onunla yaşamayı öğrenmek, hissetmek gerektiğini anlatmıştır.

(<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=-26413&yazarid=12>)

Celâl Üster

Celâl Üster 1947'de İstanbul'da doğmuştur. İngiliz Erkek Lisesi, Robert Academy ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim görmüştür. İlk çevirileri 1960'ların sonlarında Yeni Dergi'de yayımlanmıştır. 1986-1993 arasında Cumhuriyet gazetesinin kültür servisini yönetmiş, Cumhuriyet Kitap'ın yayın yönetmenliğini üstlenmiştir. 1983'te, George Thomson'ın *Tarih Öncesi Ege* adlı yapıtının çevirisiyle, Yazko Çeviri dergisinin Azra Erhat Ödülü'ne değer görülmüştür. 1970 yılından bu yana George Thomson, Yaroslav Hasek, D. H. Lawrence, Han Suyin, Iris Murdoch, Liam O'Flaherty, Maria Antonietta Macciocchi, Jorge Luis Borges, John Berger, Mario Vargas Llosa, İsmail Kadare gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırmıştır. Şu sıralar Can Yayınları ve P Dünya Sanatı Dergisi'nin genel yayın yönetmenidir. Radikal Kitap'ta *Yeryüzü Kitaplığı*'nı yazmaktadır (<http://www.ykykultur.com.tr/cevirmen/?id=169>).

2.3.YAYINEVİ

Can Çocuk Yayınları

Can Çocuk, 1981 yılında Erdal Öz tarafından kurulmuştur. Erdal Öz, çocukları çok seven önemli bir yazardır. Hem değerli romanlar, öyküler, hem de çocuklar için birbirinden güzel kitaplar yazmıştır. *Kırmızı Balon*, *Babam Resim Yaptı*, *Dedem Korkut Öyküleri* adlı kitapları bulunmaktadır. Çocuk edebiyatına ülkemizin çok gereksinimi olduğunu düşünen Erdal Öz, Can Yayınları'nı

kurduğunda işe önce çocuk kitaplarıyla başlamıştır. Bu konu ile ilgili düşüncelerini ise şöyle aktarmıştır: “Ülkemizde pek çok çocuk kitabı yayınlanıyor. Çoğu da çocuğu aptal yerine koyan, onlara öğrenci olarak bakan kitaplar. İşte bunu değiştirmek, çocuklar için, onların zekasıyla yarışabilecek, eğlenceli, güzel kitaplar yayınlamak için kuruldu Can Çocuk ve yola tam otuz kitapla çıktı.” Sözü edilen bu otuz kitaplar arasında *Küçük Prens*, *Pal Sokağı Çocukları*, *Pippi Uzun Çorap*, *Uçan Sınıf*, *Nuh’un Gemisi*, *Kurnaz Tilki*, *Robinson Ölmemeli*, *Şişkolarla Siskalar*, *Beyaz Yele*, *Fedor Amca* yer almaktadır.

Erdal Öz okumanın önemini ise şu cümlelerle belirtmiştir: “Bilindiği gibi, değerli yazarların yazdığı öyküleri, romanları okumak asla bir görev ya da ödev değildir. Hoşça zaman geçirmek, eğlenmek, oturduğumuz yerden dünyanın bir ucuna gitmek için okuruz. Üstelik okumak bir tür spordur. Nasıl koşarken vücudumuz gelişirse, okurken de kafamız gelişir. Can Çocuk kitapları dünyanın en iyi yazarlarının kitaplarını bu nedenle yayınlamaktadır.” (<http://www.cancocuk.com/>)

2.4. KİTAP ÖZETİ

Charlie, ailesi ile birlikte küçük bir kulübede, çok zor şartlar altında yaşayan fakir bir çocuktur. Tüm dünya ve Charlie, çikolata fabrikasıyla zengin olmuş Willy Wonka’nın esrarengiz ve yıllardır kapalı olan fabrikasını merak etmektedir. Bu fabrikada birbirinden güzel, lezzetli, değişik şekillerde ve renklerde, hiçbir fabrikanın benzerini üretemediği çikolatalar üretilmektedir. Ne yazık ki, buraya işçi olarak giren insanlar, Willy Wonka’nın yaptığı değişik çikolataların yapılış sırrını öğrenmişler ve diğer fabrikalara bu sırrı satmışlardır. Bunun üzerine uzun yıllar fabrikasının kapılarını kapatan Willy Wonka bir gün tekrar çalışmaya karar verir. Fabrikaya hiç giren ya da çıkan olmamasına rağmen, burada eskisinden daha da lezzetli ve güzel çikolatalar üretilmeye başlamıştır. Herkes bu işin sırrını merak etmektedir. Bir gün Willy Wonka, 5 farklı çikolata ambalajının içine altın bilek saklamıştır. Altın bilekleri bulan 5 çocuk fabrikaya girme hakkına sahip olacak ve ömür boyu Wonka çikolatalarından istediği kadar yiyebilecektir. Bu çikolatalar dünyanın dört bir yanında satıldığı için insanların şansı çok azdır. Charlie ise çikolata alamayacak kadar fakirdir ve sadece yılda bir kez doğum günü hediyesi olarak ailesinden çikolata

almaktadır. Fakat o çikolata fabrikasını görmeyi çok istemektedir. Gazeteler altın bileti bulan talihlileri teker teker tanıtılmaktadır. İlk talihli Augustus adında çok fazla abur cubur ve çikolata yemekten şişmanlamış bir oğlandır. İkinci talihli ise ailesine zorla her istediğini yaptıran Veruca adında küçük bir kız çocuğudur. Bu arada ailesinin Charlie'ye doğum gününde hediye ettiği çikolata boş çıkar. Charlie şansı azaldıkça çok  z lmektedir.   nc  Altın bilet sürekli çiklet çiğneyen ve yemek yerken çikletini kulağına yapıştıran Bayan Violet'e çıkmıştır. Dördüncü altın bileti ise tüm gününü televizyonun karşısında geçiren Mike adında bir ocuk bulmuştur. Charlie bir gün okuldan dönerken karların arasına sıkışmış bir para bulur. Alıp almamakta kararsızdır ama etrafta kimse o parayı aramamaktadır. Açlıktan  lmek üzere olan Charlie yerden bulduğu parayla aldığı çikolatada altın bileti bulur. Charlie fabrikaya b y kbabasıyla birlikte girmeye hak kazanır. Charlie gibi diğer dört ocuk ve anne babaları da gelir. Bay Willy Wonka, bu beş ocuk ve ailelerine çikolataların yapıldığı devasa odaları, makineleri, burada çalışan boyları diz hizasını geçmeyen esrarengiz işçileri, büyük cam asansörü, birbirinden güzel çikolataları gösterir. Charlie dışındaki dört ocuk bu gezi sırasında Bay Wonka'yı dinlemedikleri ve yaramazlık yaptıkları için başlarına kötü şeyler gelmiştir ve hepsi de aileleriyle birlikte fabrikadan ayrılmışlardır. Geriye sadece Charlie ve dedesi kalmıştır. Charlie diğer çocuklara göre daha akıllı, sakın ve tokg zl d r. Charlie'yi çok beğenen Bay Wonka, ileride onun çikolata fabrikasının başına geçmesini ister ve fabrikayı ona bırakır. Charlie ve ailesi artık Bay Wonka'nın fabrikasında çok mutlu ve rahat bir şekilde yaşamaya başlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAYNAK METİN VE ÇEVİRİ METİNLERİN İNCELENMESİ

Bir önceki bölümde, kaynak metin yazarı, kaynak eser, çevirmenler ve yayınevi hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Tüm bu bilgiler kaynak metin ve çeviri metin karşılaştırmalarını yaparken gerekli olacağı için okuyucuya ön bilgi olarak sunulmuştur. Bu bölümde ise kaynak metin ve iki farklı çevirisi karşılaştırmalı olarak inceleneceğinden öncelikle metin dışı özellikler daha sonra da metin içi özellikler hakkında bilgi verilecektir.

3.1.METİN DIŞI İNCELEME

Roald Dahl'ın yazmış olduğu *Charlie and the Chocolate Factory* adlı kitabının iki farklı çevirisinin inceleneceği bu bölümde öncelikle kaynak metin ve erek metnin yan metin özellikleri üzerinde durulacaktır.

Karşılaştırmalı çeviri incelemelerinde Gerard Genette'ın “paratext, peritext ve epitext” kavramları önemlidir. “Peritext” metnin içinde, “epitext” metnin dışında yer alan metinle ilgili okura bilgi veren araçlardır. “Paratext”(yan metin) ise peritext ve epitextlerin toplamına denir (Sert,2009:337). Dolayısıyla çeviri metinlerde kitabın ön ve arka kapaklarında ya da ilk sayfalarında yer alan bilgiler, resimler, kitabın adı, kime ithaf edildiği, önsöz, son söz gibi bilgiler okura okuyacağı kitap hakkında ipuçları verir.

Aşağıda ilk önce kaynak metnin ardından da iki farklı çeviri metnin yan metin özellikleri hakkında bilgi verilecektir.

3.1.1.Kaynak Metin

Roald Dahl'ın *Charlie'nin Çikolata Fabrikası* adlı kitabı ilk defa 1964 yılında ABD'de, 1967 yılında ise İngiltere'de basılmıştır. Bu çalışmada incelenecek olan kaynak metin ise “Puffin Books” tarafından 1995 yılında basılmıştır. Aynı yayınevi bu kitabın basımını ilk olarak 1973 yılında yapmıştır.

Mavi renkte olan kitabın kapağında en üstte yazarın ismi “Roald Dahl” büyük harflerle ve büyük puntolarla kırmızı renkte yazılmıştır. Yazarın isminin hemen altında ise kitapta yer alan karakterlerden Bay Willy Wonka ile Charlie Bucket’ın resimleri yer almaktadır. Bu resimde Bay Willy’nin elinde bir baston, Charlie’nin elinde ise bir bilet bulunmaktadır. Ortada yer alan bu resmin altında ise kitabın adı *Charlie and the Chocolate Factory* yazarın ismine göre daha küçük puntolarla siyah renkte yazılmıştır. En altta ise kitabı resimlendiren kişinin “Quentin Blake” ismi daha da küçük puntolarla yazılmıştır. En altta sağ köşede yayınevinin küçük bir amblemi bulunmaktadır. Kaynak metnin kapağında büyük puntolarla yazıldığı için eserin isminden çok yazarın ismi dikkati çekmektedir. Bunun nedeni eserleri birçok dile çevrilmiş olan Roald Dahl’ın isminin çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olması olarak gösterilebilir. Ayrıca kitaptaki resimleri çizen kişinin isminin kitabın iç kapağında değil de dış kapakta yer almasının nedeni olarak Quentin Blake’in bu kitapta çok fazla emeğinin geçmiş olması sayılabilir. Çünkü hemen hemen iki ya da üç sayfada bir konuyla bağlantılı olarak resimler çizilmiş olduğunu görebiliyoruz. Resimsiz sade bir kitaptansa resimlerle zenginleştirilmiş bir kitap çocukların daha fazla ilgisini çekmektedir. Resimler sayesinde çocuk okuduklarını zihninde daha iyi canlandırmaktadır.

Kitabın arka dış kapağında en üstte Roald Dahl ve küçük bir kız çocuğunun Jan Baldwin tarafından çekilmiş küçük bir fotoğrafı bulunmaktadır. Resmin altında kaynak eserden alınmış dört satırlık bir cümle yer almaktadır. En altta ise yayınevinin amblemi ve ismi, kitabın İngiltere, Avusturalya ve Kanada’daki satış fiyatları verilmiştir.

İç tarafta sayfanın en üstünde küçük puntolarla yazılmış olan yayınevinin isminin altında eserin ismi büyük puntolarla yazılmıştır. Hemen altında ise yazarın hayatı ve bazı eserleri hakkında bir paragraflık kısa bir yazı vardır. Arka sayfada ise Roald Dahl’ın eserlerinin ismi liste halinde verilmiştir. Eserlerin yanlarında ise hangilerinin filme uyarlandığı, resimli olarak basıldığı ya da hangilerinin büyükler için yazılmış olduğu belirtilmiştir. Bu bilgiler yayınevi tarafından okura kitap seçiminde yardımcı olmak amacıyla verilmiştir. İkinci sayfada üst kısımda tekrar

yazarın ve altında kitabın adı yazılmıştır. *Charlie and the Chocolate Factory* olan başlıkta “Charlie” kelimesi diğer kelimelere göre büyük harflerle ve çok büyük puntolarla yazılmıştır. Bunun nedeni bu kitapta baş kahraman olan Charlie’nin çok önemli bir role sahip olduğunu göstermek için olabilir. Eserin başlığının altında küçük puntolarla resimleri çizen kişinin ismi italik olarak yazılmıştır. Sayfanın en altında, ortada yayınevinin amblemi ve ismi yer almıştır.

İkinci sayfanın arkasında ise bu kitabın çıktığı yayınevinin farklı ülkelerdeki adresleri verilmiştir. Daha sonra sırasıyla kitabın basım tarihleri verilmiştir. Hemen yan sayfada bu kitabın “Theo” adlı bir kişiye ithaf edildiği görülmektedir, fakat bununla ilgili açıklayıcı bir yazı yoktur. Dördüncü sayfada içindekiler bölümü yer almaktadır. Kaynak eser 190 sayfa ve 30 bölümden oluşmaktadır. Bölümlerin yanlarında sayfa numaraları da belirtilmiştir. Diğer sayfada kitapta yer alan beş çocuk kahramanın ismi ve birer cümle ile özellikleri alt alta verilmiştir. Bu sayede okurlar kitabı okumaya başlamadan önce kahramanlar hakkında genel bir bilgi sahibi olmaktadır.

Aşağıda bu çalışmada incelenecek olan erek metinlerin yan metin özelliklerinden bahsetmek istiyorum. Her iki erek metin de Can Çocuk yayınları tarafından çıkmıştır.

3.1.2. Erek Metin I

Birinci erek metin Makbel Oytay tarafından çevrilmiştir. Can çocuk yayınları tarafından ilk basımı 1989 yılında yapılmıştır. Bu çalışmada incelenecek olan erek metin ise 2004 yılı 8. basımdır.

Kitabın dış kapağında en üstte beyaz zemin üzerine kırmızı renklerle ve küçük harflerle yazarın ismi yazılmıştır. Fakat yazarın adı erek metinde kaynak metindeki kadar büyük puntolarla yazılmamıştır. Altında ise daha koyu renkte ve daha büyük puntolarla çeviri eserin başlığı *Çarli’nin Çikolata Fabrikası* yer almaktadır. Burada “Charlie”isminin “Çarli” şeklinde yazılması çevirmenin stratejisi

hakkında bize bilgi vermektedir. Çevirmen Makbel Oytay “Charlie” ismini aynen kullanmak yerine dilimizde okunduğu gibi vermeyi tercih etmiştir. Böylece çevirmen, okurlara ismin nasıl okunması gerektiği ile ilgili bir ön bilgi vermek istemiş olabilir. Fakat kitabın içerisinde geçen diğer “Charlie” isimleri değiştirilmeden verilmiştir.

Birinci erek metinde kaynak metindeki aksine yazardan çok kitabın ismine dikkat çekilmiştir. Bunun nedeni erek metin okurlarının çeviri kitapları yazarlardan çok kitabın başlığı ile tanınmaları olabilir. Dış kapakta yazarın ve eserin isminin altında küçük puntolarla yayınevinin ismi ve kırmızı kalp şeklindeki amblemi yer almaktadır. Hemen altında ise kaynak eserdekenden farklı bir resim sunulmuştur. Bu resimde elinde bir çikolata paketi ile Charlie ve etrafında ona göre daha kısa boyda insanlar yer almaktadır. Bu resimden okurlar Charlie’nin kitabın baş kahramanı ve önemli biri olduğunu kolaylıkla anlayabilirler. Charlie’nin etrafında yer alan kısa boylu insanlar ise çikolataların yapımında emeği geçen değişik türde yaratıklardır. Kapağın en altında ise ilk önce kitabın resimlendiren ve altında da kitabı Türkçeye çeviren kişinin adları küçük puntolarla mavi renkte yazılmıştır. Kaynak eseri resimlendiren kişi ile birinci erek metni resimlendiren kişi farklıdır. Dolayısıyla kitap içerisinde yer alan resimler de farklılık göstermektedir. Çeviri eserlerin çoğunda genelde çevirmenin adı iç sayfada yer alırken, bu erek metinde dış sayfada yer alması çevirmenin kaynak eser yazarı kadar önemli olduğunu belirtmektedir.

Dış kapakta en altta sol tarafta yuvarlak içerisinde “7 yaş ve üstü” işareti görülmektedir. Kaynak eserde yer almayan bu bilgi okura hangi yaş grubunun bu kitabı okuyabileceği bilgisini vermektedir. Kitabın arka kapağında ise ön kapaktaki gibi yazar ismi ve eser ismi aynı şekilde fakat daha küçük puntolarla verilmiştir. Hemen altında Charlie’nin küçük bir portresi konmuş ve yanında yayınevinin amblemi ve ismi yer almıştır. Altında yazar Roald Dahl hakkında verilen üç cümlelik bir yazıdan sonra kitabın konusuna giriş yapılmış ve yarıda bırakılmıştır. Bu da yayınevi ve çevirmen tarafından okurda kitap hakkında merak uyandırmak ve kitabı satın almalarını sağlamak için kasıtlı olarak yapılmış olabilir. En alt cümlede ise yazarın diğer kitabı olan ve bu kitabın devamı sayılabilecek *Charlie’nin Cam*

Asansörü adlı kitabının ismi verilmiştir. En altta sağ köşede ise kapak resminin Sinan Gürdağcık tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Sol alt köşede yayınevinin internet adresi verilmiştir. Dış kapakta verilen bu bilgiler sayesinde bu kitabı eline alan bir okur çeviri bir eser olduğunu kolaylıkla anlayabilir.

İç kapakta üst tarafta dış kapaktakinden biraz daha küçük puntolarla yazarın ve eserin adı tekrar verilmiş, sayfanın en altında ise yayınevinin amblemi ve ismi yazılmıştır. Arka sayfada üst kısımda kitabın çocuk kitapları grubuna girdiği belirtilmiştir. Daha sonra sırasıyla dizi editörü, dizgi, düzelti, montaj, kapak düzeni, iç baskı ve cilt, kapak baskı yapanların isimleri yayınevi tarafından verilmiştir. 1989 yılında birinci basımdan başlayarak, 2004 yılındaki 8. basıma kadar geçen tüm basımlar ve tarihleri alt alta belirtilmiştir. Sayfanın en altında ise yine yayınevinin hangi ajans aracılığı ile ne zaman telif hakkı verdiğini belirten bir yazı vardır.

İkinci sayfada bir önceki sayfadaki gibi tekrar yazarın ve eserinin adı verilmiş, altında küçük harflerle ve puntolarla bu kitabın bir çocuk romanı olduğu belirtilmiştir. “Çevirmen” kelimesi yerine “Türkçesi” diyerek Makbel Oytay’ın ismine, hemen altında ise kitabı resimlendiren Joseph Schindelman’in ismine yer verilmiştir. Ancak çevirmenin soyadında bir harf hatası yapılmıştır. Bu da yayınevinin kitabı basmadan önce yeteri kadar titizlikle çalışmadığının bir göstergesidir. Bu şekilde olunca okurlar çevirmenin isminin dış kapakta mı yoksa iç sayfada mı doğru verildiği konusunda tereddüte düşebilirler. Sayfanın en altında yayınevinin ismi ve iletişim bilgileri yer almaktadır. İkinci sayfanın arkasında eserin özgün adı verilmiştir. Birçok çeviri kitapta eserin özgün adına yer verilmez ve okurlar kitabın orijinal isminin ne olduğunu bilmeden çeviri kitabı okurlar. Alt tarafta ise okuru bilgilendirmek amacıyla yazar hakkında bir paragraflık bir bilgi verilmiştir. Böylece okurlar kitabı okumadan önce az da olsa yazarın hayatı, nasıl bir yaşam sürdüğü ile ilgili meraklarını gidermiş olurlar. Üçüncü sayfada ise bu kitapta yer alan beş çocuğun ismi büyük harflerle yazılmış, her ismin altında parantez içinde Türkçe okunuşları verilmiştir. Bir satır altında ise kaynak eserde olduğu gibi birkaç kelime ile bu çocuklar tanıtılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi çevirmenin seçmiş olduğu isimleri Türkçeleştirme yöntemi İngilizce bilmeyen birçok okurun kitap

boyunca karşılaşacakları kahramanların isimlerini doğru söylemeleri açısından önemlidir. Çünkü çeviri eserlerde dilimize aynen aktarılan özel isimlerin çoğu okurlar tarafından doğru şekilde telaffuz edilemeyebilir. Hatta bu tür yabancı isimleri okumakta zorlanan çoğu okurun, kendince çevirmenin kullanmış olduğu isimlere yakın bir Türkçe isim bulup o şekilde kitabı okudukları da görülmektedir. Üçüncü sayfanın arkasında ise üstünde “Wonka” yazısı olan büyük bir demir kapı, üzerinde kocaman iki kilit ve kapının önünde içeriği gözleyen Charlie’nin bulunduğu bir resim yer almaktadır.

Kaynak metinde verilmiş olan içindikiler bölümü birinci erec metinde verilmemiştir. Bu da okurların kitabın kaç bölümden oluştuğunu ve bölüm isimlerinin neler olduğunu bir arada görmelerini engellemektedir. İlk bölümün üzerinde kitabın kime ithaf edildiği küçük harflerle belirtilmiştir. Birinci erec metin toplam 168 sayfa ve 30 bölümden oluşmaktadır. Sayfa sayısı kaynak metne göre daha azdır. Bunun nedeni kaynak metinde her bölümün yeni bir sayfadan başlaması, erec metinde ise her yeni bölümün bir önceki bölümün bittiği yerden başlamasıdır. Hemen hemen tüm çeviri kitaplarda olduğu gibi Oytay’ın çevirisinin, Roald Dahl’ın *Charlie and the Chocolate Factory* adlı kitabının kaçınıcı basımından yararlanılarak yapıldığı belirtilmemiştir. Bu tür bilgilerin eksikliği okurlar açısından bir problem teşkil etmezken, çeviri karşılaştırmaları üzerinde çalışan araştırmacılar açısından büyük bir problem olmaktadır.

3.1.3.Erec Metin II

Bu çalışmada incelenecek olan ikinci erec metin Celal Üster’in çevirisidir. Can çocuk yayınları tarafından 2009 yılında 25. baskı olarak çıkarılmıştır. Bu erec metinde kaynak eserdekini tam tersine yazarın ismi eserin ismine göre daha küçük puntolarla ve küçük harflerle beyaz zemin üzerine yazılmıştır. Bu çeviri eserde diğer birçok çeviri kitapta olduğu gibi yazardan çok eserin başlığına dikkat çekilmek istenmiştir. Üster eserin başlığını çevirirken “Charlie” ismini aynen kullanmayı tercih etmiştir. Kapağın ortasında Oytay’ın çevirisinde kullanılan farklı fakat kaynak eserde kullanılan benzeri bir resim kullanılmıştır. Bu resmin üst köşesinde

dikkati çekmeyecek şekilde küçük harflerle çevirmenin, alt köşesinde ise kitaptaki resimleri çizen kişinin ismi yazılmıştır. Bu kitabı resimleyen kişi kaynak eseri resimleyen kişi ile aynıdır. Kapağın sağ alt köşesinde 25. basım olduğu yazmaktadır. Bu da yayınevinin bir stratejisi olarak, okurlara kitabın çok tercih edilen bir kitap olduğunu belirtmek amacıyla yayınevi tarafından özellikle dış kapakta belirtilmiş olabilir. Genelde kitap hakkında çok fazla bir ön bilgiye sahip olmayan okurlar, kitap seçiminde baskısı daha fazla olan kitapları ilk sırada tercih etmektedirler. Ayrıca okurlar ikinci erek metin kapağının sağ üst köşesindeki yazıdan bu kitabın “çağdaş dünya edebiyatı romanı” olduğunu anlayabilmektedirler. Dış kapağın en altında ise yayınevinin ismi ve amblemi yer almaktadır.

Arka kapakta ise ön kapaktaki gibi fakat daha küçük puntolarla yazarın ve eserin ismi alt alta yazılmıştır. Ardından kitapta yer alan kahramanlardan Bay Wonka ve Veruca Salt adında küçük bir kızın resimleri yer almaktadır. Resmin altında kitabın konusu hakkında kısa bir tanıtım yazısı vardır. En altta yine yayınevinin amblemine ve ismine yer verilmiştir. Oktay’ın çevirisinde ön kapakta yer alan “7 yaş ve üstü” işareti Üster’in çevirisinde arka kapakta sol üst köşede “8 ile 12 yaş arası” şeklinde belirtilmiştir. Nevar ki kaynak eserde yaş sınırlaması ile ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir. Her iki erek metinde yer alan bu bilgi büyüklerin çocuklarına kitap seçiminde yardımcı olmaktadır.

Erek metnin iç sayfasında kapaktaki gibi yazarın ve eserin ismi aynı puntolarla yazılmıştır. Altında ise çevirmenin ve resimlendiren kişinin ismi yan yana küçük puntolarla verilmiştir. Sayfanın en altında ortada yayınevinin ismi ve amblemi yer almaktadır. Arka sayfada bu kitabın yayın yönetmeni, yayın koordinatörü, kapak ve iç tasarım, dizgi, düzelti ve baskı yapanların isimleri verilmiştir. Daha sonra sadece ilk basım ile 25. basımın yapıldığı tarihler verilmiştir. Aradaki basımların hangi tarihlerde yapıldığı belirtilmemiştir. Ayrıca bu eserin Türkçe yayın haklarının hangi ajan aracılığı ile satın alındığı belirtilmiştir. Bu bilgilerin sol tarafında arka dış kapaktaki resmin biraz daha büyüğü konmuş ve en altta ise yayınevinin iletişim bilgilerine yer verilmiştir.

İkinci sayfada ortada büyük bir parantez içinde “bu kitabın sahibi” diye bir yazı dikkati çekmektedir. Kaynak eserde ve diğer çeviri eserde bulunmayan bu bölüm, yayınevinin okurlarını düşünerek yapmış olduğu bir şeydir. Genelde okurlar kitapların ilk sayfalarına üst köşelerine isimlerini yazarlar. Bu kitapta verilen bu bölüm sayesinde okurlar isimlerini buraya yazabilirler. Sayfanın arkasında ise Roald Dahl’ın eserlerinin dışında farklı bir yönüne değinilmiştir. Burada yazarın adına hasta ve yoksul çocuklar için kurulan vakıftan ve açılmış olan müze ve öykü merkezinden bahsedilmektedir. Bu yazının altında ise bu müze ve vakfın internet adresleri verilmiştir. Bu yardım kurumları yeni kurulduğu için buna benzer bir bilgiye ne kaynak metinde ne de Oytay’ın çevirisinde yer verilmiştir. Yayınevinin bu bilgiye yeni basım kitabında yer vermesi yazar ve onun ile ilgili gelişmeleri yakından takip ettiğini ve okurlarla paylaşmak istediğini göstermektedir.

Üçüncü sayfada bu kitapta okurların tanışacakları kişilerin resimleri ve isimleri yer almaktadır. Böyle bir bilgi okura kitabın kahramanlarının nasıl kişiler oldukları hakkında ön bilgi vermektedir. Bu da okurun kitabı okurken kitaptaki kişileri kafasında canlandırmasını ve gerekirse kitap içerisinde o kahramanın ismi geçtiğinde başa dönüp resmine bakmasını sağlayabilir. Üçüncü sayfanın arkasında üst köşede Roald Dahl’ın bir portresi yer almaktadır. Portrenin altında yazarın aynı yayınevinden çıkan diğer kitaplarının ismi sıralanmıştır. Sağ tarafta ise yazarın hayatı ile ilgili kısa bir yazı verilmiştir. Dördüncü sayfada Oytay’ın çevirisinde yer almayan içindekiler bölümü bulunmaktadır. Bölümün başlıkları küçük harflerle yazılmış ve karşılarında sayfa numaraları verilmiştir. Fakat ilk bakışta okurlar saymadan kitabın kaç bölümden oluştuğunu anlayamamaktadırlar. Çünkü bölüm numaraları kaynak eserdekine aksine burada belirtilmemiştir. Okurlar ancak kitabın içeriğini inceledikten sonra kitabın kaç bölümden oluştuğunu anlayabilirler. Üster’in çevirisini yaptığı erek metin ekler hariç 205 sayfadan ve 30 bölümden oluşmaktadır. İçindekiler sayfasının arkasında sol köşede eserin kime ithaf edildiği yazılmıştır. Beşinci sayfada hem kaynak metinde hem de Oytay’ın çevirisinde yer alan beş çocuğun ismi ve özelliklerine bu erek metinde de yer verilmiştir. Kitabın son sayfası yine okurlara ayrılmıştır. Büyük bir parantez içinde “kitapla ilgili düşüncelerim” diye bir başlık

vardır. Yan sayfada ise yayınevinin çocukları okumaya teşvik etmek amacıyla yazdığı bir cümle bulunmaktadır.

Yukarıda incelediğimiz kaynak metin ve iki erek metin ile ilgili sonuç olarak şunları söyleyebiliriz:

Can Çocuk yayınlarında çıkan her iki erek metinde yazarın hayatı ve eserleri hakkında bilgiye yer verilmesine rağmen, çevirmenler Makbel Oytay ve Celal Üster hakkında hiçbir bilgi göze çarpmamaktadır. Halbuki çeviri eserlere kitabın yazarı kadar çevirmenin de önemli biri olduğu unutulmamalı ve okurlara çevirmenin hayatı, eğitim durumu, eserleri hakkında az da olsa bilgi verilmelidir. Ayrıca nadir de olsa bazı çeviri kitaplarda görülen çevirmene ait bir önsöz ya da sonsöz incelediğimiz her iki erek metinde bulunmamaktadır. Oysa yayınevleri çeviri metnin hangi orijinal basımdan yapıldığını, çevirmenin eseri tercüme ederken hangi stratejileri kullandığını, karşılaştığı zorlukları, vs belirten bir yazıya yer vermelidir.

Dikkati çeken diğer bir konu ise İngiltere’de basılan kaynak metnin kapağında yazarın adı büyük harflerle ve puntolarla öne çıkarılmaya çalışılırken, Türkiye’deki yayınevinden çıkan erek metinlerin her ikisinde de eserin ismi yazarın ismine göre büyük puntolarla yazılarak ön plana çıkmıştır. Yayınevlerinin farklı kapak kullanması yayın politikalarını, ticari kaygılarını ve okur beklentilerinin farklı olduğunu göstermektedir. Yazardan çok eser isminin büyük harflerle yazılmasının diğer bir nedeni ise kitap isimlerinin akılda daha kalıcı olmasından kaynaklanabilir.

Ayrıca her iki çevirmenin de yazarın hayatı ve eserleriyle ilgili erek metne koyduğu bölüm, İngiliz çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olan yazarı ve eserlerini Türk okurlara tanıtmak amacıyla çok önemlidir. Özetle söylemek gerekirse yazarın hayatı ve eserleri, eserin basım tarihi ve sayısı, eserde geçen karakterler, kapakta kullanılan resimler gibi yayınevlerinin ve çevirmenlerin verdiği her türlü bilgi okuru kitaba hazırlamaktadır.

3.2. METİN İÇİ İNCELEME

Bu bölümde ise, kaynak metin ve iki farklı çevirisi farklı örnekler göz önünde bulundurularak erek odaklı kuram çerçevesi içinde incelenecektir. Karşılaştırmalı olarak incelenecek olan bölüm başlıkları, aile isimleri, deyimler, atasözleri, benzetmeler, ünlemler, yansıma sesler, argo kelimeler, yiyecek isimleri ve noktalama işaretleri tablolar şeklinde verilecektir ve iki farklı çevirmenin yaptığı çevirilerde ne tür çeviri yöntemleri kullandığı hakkında açıklama yapılacaktır.

Ayrıca örnekler incelenirken çevrilmeyen kısımlar “_____” ile belirtilecektir. Farklı çeviri örneklerini göstermek amacıyla tabloda yer alan kelime ya da cümleler koyu renkte yazılacaktır. Kaynak metinde yer almamasına rağmen çevirmenin çevirisinde ekleme yaptığını göstermek amacıyla kelime ya da cümlelerin altı çizilecektir. Bunun dışında her tablonun üzerinde hangi konu ile ilgili inceleme yapılacağı belirtilmiştir.

3.2.1.Bölüm Başlıkları

Tablo 1: Bölüm Başlıkları

Kaynak Metin(Roald Dahl)	Erek metin 1 (Makbel Oytay)	Erek metin 2 (Celal Üster)
1- Here Comes Charlie	İşte Charlie	Karşınızda Charlie
2- Mr Willy Wonka's Factory	Bay Willy Wonka'nın Fabrikası	Bay Willy Wonka'nın Fabrikası
3- Mr Wonka and the Indian Prince	Bay Wonka ve Hintli Prens	Bay Wonka ve Hint Prensi
4- The Secret Workers	Gizli İşçiler	Esrarengiz İşçiler
5- The Golden Tickets	Altın Biletler	Altın Biletler
6- The First Two Finders	İlk İki Şanslı	İlk İki Talihli
7- Charlie's Birthday	Charlie'nin Doğum Günü	Charlie'nin Doğum Günü
8- Two More Golden Tickets Found	İki Altın Bilet Daha Bulundu	İki Altın Bilet Daha Sahiplerini Buluyor
9- Grandpa Joe Takes a Gamble	Büyükbaba Joe Şansını Deniyor	Joe Dede Kumar Oynuyor
10- The Family Begins to Starve	Aile Açlık Tehlikesiyle Karşı Karşıya	Aile Bir Lokma Ekmeğe Muhtaç
11- The Miracle	Mucize Oluyor	Mucize

12- What It Said on the Golden Ticket	Altın Biletin Üstünde Ne Yazıyor?	Altın Bilette Ne Yazıyordu?
13- The Big Day Arrives	Büyük Gün Geliyor	Büyük Gün Geliyor
14- Mr Willy Wonka	Bay Willy Wonka	Bay Willy Wonka
15- The Chocolate Room	Çikolata Odası	Çikolata Odası
16- The Oompa-Loompas	Umpa-Lumpalar	Umpa-Lumpalar
17- Augustus Gloop Goes up the Pipe	Augustus Gloop Borunun İçine Gidiyor	Augustus Gloop Borunun İçine Kaçıyor
18- Down the Chocolate River	Çikolata Nehrinin Aşağılarında	Çikolata Irmağında
19- The Inventing Room- Everlasting Gobstoppers and Hair Toffee	Keşif Odası Tükenmez Şekerler ve Tereyağlı Şekerleme Saçı	Buluş Odası Erimez Tükenmez Bonbonlar ve Kılıklı Karamelalar
20- The Great Gum Machine	Dev Çiklet Makinesi	Kocaman Çiklet Makinesi
21- Good- bye Violet	Hoşçakal Violet	Elveda Violet
22- Along The Corridor	Koridorda	Geçitte
23- Square Sweets Taht Look Round	Yuvarlak Görünen Kare Şekerler	Yuvarlak Görünen Kare Şekerler
24- Veruca in the Nut Room	Veruca Fındık Odasında	Veruca Ceviz Odasında
25- The Great Glass Lift	Büyük Cam Asansör	Büyük Cam Asansör
26- The Television- Chocolate Room	Televizyon- Çikolata Odası	Tele- Çikolata Odası
27- Mike Teavee is Sent by Television	Mike Teavee Televizyonla Gidiyor	Mike Teavee Televizyonla Gönderiliyor
28- Only Charlie Left	Yalnız Charlie Kalıyor	Bir tek Charlie Kalıyor
29- The Other Children Go Home	Öbür Çocuklar Evlerine Dönüyor	Öteki Çocuklar Evlerine Dönüyor
30- Charlie's Chocolate Factory	Charlie'nin Çikolata Fabrikası	Charlie'nin Çikolata Fabrikası

Otuz bölümden oluşan *Charlie'nin Çikolata Fabrikası* adlı kitabın bölüm başlıklarının çoğu çevirmenler Makbel Oytay ve Celal Üster tarafından aynı şekilde Türkçeye aktarılmıştır. Farklı şekilde çevrilen başlıklar ise tabloda koyu renkte belirtilmiştir.

Başlık çevirileri arasında dikkati çekenlerden bir tanesi dördüncü bölümün başlığıdır. Kaynak eserde “Secret Workers” olarak geçen başlığı M. Oytay “Gizli İşçiler” olarak çevirmiştir. Yani “secret” kelimesinin Türkçede birebir karşılığı olan

“gizli” kelimesini kullanmıştır. Nevar ki, C. Üster “gizli” kelimesi yerine “esrarengiz” kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Bu kelimenin İngilizce karşılığı “mysterious” olarak verilir. İlk bakışta yanlış çeviri gibi gözüксе de, bu bölüm okunduğunda C. Üster’in içerikle bağlantılı olarak doğru kelime kullandığı görülür. Çünkü bu bölümde fabrikada çalışan boyları dizi geçmeyen, farklı kıyafetler giyen, insana bezeyen fakat dışarıdan gözükmeyen işçilerden bahsedilmektedir. Bunu da “esrarengiz” kelimesi ile ifade etmek yerinde olur.

Altıncı bölümün başlığına bakıldığında, “finders” kelimesini M.Oytay “şanslı”, C.Üster ise “talihli” olarak çevirmiştir. “Finder” kelimesi bir şeyi bulan kişi anlamına gelmektedir. Her iki çevirmen de bu kelimeyi birebir olarak çevirmek yerine en uygun kelimeyi seçmişlerdir. Çünkü bizim dilimizde “bir şeyi bulan ya da kazanan” kişiler talihli ya da şanslı olarak adlandırılmaktadır. Bu bölümün içeriğine bakıldığında altın bileti kazanan kişilerden bahsedilmektedir. Bu nedenle başlığı kaynak metin odaklı olarak “ilk iki bulucu” şeklinde çevirmek anlam bozukluğuna yol açacaktır.

Dokuzuncu bölümün başlığı olan “Grandpa Joe Takes a Gamble” cümlesi yine çevirmenler tarafından farklı şekilde çevrilmiştir. Kaynak metinde yer alan “gamble” kelimesinin Türkçe karşılığı “kumar” olarak geçmektedir. C.Üster bu kelimeyi aynen kullanmayı tercih etmiş ve “Joe Dede Kumar Oynuyor” olarak çevirmiştir. M.Oytay ise kumar kelimesi yerine “şans” kelimesini kullanmayı uygun bulmuştur ve bu başlığı “Büyükbaba Joe Şansını Deniyor” şeklinde çevirmiştir. İlk başta “Joe Dede Kumar Oynuyor” başlığına bakıldığında kartlarla ya da makinelerle kumarhanede oynanan kumar akla gelmektedir. Oysa bu bölümün içeriğine bakıldığında, Joe Dede’nin çikolatanın içindeki altın bileti bulmak için elindeki parayı çikolataya harcaması kastedilmektedir. Yani Joe Dede şansını denemektedir. Bu noktada M.Oytay’ın çevirisi bu bölümün içeriğine daha fazla uymaktadır. Bilindiği gibi çeviri yaparken önemli olan cümle ya da kelimeleri birebir aktarmak değil, erek kültürde bunun karşılığını okuyucuya nasıl daha iyi verebilirim diye düşündürmektir. Bu kitap da çocuklar için yazıldığına göre, çevirmenlerin kelime seçimlerinde daha dikkatli olmaları gerekmektedir. Başlıkta “kumar” kelimesinin

geçmesi, hele de yaşlı bir dedenin kumar oynaması çocuklar tarafından kötü bir olay olarak algılanabilir.

Onuncu bölümün başlığına bakıldığında çevirmen C.Üster'in başlığı bir deyim olarak kullandığını görüyoruz. Kaynak eserde geçen “starve” kelimesinin karşılığı olan “açlıktan ölmek” kelimesi çevirmen M.Oytay tarafından az çok benzeri olan “açlık tehlikesi ile karşı karşıya kalmak” şeklinde kullanılmıştır. C.Üster ise açlık kelimesini “bir lokma ekmeğe muhtaç olmak” şeklinde çevirmeyi uygun görmüştür. Böylece verilmek istenen anlam daha da vurgulanmıştır. Çünkü bu bölümün içeriğine baktığımızda ailenin gerçekten de yiyecek hiçbir şeylerinin olmadığı, tüm gün sadece lahana çorbası içtiklerini ve bir lokma ekmeğe muhtaç olduklarını görüyoruz.

Kitabın yirmi birinci bölümündeki başlığa bakarsak iki çevirmenin yine farklı kelimeler kullandığını görüyoruz. Başlıkta yer alan “goodbye” kelimesini M.Oytay “hoşçakal”, C.Üster ise “elveda” şeklinde çevirmiştir. Bu iki kelime arasında ince bir ayrım vardır. Biz günlük hayatımızda bir yerden ayrılırken tekrar görüşeceğimiz kişilere “hoşçakal” deriz. Oysa “elveda” kelimesi bir kişiyi bir yere uğurlarken ya da bir daha görmemek üzere bir kişiden ayrılırken söylenen bir sözdür. “Elveda” kelimesi , “hoşçakal” kelimesine göre daha duygusal bir anlam taşır, içinde hüznün vardır ve bu sözcük İngilizcede “farewell” olarak geçmektedir.

Yirmi dördüncü bölümün başlığında geçen “nut” kelimesi Türkçede” fındık ve ceviz gibi kabuklu ürünler” için kullanılmaktadır. M.Oytay çevirisinde “fındık”, C.Üster ise “ceviz” kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Sözlüğe baktığımızda “ceviz” kelimesinin tam karşılığı “walnut” kelimesidir. “Fındık” kelimesi ise “hazelnut” olarak karşılık bulur. Bu bölüme baktığımızda sincapların yer aldığını görüyoruz ve sincaplar ceviz ve fındık gibi yiyecekleri çok sevdikleri için her iki çevirmenin kullandığı kelimeler “nut” kelimesi için kabul edilebilirdir. Ancak bu bölümün içeriği incelendiğinde yazarın başlıkta “nut” olarak kullandığı kelimeyi diğer cümlelerde “walnut” şeklinde kullandığını görüyoruz. Dolayısıyla yazarın “nut” kelimesi ile ifade etmek istediğinin “fındık” değil de “ceviz” olduğu

anlaşılmaktadır. Çevirmen C.Üster’ de bu ince ayrıntıyı gözden kaçırmamış ve başlığında “ceviz” kelimesini kullanmıştır.

Son olarak yirmi yedinci bölümün başlığını incelediğimizde, C.Üster’in çevirisinde gramer olarak kaynak metne sadık kaldığını görüyoruz. Oysa M.Oytay farklı bir gramer yapısı kullandığı için, cümleye dikkatli bakıldığında bir anlam kayması olduğu görülür. Kitabın yazarı Roald Dahl bu bölümün başlığını edilgen bir yapı ile oluşturmuştur. C.Üster de çevirisinde aynen bu edilgen yapıyı korumuştur. M.Oytay ise etken bir cümle kurmayı tercih etmiştir. Bu başlıkta anlatılmak istenen Mike Teavee adında bir çocuğun televizyonun içine yerleştirilip bir düğmeye basarak gökyüzüne fırlatılmasıdır. M.Oytay ise bu başlığı “Mike Teavee Televizyonla Gidiyor” şeklinde çevirmiştir. İlk bakışta içeriği okumadan bu başlıktan Mike adında bir çocuğun yanına televizyonu alarak bir yere gittiği anlaşılmaktadır. Başlıkta kullanılan “send” kelimesinin Türkçe karşılığı göndermektir. Oysa M.Oytay “go” kelimesinin karşılığı olan “gitmek” kelimesini kullanmıştır. Bu da bir bakıma anlam karmaşıklığına yol açmıştır.

3.2.2.Aile İsimleri

Tablo 2:Aile İsimleri

Kaynak Metin (Roald Dahl)	Erek Metin 1 (Makbel Oytay)	Erek Metin 2 (Celal Üster)
Grandpa Joe and Grandma Josephine (11)	Büyükbaba Joe ile Büyükanne Josephine(7)	Josephine Nine ile Joe Dede (11)
Grandpa George and Grandma Georgina (12)	Büyükbaba George ile Büyükanne Georgina (8)	Georgina Nine ile George Dede (11)
...the two old grandfathers , the two old grandmothers ...(16)	...iki yaşlı büyükbaba , iki yaşlı büyükanne ...(11)	Charlie’nin dedeleriyle ninelerinin ...(15)

Yukarıdaki tabloyu incelediğimizde “grandpa ya da grandfather” kelimeleri için M.Oytay “büyükbaba” kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. C.Üster ise bu kelimeyi “dede” olarak çevirmiştir. Aynı şekilde “grandma ya da grandmother” kelimeleri için M.Oytay “büyükanne” kelimesini, C.Üster ise “nine” kelimesini kullanmıştır. “Büyükbaba” ve “Büyükanne” kelimeleri bizim dilimizde çok sık

kullanılmamasına rağmen Türkçeye girmiştir. Bu sözcükler yerine Türk kültüründe daha çok “dede” ve “nine” kelimeleri kullanılmaktadır. Bu noktada M.Oytay İngilizceden birebir çeviri yaparken, C.Üster bizim aile kültürümüze özgü kelimeleri kullanmayı tercih etmiştir.

3.2.3.Deyimler

Tablo 3: Deyimler

Kaynak Metin (Roald Dahl)	Erek Metin 1 (Makbel Oytay)	Erek Metin 2 (Celal Üster)
They all looked forward to Sundays...(16)	Hepsi de Pazar günlerini iple çekerdi ,...(11)	...pazar günlerini dört gözle beklerlerdi ,...(15)
...went about from morning till night with a horrible empty feeling in their tummies . Charlie felt it worst of all.(16)	...sabahtan akşama dek midelerinde büyük bir açlık duygusuyla yaşıyorlardı.Bu duygudan en çok rahatsız olan Charlie idi.(11)	... bütün gün açlık başlarına vurur, mideleri ezim ezim ezilirdi. En çok da Charlie'nin içi kıyılırdı . (16)
Oh, how he loved that smell!(18)	Ah bu güzel kokuyu ne kadar severdi! (14)	Bu kokuya bayılırdı Charlie, kendinden geçerd! (18)
“ Perfectly true! ”(22)	“ Çok doğru! ” (17)	“ Yerden göğe kadar hakkın var! ” (22)
He has some really <i>fantastic inventions</i> up his sleeve...(22)	Bay Willy Wonka'nın bir yığın inanılmaz buluşu var.(17)	Bay Willy Wonka'nın öyle buluşları var ki, akla zarar! (23)
“But <i>very rich</i> ” ((24)	“Ama çok zengin ” (19)	“Ama denizde kum onda para ”(24)
...were all chocolate .(25)	... hep çikolatadan .(19)	...ama her şey tepeden tırnağa çikolatadan .(25)
Good luck to you all, and happy hunting! (34)	Hepinize iyi şanslar ve iyi avlar! (28)	Talihiniz açık olsun, rastgele! (35)
“He’s brilliant ...He’s a magician! ” (34)	“O bir dahidir!....O bir sihirbazdır ”. (29)	“çok kurnaz bir adam!”.... Şeytana külahını ters giydire! (35)
...he wouldn’t go on eating like he does unless he needed nourishment, would he? (37)	...eğer besine gereksinim duymasaydı bu kadar yemezdi , değil mi? (31)	...beslenmeye ihtiyacı var ki bu kadar yiyor, yoksa bütün gün neden kılıktan çıkışmış gibi yesin ki?(38)
...and grinning from ear to	... ağız kulaklarında	... pişmiş kelle gibi

ear. (40)	sırıtiyordu. (34)	sırıtiyordu.(40)
...got more and more upset each day.(40)	...her gün üzüntüsünden biraz daha sararıp soluyor. (35)	... <u>karalar bağlamıştı, ağzını bıçak açmıyordu</u> , her geçen gün <u>mum gibi eriyor</u> , biraz daha sararıp soluyordu.(42)
...and now she's all smiles and we have a happy home once again.(41)	...artık şimdi yüzü hep gülüyor ve yeniden eski mutlu yuvamıza kavuştuk. (35)	...bileti görünce zil takıp oynayacaktı neredeyse. Sevinçten uçuyor şimdi. Ailece neşemiz yerine geldi, evimiz düğün evine döndü.(42)
"You're making me jumpy. "(44)	"Heyecandan kalbim duracak. "(38)	" Yüreğim ağzıma geldi vallahi."(47)
...she was talking very fast and very loudly ...(46)	... hızlı hızlı ve avaz avaz bağırarak konuşuyordu.(40)	...yeri göğü inleterek ,telaşlı telaşlı bir şeyler anlatıyordu.(50)
And was she furious !(48)	Deliye döndü. (41)	Küplere bindi Cornelia! (51)
In five minutes , he was back.(53)	Beş dakika sonra dönmüştü. (45)	Göz açıp kapayıncaya kadar geri döndü.(56)
Very well, then. Here goes.(54)	Tamam öyleyse , devam ediyoruz.(47)	Tamam o zaman, <u>günah benden gitti.</u> (57)
...how bitter cold it was!(55)	...o ne soğuktu öyle.(48)	Soğuk iliklerine işliyordu. (59)
...as the cold weather went on and on, he became raveonously and desperately hungry. (56)	...soğuklar sürdükçe kurt gibi acıkıyordu. (48)	Hava soğudukça içi kıyılıyordu, <u>açlıktan gözü kararıyordu.</u> (60)
...tried to get another job but he had no luck. (56)	...hemen bir iş aramaya başladı ama hiç şansı yoktu. (48)	...bir iş bulmaya çalıştıysa da talihi yaver gitmedi. (60)
...it will give you a tummy-ache if you swallow it like that without chewing.(63)	...çiğnemedен yutarsan boğulursun. (53)	...çiğnemedен yutarsan midene oturur. (66)
Charlie's heart stood still. (64)	Charlie'nin kalbi sanki birden durdu. (54)	Charlie'nin yüreği yerinden oynadı. (66)
It seemed as though the shopkeeper might be going to have a fit. (64)	Tezgahtar sanki sarası tutmuş gibiydi. (54)	Bakkalın akli başından gitmişti, baygınlık geçirmek üzereydi. (66)
"Are you crazy ?" (65)	" Deli misin? " (55)	Sen aklını mı kaçırdın? (68)
Nobody dare to speak or move. (67)	Kimse kımıldamaya ya da konuşmaya cesaret	Herkes dilini yutmuş, taş kesilmişti

	edemiyordu. (57)	sanki. (71)
I'm preparing other surprises that are even more marvellous and more fantastic for you and for all my beloved Golden Ticket holders –mystic and marvellous surprises that will entrance, delight, intrigue, astonish and perplex you beyond measure.(71)	Büyüleyici ve harika sürprizlerle karşılaşacaksın. Tahmin edemeyeceğin kadar zevk, heyecan, şaşkınlık ve hayret seni bekliyor.(60)	Hazırladığım akıl sır ermez sürprizler karşısında şaşkınlıktan küçük dilinizi yutacak, zevkten kendinizden geçeceksiniz, sevincinizden ağzınız kulaklarınıza varacak. (74)
...to look after you and to ensure that you don't get into mischief.(71)	Sana bakması ve başına bir şey gelmemesi ...(60)	Sana göz kulak olmaları, yaramazlık etmeni önlemeleri...(74)
And don't fluster poor Charlie.(72)	Zavallı Charlie'yi şaşırtma. (61)	Zavallı Charlie'nin eli ayağı birbirine dolanacak. (75)
"Be patient!" cried the fathers. (76)	"Sabırlı olun" diye bağırdı babalar.(63)	Babalar, "sıkın dişinizi!" diye bağırp duruyorlardı.(80)
Please don't wander off by yourselves!(83)	Lütfen kendinizi merak ettirmeyin.(68)	Aman, gözünü seveyim, bir yere kaybolmayın.(86)
It's delectable. (90)	Enfes şeyler.(75)	Parmaklarınızı yersiniz valla.(93)
An Oompa-Loompa was lucky... (94)	...çok şanslı sayılırdı.(79)	... başına devlet kuşu konmuş sayılırdı.(98)
They used to dream about cacao beans all night and talk about them all day. (94)	Bütün gün ondan söz ederlerdi. (79)	Akşama kadar kakao çekirdeğini dillerinden düşürmezler. (98)
"Of course he will!" (101)	"Tabii olacak" dedi. (86)	"Bal gibi olacak işte" diye haykırdı.(106)
"He's gone off his rocker!" (110)	"Bu adam neler saçmalıyor böyle" (95)	"Bu adam keçileri kaçırdı." (116)
There's no argument about it. (137)	Tartışacak hiçbir yanı yok. (120)	Su götürür yeri yok. (147)
"Never again" gasped Mrs Teavee. (155)	"Bir daha mı binerim bu körolası asansöre, asla!" (137)	"Dünya bir araya gelse bir daha binmem bu asansöre. Tövbeler tövbesi!" (167)
The whole enormous bar of chocolate had disappeared completely into thin air.(160)	Koskoca çikolatanın tümü havada yitip gitmişti. (142)	Koskoca çikolatanın yerinde yeller esiyordu. (173)
It will change the world! (161)	Böyle bir buluş dünyayı değiştirir. (144)	Bu buluş dünyayı altüst edecek. (174)
Oompa – Lompas right and	Umpa Lumpalar sağa	Umpa Lumpalar çil

left as he went.(163)	sola kaçıştılar. (146)	yavrusu gibi dağıldılar. (176)
We must pray that your little boy will come out unharmed at the other end.(164)	... zarar görmeden öbür taraftan çıkması için dua edelim.(146)	Dua edelim de ucuz atlatsın, oradan sağ salim çıksın. (177)
When he heard this , Mike Teavee flew into a terrible tantrum. (168)	_____ (150)	...bu sözleri Mike Teavee'yi zıvanadan çıkardı. Sanki cinnet geçiriyordu. (181)
But we mustn't dilly! We mustn't dally! (176)	Ama çabuk olamalıyız! (157)	Ama oyalanmamalıyız! (190)
"Help! It's the end! We're done for!" (178)	"İmdat!Sonumuz geldi!_____ (159)	"İmdat. Hapı yuttuk. Sonumuz geldi!"(192)
I can't go on for ever. (185)	Sonsuza kadar yaşayamam. (164)	Bu dünyaya kazık çakacak değilim. (200)
So who is going to run the factory when I get too old to do it myself? (185)	Ben bu işleri yapamaz hale gelince kim yönetecek bu fabrikayı? (164)	Ben elden ayaktan düşünce bu fabrikayı kim yönetecek? (200)

Bir ulusun düşüncesine, algılama dünyasına, coğrafi, ekonomik, kültürel, tarihsel ve sosyal şartlarına göre şekillenen biçim ve tarzlar başka bir deyişle atasözleri ve deyimler bir dilin anlatım ve iletişim yeteneklerini zenginleştirmektedir (Öztürk, 2002:81). Anlatımı sadelikten kurtararak zenginleştiren deyimler farklı kültürlerde az da olsa benzerlikler ve farklılıklar göstermektedirler. Bu nedenle çevirmen kaynak eserde yer alan deyimleri çevirirken erek dilde eşdeğeri varsa eşdeğeri ile, eşdeğeri yoksa aynı anlamı karşılayan farklı bir ifadeyle ya da deyimın anlamını açıklayacak şekilde çevirisini yapmalıdır.

Yukarıda verilen tablodan da anlaşıldığı gibi, kaynak metni ve iki farklı çevirisini incelediğimizde C.Üster'in çevirisinde genel olarak deyimleri kullandığını görüyoruz. M.Oytay ise kaynak metin yazarının diline sadık kalmayı tercih etmiştir. Çevirilerinde genel olarak deyim kullanmak yerine sade ve düz bir anlatım kullanmıştır. Kitabın tümüne baktığımızda C.Üster'in hemen hemen iki üç sayfada bir mutlaka bir deyim kullandığını, kaynak yazarın vermek istediği anlamı deyimler kullanarak zenginleştirdiğini görüyoruz. Bu nedenle çevirmenin bunu kendine bir

strateji olarak benimsediğini söyleyebiliriz. Bilindiği gibi, çocuk edebiyatı kitaplarının özelliklerinden biri çocuklara yeni sözcükler kazandırma, dil kullanımını geliştirme imkanı vermesidir. Ferhan Oğuzkan ise bu düşüncüyü şu cümleleriyle desteklemektedir: “Çocuklar kendi dillerini geliştirmek için edebiyat eserlerine ihtiyaç duyarlar. Edebiyat güzel bir dildir ve içimizde anadillerinin güzelliğini en iyi biçimde öğrenmelerini istemeyecek kimse yoktur”(Oğuzkan,1979:16). O halde C.Üster de, anadilimizde büyük öneme sahip olan deyimleri çocuklara öğretmek amacıyla kaynak eser dilinde pek fazla kullanılmamasına rağmen kendi çevirisinde deyimlere sık sık yer vermiştir.

C.Üster’in seçtiği bu strateji bir yönden olumlu gibi gözürken diğer yandan çocuklar için dezavantaj sayılabilir. Çünkü çocuklara yönelik bir eserde çok fazla deyim kullanmak çocukların bazı cümleleri anlamalarını güçleştirebilir ve dolayısıyla metnin akıcı bir şekilde okunmasını engeller. Çocuk anlamını bilmediği cümleleri sözlükten bulmak ya da birilerine sormak durumunda kalınca okuma güçlüğü çeker ve kitabı okumaktan vazgeçebilir. Bilindiği gibi çocuk edebiyatı kitaplarının özelliklerinden biri de dilinin akıcı, anlaşılır, sürükleyici ve sade olmasıdır. Bu nedenle kullanılacak olan deyimler, atasözleri, benzetmeler fazla aşırıya kaçmadan ölçüsünde kullanılmalıdır. Benzer bir yaklaşımda bulunan Tina Puurtinen bu düşüncesini şu sözlerle ifade etmektedir. “Çocuk kitaplarında genellikle üslubun sade, kolay ve doğrudan olması vurgulanır. Dolayısıyla, çocuk kitaplarında kullanılan dilin ağır ve çok fazla süslü olmaktansa; kolay anlaşılır, açık ve net olması ve çevirmenin okurun durumunu göz önünde bulundurması gerekir (Puurtinen,1995:179).

Erek odaklı kuramın özelliklerine bakıldığında, çeviri sürecinde hitap edilen kişilerin önemli bir yere sahip olduğu görülür. Yani, erek kültür okurunun seviyesi, beklentileri, istekleri, bulunduğu koşullar, vs çevirmen tarafından göz önünde bulundurulmalıdır, çünkü erek okurun bu özellikleri çevirmene erek metnin okurlara düzgün bir şekilde aktarılmasında yardımcı olur. Dolayısıyla bu çalışmada incelenen kaynak metin çocuklara yönelik yazılmış olduğu için, çevirmenin de çevirilerini yaparken erek okurun çocuklar olduğunu unutmamalı ve kullanacağı dili ona gör

seçmelidir. Christiane Nord bu konu ile ilgili olarak, yazarların yazılarını yazarken belirli bir niyetleri olduğunu ve bu niyetlerini hedef okuyucuya iletmek için farklı yapısal özellikler kullanarak belirli stratejiler geliştirdiğini ileri sürmektedir. Nevar ki, yazarların niyetleri ne kadar iyi olursa olsun, önemli olan okuyucunun verilmek istenen iletiyi nasıl algıladığıdır (Nord,1997:49). Yani, kaynak metnin ya da çeviri metnin okurda uyandırdığı etki önemlidir.

Örneklerden ilkinе baktığımızda, Türkçe karşılığı “ummak, beklemek” olan “to look forward” kelimesini M.Oytay “iple çekmek, C.Üster ise “dört gözle beklemek” deyimlerini kullanarak çevirmişlerdir. Bu cümlede çok fakir olan ailenin sadece Pazar günleri daha fazla yemek yedikleri anlatılmaktadır. Bu nedenle her iki çevirmen de Pazar günlerinin aile için önemli olduğunu vurgulamak nedeniyle “büyük bir istek ve sabırsızlıkla beklemek anlamlarına gelen” deyimleri kullanmıştır.

Kaynak eserde verilen “horrible empty feeling in their tummies” cümlesini M.Oytay yazarın diline sadık kalarak “midelerinde büyük bir açlık duygusu” şeklinde çevirmiştir. Oysa C.Üster kaynak metinde geçen bu tek cümleyi, Türkçede bu cümleye karşılık gelen üç farklı deyim art arda kullanarak çevirmiştir. “Açlık başlarına vurur”, “mideleri ezim ezim ezilir” ve “içi kıyılırdı” cümleleriyle anlatılmak istenen duygu adeta okurun kafasına iyice yerleştirilmiştir. Yani C.Üster hem deyim kullanarak, hem de ekleme yaparak kaynak metin odaklı bir çeviri yapmamış, fakat Toury’nin deyimıyla erek kültürde “kabul edilebilir” bir çeviri yapmıştır. Yine aynı şekilde kaynak eserde kullanılan “love” kelimesi, M.Oytay tarafından “sevmek” olarak çevrilirken, C.Üster bir şeyi aşırı sevmek anlamına gelen “bayılırdı ve kendinden geçerdı” deyimlerini kullanmayı tercih etmiştir.

Roald Dahl bir cümlesinde kullandığı “true” kelimesini “perfectly” sıfatı ile pekiştirmiştir. M.Oytay da aynı şekilde yazarın diline sadık kalarak bu kelimeyi “çok doğru” biçiminde çevirmiştir. Oysa C.Üster sıfat kullanmak yerine aynı anlama gelen “yerden göğe kadar hakkın var” deyimini kullanmayı tercih etmiştir.

R.Dahl, kitabının baş karakterlerinden biri olan Bay Wonka'yı anlatırken ona ait buluşlardan bahsetmektedir. Bunu “fantastic inventions” şeklinde belirtmiştir. “Fantastic” kelimesini Türkçe karşılığı “garip, tuhaf, mantıksız, hayali” sıfatlarıyla verilmektedir. M.Oytay “fanatastic” kelimesini “inanılmaz” olarak çevirmiştir. “İnanılmaz” kelimesi, “garip, tuhaf, mantıksız, hayali” kelimelerinin hepsini kapsayacak anlama geldiği için bu kelimeyi kullanmayı tercih etmiş olabilir. Diğer yanda çevirmen C.Üster, kişiyi deli edercesine aşırı ve şaşırtıcı olan, “akla zarar” deyimini kullanmayı yerinde bulmuştur. Kitabı okuduğumuzda Bay Wonka'nın gerçekten çok büyük makineleri kullanarak insana benzer yaratıklarla birlikte harika, eşi benzeri olmayan, farklı şekillerde ve renklerde çikolata ve şekerler yaptığını görüyoruz. Bu nedenle bu mükemmel ve inanılmaz buluşların büyüklüğünü anlatmak için C.Üster “akla zarar” deyimini kullanmıştır.

Kaynak eser yazarının kullandığı dile baktığımızda bir şeyi tanımlarken genellikle sıfatlardan yararlandığını görüyoruz. Çevirmen M.Oytay'ın da aynı şekilde yazarın diline sadık kalarak çeviri yaptığını söyleyebiliriz. Oysa C.Üster'in, kimi zaman yazarın diline sadık kaldığını kimi zaman da tamamen farklı bir dil yapısı kullandığını görüyoruz. Diğer bir örneğe baktığımızda yazar R.Dahl bir cümlesinde Bay Wonka'yı “very rich” sıfatını kullanarak tanıtırken, C.Üster sıfat kullanmak yerine bir kişinin çok zengin olduğunu belirten “denizde kum onda para” deyimini kullanmıştır. M.Oytay ise yazarın kullandığı sıfatı dilimize aynen çevirmiştir. Yine aynı şekilde, yazarın her tarafın çikolata ile kaplı olduğunu belirttiği cümleyi C.Üster “tepeden tırnağa” deyimini kullanarak Türkçeye aktarmıştır. Böylece her şeyin hiç eksiksiz, baştan aşağı çikolata ile kaplı olduğunu ifade etmek istemiştir.

Kitabın bir yerinde Bay Wonka'nın açtığı bir yarışmadan bahsedilmektedir. Bay Wonka gazeteye verdiği bir yazıda çikolataların içine saklanmış olan altın biletleri bulan beş talihliyi çok güzel sürprizlerin beklediğini söyler. Ve yazının altında da herkese iyi şanslar diler. Kaynak eserde bu cümle “good luck to you and happy hunting” şeklinde verilmiştir. M.Oytay bu cümleyi “hepinize iyi şanslar ve iyi avlar” şeklinde birebir çevirmiştir. “Hunt” kelimesinin asıl anlamı “bir şeyi avlamak

ya da yakalamak”tır. Ama bu cümlede yan anlamıyla “bir şeyi bulmak” olarak verilmiştir. C.Üster ise bu cümleyi “talihiniz açık olsun, rastgele” deyimini kullanarak çevirmiştir. Bilindiği gibi bir kimseye özellikle avcılara hedefi bulmaları için “rastgele” denir. Burada da altın biletleri bulmaya çalışanlara kolaylık dilemek için bu deyim kullanılmıştır.

Daha önce yazarın kişileri tarif ederken sıfatlardan yararlandığını belirtmiştik. Yazar, Bay Wonka’yı “brilliant” ve “magician” kelimeleriyle tanımlarken M.Oytay bu kelimelerin Türkçe karşılığı olan “dahi” ve “sihirbaz” kelimelerini kullanmıştır. C.Üster ise Bay Wonka’nın bu özelliğini “kurnaz” olarak yorumlamıştır. “Dahi” ve “sihirbaz” kelimelerini ayrı ayrı kullanmak yerine her iki anlamı da içinde barındıran “kurnaz” sözcüğünü tercih etmiştir. Ayrıca Bay Wonka’nın bu özelliğini “şeytana külahını ters giydirir” deyimini pekiştirmiştir. Bir başka cümlede bir oğlanın çok fazla yediğini belirtmek için C.Üster “kıtlıktan çıkmış gibi yemek” deyimini kullanmıştır. Bu deyim, daha önce hiç yiyecek görmemiş ya da çok acıkmış birinin çok fazla yemek yemesini tarif ederken kullanılır. Dolayısıyla çevirmen kaynak metnin vermek istediği iletiyi bizim kültürümüzde kullanılan bir deyimle erek okuyucuya sunmuştur.

Yazar Roald Dahl’ın kullanmış olduğu “grinning from ear to ear” deyimini M.Oytay “ağzı kulaklarında sırtmak” deyimini ile C.Üster ise “pişmiş kelle gibi sırtmak” deyimini ile vermiştir. Her iki deyim anlamı da sevinçten dişlerini göstererek anlamsız anlamsız gülmek anlamına gelmektedir. C.Üster’in ifadesi çocuklar için daha komik gelebilir fakat argo bir kullanımdır. Çocuklara iyiyi, güzeli vermeye çalışan çocuk edebiyatının bu özelliğini göz önünde bulundurursak M.Oytay’ın ifadesi daha yerinde olacaktır.

Kaynak eserdeki bir cümlede kullanılan “upset” sözcüğü her iki çevirmen tarafından çok üzülme anlamındaki “sarıp solmak” deyimine Türkçeye aktarılmıştır. Bunun yanı sıra C.Üster bahsedilen kişinin aşırı derecede üzüldüğünü belirtmek için ek olarak “karalar bağlamak, ağzını bıçak açmamak, mum gibi erimek” deyimlerini arka arkaya kullanmıştır. Oysa bu tür cümleler kaynak metinde

yer almamaktadır. O halde çevirmenin erek metinde erek kültür özelliklerini göz önünde bulundurarak eklemeler yaptığını söyleyebiliriz. Çünkü bizim kültürümüzde bir şeye çok üzülen bir kişi için bu tür cümleler sık sık kullanılır. Buna benzer bir örnek yine aynı sayfada yer almaktadır. C.Üster kaynak eserde yer almamasına rağmen kendi çevrisinde, bahsedilen kızın mutlu olduğunu anlatmak için “zil takıp oynamak” ve “sevinçten uçmak” deyimlerini kullanmıştır. Oysa R.Dahl, bu cümle için “smile” fiilini kullanmış ve M.Oytay da aynı şekilde “gülmek” olarak çevirmiştir.

“Yeri göğü inletmek” deyimini çok yüksek sesle konuşmak anlamına gelmektedir. Bu anlatım için yazar R.Dahl “loudly”, çevirmen M.Oytay ise “avaz avaz” ikilemesini kullanmıştır. “Avaz avaz” ikilemesi bizim kültürümüzde çok yüksek sesle bağırان kişileri tarif etmek için kullanılır. Burada her iki çevirmenin de “loudly” kelimesinin birebir karşılığını vermektense farklı fakat erek kültürde çok sık kullanılan bir anlatım kullandığını görüyoruz.

İngilizce “furious” kelimesinin karşılığı Türkçede “öfkeli, hiddetli” olarak geçmektedir. Her iki çevirmen bu cümleyi “o çok öfkелendi ya da sinirlendi” şeklinde çevirmektense “deliye dönmek” ve “küplere binmek” deyimlerini kullanarak çevirmiştir. Bir kişinin bir olaya aşırı derecede sinirlendiğini ve kızdığını anlatmak için bu deyimler halk arasında çok kullanılır. Kitapta bahsedilen Cornelia adındaki kızın çok sinirli olduğunda deli gibi hareketler yaparak bağırıp çağırıldığını belirtmek için çevirmen M.Oytay “deliye dönmek” deyimini kullanmayı uygun bulmuştur. C.Üster’in kullandığı “küplere binmek” deyimini ise çocuk okuyucular tarafından pek anlaşılmayabilir. Fakat çocuklara dilimizde yer alan farklı kullanımları öğretmek açısından bu da önemli bir çeviri stratejisidir.

Diğer bir cümleye baktığımızda zaman ifadesi olarak yer alan “five minutes” kelimesini M.Oytay dilimize aynen çevirmiştir. Oysa C.Üster bu zamanın kısalığından bahsetmek için “göz açıp kapayıncaya kadar” deyimini kullanmıştır. Yine dilimizde çok sık rastladığımız bu kullanımın çocuklar tarafından öğrenilmesi doğru olacaktır.

C.Üster'in çevirirken sık sık başvurduğu yöntemlerden biri olan eklemelere şu cümlede de rastlıyoruz. Yapılan bir işte sorun olmadığını, her şeyin tam olduğunu belirten “very well then” kelimesini M.Oytay “tamam öyleyse” şeklinde birebir karşılığını vererek çevirmiştir. C.Üster ise yazarın kullandığı İngilizce kelimeye karşılık gelen “tamam o zaman” kelimesinin yanı sıra bir ekleme daha yapmıştır. Bizim dilimizde çok sık kullandığımız “günah benden gitti” deyimini cümleyi tamamlamıştır. Bu deyim olası bir problem karşısında kişinin sorumluluğu kabul etmemesi anlamına gelmektedir.

İngilizcede kullanılan “bitter” kelimesinin Türkçe karşılığı “keskin, sert, şiddetli” olarak verilmiştir. Roald Dahl “cold” kelimesinin başına “bitter” sıfatını getirerek havanın ne kadar soğuk olduğundan bahsetmiştir. C.Üster ise “soğukun iliklerine işlemesi” deyimini kullanarak anlatımı daha da zenginleştirmiştir.

Cümlelerinde çok fazla sıfatlara ve zarflara yer veren kaynak metin yazarı Roald Dahl, bir cümlesinde “hungry” sıfatını betimlemek için “ravenous” ve “desperately” kelimelerini kullanmıştır. Bu cümlede Charlie'nin açlığının çok fazla olduğu belirtilmek istenmiştir. M.Oytay bu cümle için “ravenous” kelimesinin karşılığı olan “kurt gibi acıkmak” deyimini kullanmıştır. Çok fazla yemek yiyen ve her an av peşinde olan kurtlara benzetmiştir Charlie'yi bir bakıma. C.Üster ise “içi kıyılmak ve açlıktan gözü kararmak” deyimlerini kullanarak Charlie'nin açlık yüzünden ne kadar zor durumda olduğunu belirtmiştir.

Kaynak metinde “he had no luck” şeklinde yer alan cümleyi M.Oytay “hiç şansı yoktu” olarak çevirmiştir. C.Üster ise bir kişinin başına gelen olumsuz bir olayı anlatmak ya da istediğini elde edememesini belirtmek için kullanılan “talihi yaver gitmedi” deyimini kullanmıştır. Bizim kültürümüzde örneğin, bir kişi istediği sınavı kazanamayınca, arzu ettiği işe giremeyince ya da almak istediği bir şeyi alamayınca “elimden geleni yaptım ama olmadı” anlamında bu deyimini kullanabilir. C.Üster de Charlie'nin babasının bir işe girmeyi çok istemesine rağmen beklentisinin olumsuz olmasını “talihi yaver gitmedi” deyimini kullanarak çevirmek istemiştir. İngilizcede

“luck” kelimesi bizim dilimizde “şans, talih, baht” gibi kelimelerle anlatılmaktadır. O nedenle bu üç kelime de birbiri yerine kullanılabilir.

Her iki çevirmenin farklı şekildeki çevirilerine bir örnek ise şu cümlede yer almaktadır. Yazarın bir cümlesinde kullandığı “tummy-ache” sözcüğünün Türkçe karşılığı “mide ağrısı”dır. Yazar burada kızın sakızı çiğnemediği sonucunda mide ağrısı çekeceğini söylemektedir. M.Oytay ise mide ağrısı yerine “boğulmak” sözcüğünü kullanmayı tercih etmiştir. Burada bir anlam kayması vardır çünkü “boğulmak” ile “mide ağrısı çekmek” farklı anlamlar içermektedir. C.Üster ise yine bu cümleyi “mideye oturmak” deyimini kullanarak tercüme etmiştir. Yenen bir şeyin mideye oturması o kişide mide rahatsızlığı ve ya sindirim güçlüğü yaratacağı için çevirmen bu deyimini yerinde kullanmıştır. Bu nedenle, herhangi bir anlam kaymasına ya da yanlış bir ifadeye yer vermemek için çevirmenlerin çeviri sürecinde kaynak metni her yönden çok iyi okumaları ve anlamaları gerekmektedir.

Kaynak eserde geçen “heart stood still” ifadesini her iki çevirmen de çok heyecanlanmak anlamına gelen farklı ifadelerle vermişlerdir. M.Oytay “kalbi durmak” , C.Üster ise “yüreği yerinden oynamak” deyimini kullanmıştır. Bu bölümde Charlie’nin çikolatayı açtığı anda altın bileti gördüğü an anlatılmaktadır. Bu bileti bulmayı çok arzu eden Charlie’nin altın bileti bulduğunda çok heyecanlandığını belirtmek amacıyla hem kaynak metin yazarı, hem de çevirmenler deyim kullanmayı tercih etmişlerdir. Her iki çevirmen de yazarın kullandığı dile sadık kalmışlardır. Bu paragrafın hemen altında çikolatayı satan bakkalın da çok heyecanlandığını ifade etmek amacıyla yazar R.Dahl “the shopkeeper might be going to have a fit” benzetmesini kullanmıştır. Çevirmen M.Oytay yazarın belirtmek istediği anlama sadık kalarak cümleyi “ tezgahtar sanki sarası tutmuş gibiydi” şeklinde çevirmiştir. Oysa C.Üster bakkalın çok heyecanlandığını belirtmek için “aklı başından gitmişti, baygınlık geçirmek üzereydi” deyimini kullanmayı tercih etmiştir. Sara nöbeti geçiren biri nasıl akli başından gidiyor ve bayılacak gibi oluyorsa, çok heyecanlanan biri de aynı davranışları gösterebilir. Bu noktada C.Üster yazarın cümlesini aynen çevirmek yerine anlatılmak istenen ifadeyi Türkçedeki deyişlerle vermeyi seçmiştir.

Diğer bir cümlede yazarın “Are you crazy?” şeklinde verdiği ifadeyi M.Oytay “Deli misin sen ?” şeklinde birebir çevirmeyi tercih etmiştir. Nevar ki, C.Üster aynı anlamı veren “Sen aklını mı kaçırdın?” deyimini kullanmıştır. Bu cümle diğerine göre biraz daha kibar bir ifade içermektedir. Çevirmen M.Oytay’ın yazarın üslubuna sadık kaldığı ve cümleyi birebir çevirdiği diğer bir örnek ise şudur: “Kimse kımıldamaya ya da konuşmaya cesaret edemiyordu”. Bu cümleyi C.Üster her zamanki gibi yazarın üslubunun dışına çıkarak ama aynı anlamı veren “herkes dilini yutmuş, taş kesilmişti sanki” deyimlerini kullanarak tercüme etmeyi seçmiştir.

Çevirmen M.Oytay, kaynak metin yazarının bir cümlesinde kullandığı “marvellous, fantastic,delight, intrigue, astonish and perplex” kelimelerine karşılık gelen “büyüleyici, harika, zevk, heyecan, şaşkınlık ve hayret” kelimelerini kullanmıştır. Buna karşılık C.Üster tüm bu sıfat ve isimleri kullanmak yerine kaynak metinde anlatılmak istenen ifadeyi veren “akıl sır almaz sürprizler karşısında küçük dilinizi yutacak, zevkten kendinizden geçecek, sevincinizden ağzınız kulaklarınıza varacak” deyimlerini arka arkaya kullanmıştır. Böylece anlatım daha da vurgulanmıştır.

İngilizcede “to look after somebody” fiilinin karşılığı olan “birisine bakmak, birisiyle ilgilenmek” fiilini C.Üster aynı anlama gelen “göz kulak olmak” deyiimiyle vermiştir. Bu deyim halk arasında bir çocuğa bakmak, ihtiyaçlarını gidermek, yaramazlık yapmasını önlemek anlamında çok sık kullanılmaktadır. Yine “to fluster” fiilinin karşılığı olan “şaşırtmak, telaşlandırmak” kelimesini C.Üster “eli ayağı birbirine dolaşmak” deyimini kullanarak çevirmiştir. Bizim dilimizde bir olay karşısında çok heyecanlanan ya da şaşkınlık geçiren kimse için bu söz kullanılır. M.Oytay ise yazarın anlatımına sadık kalmayı tercih etmiştir. Aynı şekilde kaynak metinde geçen “be patient” kelimesini M.Oytay “sabırlı olun” şeklinde birebir çevirirken, C.Üster “sıkın dişinizi” deyimini kullanarak çevirmiştir. Bu deyim sıkıntıya, darlığa dayanmak anlamında kullanılır.

İngilizce “please” kelimesinin karşılığı “lütfen”dir. Birisinden bir şeyi yapmasını istediğimizde, ricada bulunurken bu kelimeyi sık sık kullanırız. C.Üster

“lütfen” kelimesi yerine “ gözünü seveyim” deyimini kullanmıştır. Biz bu deyim “lütfen” kelimesi gibi birisinden bir şeyi yapmasını ya da yapmamasını istediğimizde kullanırız. Bir başka cümlede geçen “delictable” sıfatının karşılığı olan “enfes, nefis” kelmesini C.Üster sıfat kullanarak çevirmek yerine “parmaklarını yemek” deyimıyla ifade etmiştir. Halk arasında da, çok lezzetli bir yiyeceği tarif ederken bu deyim çok sık kullanırız. Görüldüğü gibi C.Üster en küçük kelimedede dahi eğer Türkçede anlam olarak karşılığı varsa deyim kullanmayı tercih etmektedir. Bunu da yazarın çeviri stratejisi olarak görebiliriz.

Türkçede, beklenmeyen bir yerden gelen nimeti belirtmek için “başına devlet kuşu konmak” deyimini kullanılır. Ummadığımız bir yerden gelen para, bulunan bir iş, kazanılan piyango gibi şeyler için bu cümleyi çok sık kullanırız. Başına devlet kuşu konmuş bir kişi bir bakıma şanslı sayılır. Bu nedenle çevirmen C.Üster de İngilizcede “lucky” olarak verilen “şanslı” sıfatını yine bir deyimle ifade etmeyi tercih etmiştir. Diğer cümlede geçen “ akşama kadar dilinden düşürmemek” deyiminin karşılığını çevirmen M.Oytay yazarın cümlesine sadık kalarak “bütün gün ondan söz etmek” olarak çevirmiştir.

Halk arasında özellikle çocukların kullandığı bir deyiş vardır. Bu, C.Üster’in çevirisinde de kullandığı “bal gibi olmak” deyimidir. Bu deyim İngilizce “of course” kelimesinin karşılığında kullanılmıştır. Bu kelime Türkçede “tabii ki” anlamına gelmektedir. Çevirmen C.Üster’in çocuklara yabancı olmayan bu deyim kullanması yerinde olmuştur. Yine çocukların çok kullandığı bir cümle olan “keçileri kaçırmak” deyimini İngilizcedeki “off one’s rocker” ifadesine karşılık olarak verilmiştir. Argo bir kelime olan “off one’s rocker” sözcüğünün anlamı “çatlak, dengesiz, deli”dir. Bizim dilimizde de deli veya aklını yitirmiş gibi davranan kişi için “keçileri kaçırmak” deyimini kullanılır. M.Oytay bu cümleyi daha sade ve argo olmayan bir anlatımla vermeyi tercih etmiş ve “saçmalamak” fiilini kullanmıştır. Burada çevirmenin amacı çocuklara argo kullanımı öğretmemek olabilir. M.Oytay’ın ilk defa yazarın anlatımına sadık kalmadığını görüyoruz.

Diğer bir örnekte yer alan “no argument about it” cümlesini M.Oytay “tartışacak hiçbir yanı yok” şeklinde dilimize aynen çevirmiştir. Oysa C.Üster çocukların anlamakta zorlanabileceği “su götürür yeri yok” deyimini kullanmıştır. Bu deyim, yazarın kaynak metinde vermek istediği ifadeyle aynı anlamda olan “başka türlü yorumlanacak bir yönü bulunmamak” anlamına gelmektedir. Şimdiye kadar C.Üster’in yazarın üslubunu aynen kullanmak yerine Türkçe deyişler kullanarak birebir ya da yakın anlamlar vermeyi tercih ettiğini görüyoruz. Nevar ki, çok sık kullanılan özellikle çocukların bilmediği deyişler çocukların kitaptan sıkılmalarına neden olabilir.

Başka bir bölümde Bayan Teavee’nin, Bay Wonka’nın çok hızlı çalışan asansöründen çok korktuğu ve bir daha asla binmeyeceği belirtilmiştir. Kaynak metinde Bayan Teavee’nin bu sözleri gayet sade bir anlatımla “never again” yani “bir daha asla” şeklinde verilmiştir. M.Oytay asansörün çok berbat bir şey olduğunu belirtmek için kaynak metinde yer almamasına rağmen Türkçe bir deyiş olan “körolası” eklemesini yapmıştır. C.Üster ise her zamanki gibi bir deyim kullanmıştır. “Dünya bir araya gelse” deyimine ve hemen ardından “tövbeler tövbesi” ifadesine yer vermiştir. Türkçe bir kullanım olan “tövbeler tövbesi” bir işten korkup onu bir daha asla yapmayacağımız zaman kullandığımız bir deyiştir. Bu tür eklemeler yapan C.Üster’in bizim kültürümüze özgü çok fazla deyiş kullandığını ve bunları çocukların da öğrenmesini istediğini görmekteyiz.

İngilizce “disappear” kelimesinin karşılığı “kaybolmak”tır. M.Oytay bu kelimeyi “kaybolmak” kelimesinin eş anlamlısı olan “yitip gitmek” sözcüğüyle vermiştir. C.Üster ise “artık yerinde olmamak anlamını içeren”, “yerinde yeller esmek” deyimini kullanmıştır. Benzer bir şekilde, İngilizce “to change” kelimesinin karşılığı olan “değiştirmek” fiilini C.Üster “altüst etmek” deyimini kullanarak dilimize çevirmiştir. Bay Wonka’nın yaptığı bir buluştan bahsedilen bu paragrafta bu inanılmaz buluşun tüm dünyayı değiştireceği ifade edilmiştir. C.Üster ise kullandığı deyim ile dünyayı karmakarışık hale getirmek anlamını vermek istemiştir. Halbuki yazar ve çevirmen M.Oytay’ın kullandığı anlatımlarda olumlu bir şeyden bahsedilmektedir. Oysa C.Üster’in ifadesinde bir olumsuzluk vardır.

Yazar R.Dahl'ın cümlesinde kullandığı “to go right and left” fiilini M.Oytay “sağa sola kaçışmak” olarak dilimize aynen çevirmiştir. C.Üster ise bu anlatıma karşılık gelen “çil yavrusu gibi dağılmak” deyimini kullanmıştır. Biz bu deyim “toplu halde bulunan kişilerin ya da hayvanların etrafa dağılması” olarak kullanırız. Diğer bir cümlede yer alan “to come out unharmed” ifadesi M.Oytay tarafından “zarar görmeden çıkmak” şeklinde çevrilirken, C.Üster “ucuz atlatmak, sağ salım çıkmak” deyimlerini kullanmıştır. “Tehlikeli bir durumdan az bir zararla kurtulmak” anlamına gelen bu deyimler kaynak metin yazarının vermek istediği anlamı çok iyi ifade etmektedir.

Yazar R.Dahl'ın Mike adında bir oğlanın yaptığı huysuzluğu anlatırken kullandığı, “hiddetten ter ter tepinmek” anlamına gelen “fly into a tantrum” deyimini M.Oytay dilimize çevirmemiştir. Bu anlatımı başka bir kelimeyle de çevirmek yerine bu cümleyi hiç almamayı tercih etmiştir. C.Üster ise bu cümle için yazarın vermek istediği anlama yakın olan “zıvanadan çıkmak, cinnet geçirmek” deyimini kullanmıştır. Çünkü zıvanadan çıkmış ya da cinnet geçirmiş biri sinirinden tepinmektedir.

Sonraki cümlede geçen ve İngiliz kültürüne özgü bir deyiş olan “dilly-dally” kelimesinin karşılığı Türkçede “oyalanmak, yavaş yavaş iş görmek, ağırdan almak” deyimleriyle verilmiştir. Her iki çevirmen de bu cümleyi benzer anlamlara gelen “çabuk olmak” ve “oyalanmamak” kelimeleriyle çevirmiştir.

Tabloya baktığımızda, diğer örnekte de M.Oytay'ın eksik çevirisine rastlamaktayız. İngilizcede “to be done for” deyiminin karşılığı olan “hapı yutmak” deyimine M.Oytay çevirisinde yer vermemiştir. Çevirisinde deyimlere sıkça yer veren C.Üster ise yazarın diline sadık kalarak bu deyim dilimize aynen çevirmiştir.

Diğer cümlede yer alan “to go on forever” fiilini M.Oytay “sonsuz kadar yaşamak” olarak birebir çevirirken C.Üster argo bir kullanım olan “dünyaya kazık çakmak” deyimini ifade etmiştir. Oysa bu deyim İngilizce karşılığı “to live to a ripe old age” şeklindedir. Her iki çevirmen farklı kelimeler kullanmasına rağmen

yazarın vermek istediği anlamı çevirilerinde korumuşlardır. Türkçeye özgü bir ifade olan “elden ayaktan düşmek” kelimesi çok yaşlanıp hiçbir şey yapamamak anlamına gelmektedir. Kaynak metinde “too old” sıfatı kullanılarak verilen bu cümleyi M.Oytay “çok yaşlanmak” yerine “işleri yapamaz hale gelmek” şeklinde çevirmiştir. Yani C.Üster’in kullandığı “elden ayaktan düşmek” deyiminin açıklaması ile ifade etmiştir. Sonuçta her iki çeviri de birebir çeviri olmamasına rağmen yazarın vermek istediği anlamı yansıtmaktadır.

3.2.4. Atasözleri

Tablo 4: Atasözleri

Kaynak Metin (Roald Dahl)	Erek metin 1 (Makbel Oytay)	Erek Metin 2 (Celal Üster)
“All in good time, my boy, all in good time”. (53)	“İyi şanslar oğlum, iyi şanslar”(46)	“Acele işe şeytan karışır evladım, sabırlı ol.” (57)
Just in time , my dear boy! I’m so glad!(83)	Tam zamanında sevgili oğlum! Çok sevindim!(68)	Tam zamanında bulmuşsun sevgili evladım!Ne demişler, geç olsun temiz olsun .Çok sevindim. (86)

Yazar Roald Dahl’ın eserini Türkçeye çevirirken sık sık deyimlere yer veren çevirmen Celal Üster’in iki yerde atasözü kullanımına da yer verdiğini görmekteyiz. Atasözleri, uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş, halka mal olmuş öğüt içeren sözlerdir. Yukarıdaki tabloya baktığımızda yazar R.Dahl’ın “all in good time” cümlesini M.Oytay “iyi şanslar” olarak çevirmiştir. C.Üster ise çok farklı bir anlama gelen “acele işe şeytan karışır “ atasözünü kullanmıştır. Bu atasözünün İngilizce karşılığı “the devil mixes in hasty work” şeklindedir. Biz bu atasözünü dilimizde çok acele, çabuk yapılan işin bozulacağını, istediğimiz gibi olmayacağını ifade etmek için kullanırız. Kitapta bu paragrafta altın bileti bulmak isteyen Charlie, dedesinin elindeki çikolata paketini bir an önce açmasını istemektedir. Dedesi ise “iyi günlerde, ferahlı zamanlarda” anlamına gelen “all in good times” kelimesiyle karşılık vermiştir. Bu cümle bizim dilimizde “hayırlısı olsun” şeklinde ifade edilebilir.

M.Oytay ise yazarın bu cümlesini “iyi şanslar” şeklinde çevirmiştir. Yani altın biletin onun elindeki çikolata paketinde olması için Charlie’ye iyi şanslar dilemektedir. Görüldüğü gibi yazarın vermek istediği anlam ve her iki çevirmenin verdiği anlam birbirinden farklıdır. Yani her iki çevirmen de yazarın anlatımına bağlı kalmamıştır. Yine de yazarlar tarafından çevrilen cümleler metnin bütünlüğünü bozmamakta, bir üst ve alttaki cümlelere uyum sağlamaktadır. Bu noktada çevirmenlerin çevirisini kabul edilebilir olarak söyleyebiliriz.

Diğer cümlede yer alan “just in time” kelimesini M.Oytay doğru bir çeviri yaparak “tam zamanında” şeklinde çevirmiştir. C.Üster ise aynı şekilde çevirdiği bu cümleye bir de “geç olsun temiz olsun” atasözünü eklemiştir. Bu atasözü bu paragrafta anlatılmak istenen konuya tam olarak uymaktadır. Charlie altın bileti bulmayı çok istemektedir ve şansı giderek azalmaktadır. Son bir bilet kalmıştır ve Charlie aldığı çikolataların hiçbirinde altın bileti bulamamıştır. Son paketi açtığında ise biletin onda olduğunu görür. Bu noktada, C.Üster ise istediğimiz sonuca geç kavuşmamızın pek de önemli olmadığını, önemli olanın geç de olsa ona kavuşmak olduğunu ifade eden bir atasözü eklemeyi tercih etmiştir. Böylece bir bakıma çocukların kelime hazinelerini geliştirmelerine yardımcı da olmuştur.

3.2.5.Benzetmeler

Tablo 5: Benzetmeler

Kaynak Metin (Roald Dahl)	Erek metin 1 (Makbel Oytay)	Erek Metin 2 (Celal Üster)
...treasure it as though it were a bar of solid gold...(17)	Çikolatayı altından yapılmış değerli bir maden gibi dikkatle saklardı.(12)	Çikolata parçasını som altından hazineymiş gibi saklardı.(16)
They were as shrivelled as prunes, and as bony as skeletons...(19)	Her yanları kuru erikler gibi bumburuşuktu ve hepsinin zayıflıktan iskeleti çıkmıştı. (14)	Elleri yüzleri kuru erikler gibi buruşmuş, bir deri bir kemik kalmışlardı. (19)
...he seemed in some marvellous way to grow quite young again. All his tiredness fell away from him, and he became as	...sanki olağanüstü bir biçimde yeniden baştan aşağı gençleşirdi. O anda bütün yorgunluğunu atar, bir delikanlı kadar	...sihirli bir değnek değmişçesine gençleşiverirdi. Bitkinliğinden eser kalmaz, bir delikanlı gibi

eager and excited as a young boy.(22)	heyecanlanırdı. (17)	kabına sığmaz,aşka gelirdi.(22)
...a long bony finger...(30)	...kemikli uzun parmağını (25)	...kürdan gibi kalmış,upuzun parmağını...(32)
...boy who was so enormously fat he looked as though he had been blown up with a powerful pump. Great fatty folds of fat bulged out from every part of his body, and his face was like a monstrous ball of dough with two small greedy curranty eyes peering out upon the world.(36)	Çocuk o kadar şişmandı ki sanki güçlü bir pompayla şişirilmiş gibi bir görünüşü vardı. Her yerinden löp löp etler sarkıyordu. Kocaman bir hamura benzeyen yüzünde iki küçük kuş üzümünü andıran obur gözleriyle sanki dünyaya iki küçük delikten bakar gibiydi. (31)	Oğlan tam bir yağ tulumuydu, hani şu şişko patates dediklerinden. Belli ki, lapacının tekiydi, her yanından bingil bingil etler fışkırıyordu. Tombul yüzüne kondurulmuş iki kuş üzümünü andıran ufacık gözleriyle arsızca bakıyordu. (37)
...got more and more upset each day...(40)	...her gün üzüntüsünden biraz daha sararıp soluyor ve...(35)	...her geçen gün <u>mum gibi eriyor</u> , biraz daha sararıp soluyordu.(42)
...the wind was like a knife on his cheek.(55)	...rüzgar bıçak gibi kesiyordu yüzünü.(48)	...rüzgar yanaklarına kırbaç gibi çarpıyordu.(59)
...rushing into the room like a hurricane.(67)	Odaya rüzgar gibi daldı.(56)	Odaya fırtına gibi girerek... (71)
There was complete pandemonium in the little house...(74)	Küçük evin içinde tam bir curcuna vardı.(62)	Küçük evin içi mahşer yerine döndü.(77)
...taking everything in with those bright twinkling eyes.(80)	Sanki parlayan gözleriyle her şeyi...(67)	Çakmak çakmak gözleriyle her şeyi...(83)
...came a muffled roar of energy as though some monstrous gigantic machine were spinning its wheels at breakneck speed.(84)	...sanki dev bir makine korkunç bir hızla çarklarını döndürüyormuşçasına bir gürültü geliyordu.(70)	...çarklarını şimşek gibi döndüren dev makinenin gümbürtüsü geliyordu.(87)
They are wonderful workers.(96)	Hepsi de çok iyi birer işçi.(80)	Arı gibi çalışıyorlar...(99)
“They’re drunk as lords” said Mr. Wonka.(136)	“Krallar gibi sarhoş olmuşlar” dedi Bay Wonka. (120)	“Küfelik olmuşlar” dedi Bay Wonka.(147)
...she was blowing like a rhinoceros. (137)	...gergedan gibi soluyordu. (120)	...dili bir karış dışarı çıkmıştı.(148)
She’ll be sizzled like a sausage! (144)	Sucuk gibi pişecek.(126)	Sosis gibi kızartacaklar kızımı.(155)

A tiny little voice, no louder than the squeaking of a mouse , come out...(166)	...küçük bir fındık faresinin sesinden daha yüksek olmayan incecik bir ses geldi.(148)	...fare ciklemesi gibi incecik bir ses geldi(179)
“He’s very much all right ” (182)	“Evet çok iyi.”(162)	Görüyorsun işte, bir şeyciği yok.Turp gibi. (196)
Now he is thin as a straw (182)	Şimdi dal gibi zayıflamış. (162)	Bir deri bir kemik kalmış! (196)

Kaynak metni inceldiğimizde yazar Roald Dahl’ın anlatımında zaman zaman benzetmelere yer verdiğini görüyoruz. Bilindiği gibi benzetmelerle yapılan bir anlatım, okurun anlatılanları zihinlerinde daha iyi canlandırmalarına yardımcı olur. Çocuk edebiyatında verilen eserlerde de cümleleri benzetmelerle süslemek çocuk okurların anlatılanları daha iyi anlamalarını sağlamaktadır. Yukarıdaki örneklerden de görüldüğü gibi her iki çevirmen yazarın yaptığı benzetmelerin çoğunu bir değişiklik yapmadan Türkçeye çevirmiştir. Bunun dışında çevirmen C.Üster yazarın benzetmeye yer vermediği cümleleri de benzetme kullanarak çevirmeyi tercih etmiştir.

Kaynak metinde geçen “treasure” kelimesini M.Oytay “maden”, C.Üster ise “hazine” kelimesi olarak çevirmiştir. Bu kelimenin Türkçe karşılığı “hazine”dir. Bu cümlede geçen “altın” değerli bir maden olduğu için M.Oytay çikolatayı hazine yerine, altından yapılmış değerli bir madene benzetmektedir. Diğer örnekte yer alan “as shrivelled as prunes” benzetmesini her iki çevirmen de “kuru erikler gibi buruşuk” benzetmesiyle kaynak metin odaklı çevirmiştir. Fakat bu cümlelerin devamında yer alan “as bony as skeletons” benzetmesini M.Oytay kaynak metne sadık kalarak çevirirken, C.Üster “bir deri bir kemik kalmak” deyimini kullanmıştır. Sonuç olarak her iki çevirmen de yazarın vermek istediği anlamı doğru ifade etmişlerdir.

Diğer örnekte yer alan ve yazarın “as eager and as excited as a young boy” benzetmesini M.Oytay “ bir delikanlı kadar heyecanlıydı” benzetmesini kullanarak dilimize çevirirken, C.Üster bu benzetme için “bir delikanlı gibi kabına sığmaz, aşka

gelirdi” deyimini kullanmıştır. Bilindiği gibi bu deyim taşkın davranışlarda bulunan, heyecanla coşan kişileri tanımlamak için kullanılır.

Yazarın yaşlı dedenin parmaklarını tanımlarken kullandığı “long bony finger” sıfatını çevirmen M.Oytay kaynak metin odaklı olarak “kemikli uzun parmak” şeklinde çevirmiştir. C.Üster ise aynı anlamı veren “kürdan gibi kalmış, upuzun parmak” benzetmesini kullanarak dilimizde çok zayıf ve uzun insanlar için kullanılan bir kelimeyi seçmiştir.

Çevirmen M.Oytay, kitapta geçen karakterlerden biri olan Augustus Gloop adında bir oğlanı benzetmeler kullanarak tarif eden yazarın anlatımına sadık kalmıştır. Fakat çevirmen C.Üster Türkçede şişmanlar için kullanılan “yağ tulumu, şişko patates, lapacının teki” gibi çocukların birbirleri için çok sık kullandıkları benzetmeleri kullanmayı tercih etmiştir. Diğer örnekte görüldüğü gibi, yazarın Veruca adında bir kızın altın bileti bulamadığı için çok üzüldüğünü ifade eden cümlesini, çevirmen M.Oytay “üzüntüden sararıp solmak” deyişini kullanarak çevirmiştir. C.Üster ise çok fazla üzüntüyü ifade eden “mum gibi erimek” benzetmesini kullanmıştır.

Kaynak metinde geçen ve rüzgarın şiddetini anlatmak için kullanılan “rüzgar bıçak gibi kesiyordu yüzünü” benzetmesi M.Oytay tarafından hiçbir değişiklik yapılmadan çevrilmiştir. C.Üster ise “bıçak” yerine “kırbaç” kelimesini seçerek “rüzgar yanaklarına kırbaç gibi çarpıyordu” benzetmesini yapmıştır. Her iki çeviride de rüzgarın insanın canını yakan bir şiddette olduğu vurgulanmak istenmiştir. Bir başka cümlede Charlie’nin odaya hızlı bir şekilde girdiğini anlatan “like a hurricane” benzetmesine yer verilmiştir. Çevirmen M.Oytay “kasırğa” anlamına gelen “hurricane” kelimesini “odaya rüzgar gibi daldı” benzetmesiyle, C.Üster ise “odaya fırtına gibi girdi” benzetmesiyle vermiştir. Bizim dilimizde bir yere “kasırğa gibi girmek” cümlesi kullanılmaz. Bu nedenle de çevirmenler doğru bir seçim yaparak kasırganın bir çeşidi olan “rüzgar ve fırtına” sözcüklerini kullanmışlardır.

Yazarın Charlie'nin evindeki kalabalığı belirtmek için kullandığı “pandemonium” kelimesinin Türkçe karşılığı “karışıklık, kargaşa” dır. Çevirmen M.Oytay bu kargaşalığı ifade eden ve bizim kültürümüzde yer alan “curcuna” kelimesini kullanmıştır. Çevirmen C.Üster ise kalabalık ve karışık olan bu evi “mahşer yeri”ne benzetmiştir. Kaynak metin odaklı bir çeviri yapmaktansa dilimizde sık kullanılan bir benzetmeye yer vermiştir. Ayrıca, halk arasında gözleri parıldaayan insanlar için kullanılan “çakmak çakmak gözler” kelimesi çevirmen C.Üster tarafından “twinkling eyes” yerine kullanılan bir benzetmedir.

Diğer bir paragrafta çikolata fabrikasında çalışan makinelerin çarklarını tehlikeli olabilecek bir hızda döndürdüğünü ifade etmek için yazar R.Dahl “breakneck speed” kelimesini kullanmıştır. “Breakneck” kelimesinin Türkçe karşılığı “tehlikeli, kafa göz yarabilen” olarak verilmiştir. M.Oytay bu cümleyi “korkunç bir hızla”, C.Üster ise “şimşek gibi” benzetmelerini kullanarak erek metin odaklı çevirmişlerdir. C.Üster'in kullandığı diğer bir benzetme ise fabrika işçileri için kullandığı “arı gibi çalışıyorlar” benzetmesidir. Yazar işçilerin çalışkanlığını “wonderful” sıfatıyla betimlerken çevirmen M.Oytay “çok iyi” sıfatını kullanmakla yetinmiştir. Oysa “wonderful” kelimesi “iyi”den de öte “harika, muhteşem” anlamına gelmektedir. Bu nedenle C.Üster'in yaptığı benzetme yerinde olmuştur, çünkü arılar bütün gün hiç durmadan çalışan hayvanlardır. Bizim kültürümüzde de usanmadan, yorulmadan çok fazla çalışan kişiler için “arı gibi” benzetmesi kullanılır.

Roald Dahl, kitapta bahsedilen ve tuhaf yaratıklar olan Umpa Lumpaların sarhoş olmalarını bir benzetme ile vermiştir. M.Oytay da bu cümleyi “krallar gibi sarhoş” benzetmesiyle aynen çevirmiştir. Oysa C.Üster bizim kültürümüzde çok içkili ve sarhoş olan kişiler için kullanılan “küfelik olmak” deyişini kullanmıştır.

Başka bir paragrafta Bayan Salt'ın nefes nefese kaldığını anlatmak için kullanılan “blowing like a rhinoceros” benzetmesini M.Oytay “gergedan gibi solumak” benzetmesiyle kaynak metin odaklı çevirmiştir. C.Üster ise benzetme kullanmak yerine çok yorulmak anlamına gelen “dili bir karış dışarı çıkmak” deyimini kullanmıştır. Diğer bir örnekte yer alan “sizzled like a sausage”

benzetmesini çoğunlukla erek metin odaklı çeviriler yapan C.Üster kaynak metne sadık kalarak “sosis gibi kızartmak” şeklinde çevirmiştir. Oysa M.Oytay “sosis” kelimesi yerine bizim kültürümüze özgü olan “sucuk” kelimesini kullanmayı tercih etmiş ve erek kültür odaklı çeviri yapmıştır.

Mike adında bir çocuğun sesinin çok az çıktığını belirtmek için kaynak metinde kullanılan bir benzetme her iki çevirmen tarafından dilimize benzer şekilde çevrilmiştir. Sesin yüksek olmadığını belirtmek için C.Üster “fare ciklemesine benzeyen incecik bir ses” benzetmesini kullanırken, M.Oytay “fındık faresinin sesinden yüksek olmayan incecik bir ses” benzetmesini kullanmıştır. Ayrıca bizim kültürümüzde bir kişinin çok sağlam, çok iyi olduğunu söylemek için “turp gibi” benzetmesi kullanılır. Çevirmen C.Üster de yazarın “he’s very much all right” cümlesini “turp gibi” benzetmesiyle tamamlamıştır. Yani yazarın anlatımına bir ekleme yapmıştır.

Son olarak yazarın “thin as a straw” benzetmesini M.Oytay “dal gibi zayıflamak” benzetmesiyle, C.Üster ise “bir deri bir kemik kalmak” deyimiyle çevirmiştir. “Straw” kelimesinin Türkçe karşılığı “saman, tahılların kuru sapı” olarak verilir. İngilizcede “straw” kelimesi ile yapılan benzetme M.Oytay tarafından “dal” kelimesi ile yapılmıştır. Çünkü biz bir kişinin zayıflığından bahsederken “saman gibi ya da sap gibi zayıf” benzetmesini kullanmayız. Bunun yerine bizim dilimizde yer etmiş “dal gibi zayıf” benzetmesini kullanırız. Bu noktada çevirmenin anlam bozukluğuna yol açmamak amacıyla erek kültür odaklı bir çeviri yaptığını görüyoruz.

3.2.6.Ünlemler

Tablo 6: Ünlemler

Kaynak Metin (Roald Dahl)	Erek metin 1 (Makbel Oytay)	Erek Metin 2 (Celal Üster)
...enough gum to last me for the rest of my whole life. Whoopee! Hooray! (49)	...hayatımın sonuna kadar yetecek çikletim olacak. Yaşasın! (42)	...ömür boyu çiğnesem bitmeyecek. Yaşasın!Hurra! (52)
Hey, would you	Hey, <u>duyduk duymadık</u>	Ey ahali,<u>duyduk duymadık</u>

believe it! (64)	demeyin! (54)	demeyin! (66)
He threw up is arms and yelled. Yippeeeeeeeee! (68)	Ellerini havaya kaldırdı ve bağırdı. Heeeeeyyttt! (57)	Kollarını havaya kaldırıp, Hurraaa! diye bağırdı.(72)
“ Yippeeeeeeeee! ” he shouted. Three cheers for Charlie! Hip,hip,hooray! (68)	“ Heeeeeyyttt! ” diye bağırdı. Charlie için üç kez hep bir ağızdan bağıryoruz: Yaşa!Yaşa!Yaşa! (58)	“ Hurraaa! ” diye bağırdı. Yaşasın!Sen çok yaşa, Charlie! (72)
“ Yippeeeeeeeee! ” shouted Grandpa Joe.(73)	“ Yaşasın! ” diye bağırdı Büyükbaba Joe. (62)	“ İşte bu kadar! ” diye haykırdı Joe Dede. “ Şükürler olsun! ” (76)
“ Goodness me! He must be freezing!” (78)	“ Zavallı! Herhalde soğuktan donuyordur!” (65)	“ Vah vah! Soğuktan donuyordur çocukcağız!” (82)
“ By golly, he has stuck!” said Charlie. (99)	“ Olamaz,sıkıştı bile! ” dedi Charlie. (84)	“ Şimdi yandı! ” diye bağırdı Charlie. “Sıkıştı işte!” (103).
“ Oh, to blazes with that ” said...(122)	“ Off, amma da uzattın! ” dedi.(106)	“ Of be, kes artık! ” diye bağırdı. (131)
“ Crikey! ” said Mike Teavee.(139)	_____ (149)	Mike Teavee “ Vay anasına! ” diye haykırdı.(149)
“ Holy mackerel! ” cried Mr. Teavee. (155)	“ Aman Tanrım! ” diye bağırdı Bay Teavee.(137)	“ Amanın! ” diye haykırdı Bay Teavee.(167)
“ See you later,alligator! ” he shouted.(163)	“ Haydi şimdi Allahaismarladık! ” diye bağırdı.(146)	“ Hadi eyvallah! ” diye bağırdı.(176)
Well done, Charlie,well done! (175)	Bravo Charlie, bravo! (157)	Aferin Charlie,aferin oğlum! (190)

Kaynak metindeki bazı cümlelerde korku, sevinç, acıma, şaşkınlık gibi çeşitli duyguları ve heyecanları anlatan ünlemlere yer verilmiştir. Bu duyguları anlatırken kullanılan kelimeler kültüre özgüdür. Bu nedenle bu ünlemleri birebir erek kültüre aktarmak erek kültür okurları için hiçbir anlam ifade etmez. Dolayısıyla kaynak metinde verilen ünlemlerin erek kültürdeki karşılıkları bulunup o şekilde aktarılmalıdır.

Yukarıdaki tabloda yer alan ilk örnekte, İngilizcede bir kişinin çok sevinçli olduğunu belirtmek için “whoopee! hooray!” ünlemleri kullanılmıştır. M.Oytay

İngiliz kültürüne özgü bu ünlemleri, bizim kültürümüzde sevinç ifade eden “yaşasın,yaşasın!” ikilemesiyle dilimize aktarmayı seçmiştir. Çevirmen C.Üster ise “yaşasın” kelimesinin yanı sıra “hooray” kelimesine benzer bir sevinç ünlemi olan “hurra” ünlemini kullanmıştır.

Diğer bir örnekte seslenme ünlemi olarak yer alan “hey” kelimesi M.Oytay tarafından bizim dilimizde de bir grup insana seslenmek amacıyla kullandığımız “hey” kelimesiyle ifade edilmiştir. Çevirmen başka bir kelime kullanma ihtiyacı duymamıştır, çünkü bu kelime her iki kültürde de seslenme ünlemi olarak geçmektedir. Fakat çevirmen C.Üster “hey” ünlemi yerine “ey ahali” kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Bu deyiş halk arasında büyük bir kalabalığa seslenirken, konuşmaya başlamadan önce kullanılan bir seslenme ünlemidir. Ayrıca her iki çevirmen de kaynak metinde yer almamasına rağmen, genelde seslenme ünlemlerinden sonra kullanılan “duyduk duymaduk demeyin” cümlesini eklemiştir.

İngiliz kültüründe yer alan ve diğer bir sevinç ünlemi olan “yippeeeee” kelimesini M.Oytay “heeeeeyyytt” şeklinde dilimize çevirmiştir. Aslında bu kelime sevinçten çok kızgınlık belirtmek amacıyla kullanılan bir ünlemdir. Çevirmen C.Üster ise bizim kültürümüzde pek fazla kullanılmayan “hurraaa” ünlemini kullanmıştır. Tabloya baktığımızda C.Üster’in sevinç ünlemlerini belirtirken farklı kelimeler yerine hep “hurraaa” kelimesini kullandığını görüyoruz. Kaynak metin yazarı R.Dahl’ın altın bileti bulan Charlie’ye olan sevincini göstermek için kullandığı “hip,hip,hooray!” ünlemlerini M.Oytay, erek odaklı bir çeviri yaparak “yaşa,yaşa,yaşa!” kelimeleriyle çevirmiştir. Çevirmen C.Üster ise bu bölümü “yaşasın,sen çok yaşa!” cümlesiyle ifade etmiştir. Her iki çevirmen de erek kültürde sevinç göstergesi sayılan “yaşa” kelimelerini farklı şekilde kullanarak çeviri yapmıştır. Çevirmen M.Oytay, diğer örnekte yer alan “yippeeeee” ünlemini bu sefer “heeeeeyyytt” kelimesi ile vermek yerine “yaşasın” ünlemiyle vermeyi tercih etmiştir. C.Üster ise çok arzu edilen bir şeye kavuşulması sonucunda söylenen “işte bu kadar” deyişini kullanmayı seçmiştir ve arkasından da halk arasında çok istenilen bir olayın gerçekleştiği zaman söylenen “şükürler olsun” kelimesini kullanmıştır. Burada C.Üster’in erek odaklı bir çeviri yaptığını görüyoruz.

Diğer bir örnekte yer alan ve bir kişiye acıdığımızı göstermek amacıyla kullanılan “goodness me!” ünlemini M.Oytay “zavallı” sıfatını kullanarak, C.Üster ise “vah vah” acıma ünlemini kullanarak çevirmiştir. Her iki çevirmen de farklı sözcükler kullanmasına rağmen yazarın vermek istediği ifadeyi çok iyi vermişlerdir. Aslında “goodness” ünleminin tam Türkçe karşılığı “Allahım!” şeklindedir. Biz de halk arasında üzücü bir durumla karşılaştığımızda bu ünlemi çok sık kullanırız. Nevar ki, her iki çevirmen de bu ünlemi kullanmak yerine üzüntü ifade eden farklı kelimeler kullanmışlardır. Diğer cümlede geçen ve şaşkınlık ve hayret ifade eden “by golly” kelimesinin Türkçe karşılığı “Allah Allah”tır. Çoğumuz bir olay karşısında şaşkınlığımızı belirtmek için bu kelimeyi kullanırız. Fakat M.Oytay çevirisinde bu ünlemin verdiği anlamı “olamaz” sözcüğünü kullanarak iletmeye çalışmıştır. C.Üster ise “şimdi yandı” ünlemini kullanarak bir şekilde yazarın iletmek istediği şaşkınlık ifadesini okura aktarmıştır.

Kitapta yer alan Violet adında bir kızın kızgınlığını belirtmek için söylediği “Oh, to blazes with that” cümlesinin karşılığı dilimizde “cehenneme git, defol!” şeklindedir. Bu cümleyi M.Oytay “ off, amma da uzattın!” şeklinde, C.Üster ise M.Oytay’ın ifadesine benzer bir şekilde “of be, kes artık!” cümlesiyle vermiştir.

Kaynak eserde geçen Mike Teavee adında bir çocuğun sincaplarla dolu olan odayı gördüğünde gösterdiği şaşkınlık ifadesini yazar “crikey” ünlemi ile vermiştir. M.Oytay ise çevirisinde böyle bir cümleye yer vermemiştir. C.Üster ise bizim dilimizde bir şeye çok şaşırdığımız, ya da bir şeye inanmadığımız zaman kullandığımız “vay anasını” deyişini kullanmıştır. Dolayısıyla bu kelime çevirilen cümlede tam yerini bulmuştur.

Diğer örnekte yer alan “holy mackerel” kelimesi, Bay Teavee’nin içinde bulunduğu asansörün başka bir asansörle çarpışacağını düşünerek haykırdığı bir korku ünlemidir. Çevirmenlerden M.Oytay, bu ünlemi bizim kültürümüzde de korku anlamı veren “Aman Tanrım”, C.Üster ise “ Amanın” kelimeleriyle vermiştir. Sonraki örnekte geçen “see you later, alligator” cümlesini her iki çevirmen de Türk kültürüne özgü ve bir yerden ayrılırken söylediğimiz “Allahısmarladık” ve “Hadi

eyvallah” kelimeleriyle çevirmiştir. Kaynak cümlede geçen “alligator” kelimesinin temel anlamı “timsah”tır. Fakat İngiliz kültüründe insanlar birbirine komiklik yapmak için “see you later, alligator” deyişini çok sık kullanırlar.

Başka bir cümlede yer alan “well done!” sözcüğünü M.Oytay dilimize yabancı dilden girmiş “bravo” kelimesiyle, C.Üster ise bizim kültürümüze özgü olan “aferin” kelimesiyle çevirmiştir.

Yukarıdaki yapılan açıklamalardan da anlaşıldığı üzere her kültürün sevinçlerini, üzüntülerini, öfkelerini, şaşkınlıklarını, vb anlatırken kullandığı kendine özgü ünlemler vardır. Bu ünlemlerin çevirisi ise kültürle göre tamamen değişmektedir. Burada da çevirmenler bu ünlemleri çevirirken yazarın kaynak metinde vermek istediği anlama çoğu zaman sadık kalmışlar ve erek kültürdeki ünlemleri kullanmışlardır.

3.2.7. Yansıma sesler

Tablo 7: Yansıma Sesler

Kaynak Metin (Roald Dahl)	Erek metin 1 (Makbel Oytay)	Erek Metin 2 (Celal Üster)
...taking bars of creamy chocolate out of their pockets and munching them greedily ...(16)	Şekerleri oburca, şapır şupur yediklerini görürdü...(12)	...çikolataları hapır hupur gövdeye indirdiklerini görmek...(16)
The room became silent. (42)	Kimse açmıyordu. (36)	Odada çıt yoktu. (45)
...another boy said enviously. (64)	...bir başka çocuk kıskançlıkla. (55)	Başka bir çocuk kıskançlıktan çatır çatır çatlayarak... (67)
He could hear his heart thumping away loudly somewhere in his throat.(65)	Kalbinin güm güm atışlarını duyuyordu.(55)	Yüreği küt küt atıyordu, beyni zonkluyordu. (68)
And I'll give you a new bicycle as well. (65)	Ayrıca bir de yepyeni bir bisiklet alırım.(55)	İstersen gıcır gıcır bir bisiklet veririm.(68)
...started doing a dance of victory. (68)	... zafer dansı yapmaya başladı.(57)	... şıkır şıkır oynamaya başladı(72)
...as the gates closed	...kapılar gürültüyle	Kapıların gümbür! diye

with a clang ,...(83)	kapandığı için...(68)	kapanmasıyla...(86)
...above the noise of the waterfall, you could hear the never-ending suck-suck-sucking sound of the pipes .(89)	...sıvının baloncuklar yaparak akışı görülebiliyor ve şelalenin ötesinde, boruların çalışırken hiç durmadan bu kahverengi suyu _____ emişleri duyulabiliyordu.(74)	Çağlayanın gümbürtüsüne suları şakır şukur emen boruların fokurtuları eşlik ediyordu.(92)
You can cacao beans for every meal! You can gorge yourselves silly on them! (95)	Her yemekte yiyebilirsiniz! Bıkana kadar yiyin. (79)	Her gün hapır hupur yiyin, silip süpürün! (99)
...lapping up the chocolate like a dog .(97)	...bir köpek gibi çikolatayı yalıyordu .(82)	...çikolatayı köpek gibi şapur şupur yalıyordu. (102)
...and then a splash , and into the river went Augustus Gloop.(98)	“ clup ”,Augustus Gloop nehirdeydi. (82)	...sonra cumburlop ,Augustus Gloop kendini ırmağın içinde buldu.(102)
...said Mr. Wonka, giggling slightly .(101)	...dedi Bay Wonka hafif gülümseyerek (86)	Bay Wonka kıkır kıkır güler ek...(105)
...black metal pots were boiling and bubbling on huge stoves, and kettles were hissing and pans were sizzling , and strange iron machines were clanking and spluttering ...(114)	...siyah metal kazanlar kaynıyor , çaydanlıklar fokurduyor , tavalar cızırdıyor , garip demir makineler şakırdıyordu . (98)	...kara kazanlar fokur fokur kaynıyor , tencereler tışlıyor , tavalar cozurduyor , tuhaf tuhaf demir makineler şakır şukur çalışıyordu.(120)
...another machine, a small shiny affair that kept going phut-phut-phut-phut ...(114)	Sonra küçük parlak renkli ve durmadan pat-pat-pat-pat diye ses çıkaran bir makine...(100)	... pıt-pıt-pıt-pıt diye çalışıp duran küçük, parlak bir makinenin...(122)
Click! went the machine and the whizzer stopped whizzing .(119)	_____. Vızıltı kesildi ve...(103)	Makineden klik! diye bir ses _____ çıktı, karıştırıcının_____ sesi kesildi.(126)
...her huge, well-trained jaws started chewing away on it like a pair of tongs .(122)	... çenesi tıpkı bir mengene gibi açılıp kapanmaya başladı.(106)	...çikletini cak cak çiğnemeye başladı.(131)
...strange clanking noises were coming from behind...(132)	...arkasından garip_____ gürültüler geliyordu...(115)	İçerilerden çangur çangur tuhaf sesler geliyor...(141)
...started tap-tap-tapping the wretched girl's head with its knuckles.(142)	...kafasında patileriyle tap-tap-tap diye trampet çalmaya başladı.(124)	...kafasına patileriyle pat pat pat vurmaya başladı.(153)

You simply press the button and.... zing! (150)	Yalnızca düğmeye basmak yeter... (133)	Düğmeye bas yeter... çınnn! (162)
Instantly, there was a tremendous whizzling noise . The doors clanged shut ...(152)	Anında korkunç bir gürültü oldu. Kapılar_____ kapandı.(135)	Birden cazır cuzur sesler çıktı. Kapılar şırak! diye kapandı.(164)
In the sky, they go whizzing around all over the place until suddenly they hit the antenna on the roof of somebody's house.(158)	...herhangi birinizin evinin damındaki antene çarpıncaya kadar gökyüzünde_____ dolaşır durur.(141)	Havada vızır vızır uçuşurlarken birden birinizin evinin damındaki antene pat! diye çarpıverirler.(171)
...she stopped dead in the middle of the room.(163)	...odanın ortasında kımıldamadan durdu . (146)	...odanın tam ortasında zınk! diye durdu.177)
... screaming and yelling ...(168)	...kendini yerden yere atarak çığlık çığlığa bağırırken ...(150)	...ter ter tepiniyor, ciyak ciyak bağırıyor...(181)
WHAM! The lift shot straight up like a rocket.(177)	_____.Ve aynı anda asansör bir roket gibi yukarı fırladı.(157)	VINN! Asansör roket gibi yukarı fırladı.(191)
Then suddenly, CRASH! (178)	Birdenbire öyle korkunç bir gürültü oldu ki...(159)	Sonra birden, GÜMM! (192)
CRASH went the lift, right down through the roof of the house into the old people's bedroom.(187)	_____.Asansör evin damından yaşlıların yatak odasının içine girdi.(166)	Asansör GÜMBÜR! diye damdan içeri daldı, ihtiyarların yatak odasına girdi.(202)
Grandma Georgina fainted . (187)	Büyükanne Georgina bayıldı . (166)	Georgina Nine şırakk! diye düştü bayıldı . (202)

Yukarıda verilen tabloyu incelediğimizde kaynak metin yazarı Roald Dahl'ın cümlelerinde zaman zaman yansıma sesler, yani doğaya özgü sesler kullandığını görmekteyiz. Her iki çevirmen çevirilerinde yazarın kullanmış olduğu anlatıma sadık kalarak bu sesleri bizim kültürümüzdeki uygun seslerle vermeye çalışmıştır. Bunun da ötesinde yazarın doğaya özgü sesler kullanmadan kurmuş olduğu cümleleri çevirmen C.Üster aynen çevirmek yerine “doğaya özgü sesler” kullanarak çevirmeyi tercih etmiştir. Yani, cümlelerin anlamını vurgulamak amacıyla kaynak metinde olmayan eklemeler yapmıştır.

Verilen örneklerden ilkinde baktığımızda kaynak metinde yer alan “munching” kelimesini M.Oytay “şapur şupur yemek” şeklinde C.Üster ise “hapır hupur gövdeye

indirmek” olarak çevirmiştir. Dikkat edilirse İngilizcede, hem yemek eylemini hem de yerken çıkarılan sesi anlatan “munching” kelimesi tek bir kelimedir. Oysa Türkçede yemek eylemi ve çıkan sesler için ayrı ayrı kelime kullanılmaktadır. Her iki çevirmen de erek kültürde bu anlatım için kullanılan “şapur şupur ya da hapır hupur” ikilemelerini kullanarak çevirilerini yapmıştır.

Yazarın odanın sesiz olduğunu vurgulamak için kullandığı “silent” sıfatını M.Oytay “kimse ağzını açmıyordu” deyimiyile çevirmiştir. C.Üster ise sessizlik anlamına gelen “odada çıt yoktu” ifadesini kullanmıştır. Doğaya özgü bir ses olan “çıt” kelimesi burada “ses” kelimesinin yerini tutmaktadır. Diğer bir cümlede yer alan “enviously” kelimesini M.Oytay “kıskançlıkla” kelimesini kullanarak birebir çevirmiştir. Oysa C.Üster kıskançlık duygusunu ifade eden “çatır çatır çatlama” ifadesini kullanmıştır. Bu deyim içinde ise bir nesnenin çatlarken çıkardığı “çatır çatır” sesi yer almaktadır. Böylece anlatılmak istenen duygu pekiştirilmiştir.

Heyecandan ya da sevinçten bir insanın kalbinin çok hızlı attığını ifade eden “thumping” kelimesini M.Oytay “kalbin güm güm atması” şeklinde, C.Üster ise benzer bir anlatımla “yüreğin küt küt atması” şeklinde çevirmiştir. Farklı çeviriler olmasına rağmen anlam aynıdır. Başka bir cümlede bisiklet kelimesini betimlemek için kullanılan “new” sıfatının Türkçe karşılığı olan “yeni ” kelimesi M.Oytay’ın çevirisinde anlamı pekiştirmek amacıyla “yepyeni” şeklinde verilmiştir. Oysa C.Üster bizim kültürümüzde bir şeyin çok yeni, hiç kullanılmamış olduğunu anlatmak amacıyla söylenen “gıcır gıcır” ikilemesini kullanmıştır. Bilindiği gibi yeni bir nesneye dokunduğumuzda çıkan ses “gıcır” sesidir. C.Üster yine kaynak metin odaklı çeviri yerine erek kültür odaklı bir çeviri yapmıştır.

Kaynak metinde yer alan “dance of victory” ifadesini M.Oytay “zafer dansı olarak” kelimesi kelimesine çevirmiştir. C.Üster ise “şıkır şıkır oynamak” ifadesini kullanmıştır. Bir kişinin oynarken çıkardığı “şıkır şıkır” sesini fiilin başına getirmiştir. İngiliz kültüründe sevinçten dolayı yapılan zafer dansını bizim kültürümüzde sevinçten “şıkır şıkır oynamak” ifadesiyle vermeyi yerinde bulmuştur.

Bir başka cümlede yazar R.Dahl kapıların kapanması sesini “clang” kelimesi ile vermiştir. M Oytay bu cümleyi “kapılar gürültüyle kapandı” şeklinde, çıkan sesi cümlede belirtmeden çevirmiştir. C.Üster ise kapıların kapanırken çıkardığı “gümbür” sesini kullanmıştır. Benzer bir örneği ise, kaynak metinde yer alan boruların suyu emerken çıkardığı “suck-suck” sesinin verilmesi ile görebiliriz. M.Oytay çıkan sese çevirisinde yer vermezken, C.Üster bu sesi “şakur şukur” ikilemesini kullanarak vermiştir. Yani C.Üster her iki örnekte gördüğümüz gibi kaynak metne tamamen bağlı bir çeviri yapmıştır.

Hayvanların, özellikle de köpeklerin yemeklerini yerken ses çıkardıkları bilinir. Yazar R.Dahl kitabın bir bölümünde, çikolatayı çok seven Augustus Gloop adında bir çocuğun çikolatayı köpek gibi yalayıp yutmasından bahsetmektedir. Bu betimleme yapılırken, kaynak metinde köpeklerin yemek yerken çıkardığı ses verilmemiştir. M.Oytay da yazarın cümlesini aynen Türkçeye çevirmiştir. Oysa C.Üster çevirdiği cümlede köpeklerin yemek yerken çıkardığı “şapur şupur” sesini eklemiştir. Böylece anlatım daha bir güzel olmuştur. Diğer örnekte yer alan “splash” kelimesi suya dalarken ya da düşerken çıkan sesi ifade etmektedir. M.Oytay bu sesi çevirisinde “clup” kelimesiyle vermiştir. C.Üster ise “cumburlop” kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Bilindiği gibi bizim dilimizde “cumburlop” kelimesi bir kimsenin suya giriş şeklini anlatırken kullanılan bir kelimedir. Bu nedenle C.Üster’in bu kelimeyi seçmesi yerinde olmuştur.

Yazarın kaynak metindeki bir cümlesinde kullandığı “giggle” fiili Türkçede “kıkır kıkır gülmek, kıkırdamak” anlamına gelmektedir. Yani İngilizcede tek bir kelimeyle ifade edilen bu eylem, Türkçede gülerken çıkan kıkırdama sesi ile birlikte verilmektedir. Bu nedenle C.Üster bu kelimenin geçtiği cümleyi dilimize tam karşılığını vererek çevirmiştir. Oysa M.Oytay “kıkır kıkır gülmek” yerine “hafifçe gülümsemek” fiilini kullanmayı tercih etmiştir. Anlamda çok büyük farklılıklar olmamasına rağmen “gülümsemek” fiilinin tam karşılığı “smiling” dir.

Yansıma seslere diğer bir örnek ise kaynak metinde bahsedilen çikolata fabrikasındaki mutfak araç gereçlerinin çalışırken çıkardıkları seslerdir. İngilizcede

bu sesler “bubbling, hissing, sizzling and clanking” kelimeleriyle verilmiştir. M.Oytay ise bu sesleri “fokurdama, cızırdama ve şakırdama” kelimelerini kullanarak vermek istemiştir. C.Üster ise kaynak metinde yer alan bu kelimeleri “fokur fokur kaynama, cızırdama, tıslama, cozurdam, şakır şukur çalışma” şeklinde çevirmiştir. Her iki çevirmen de kaynak cümleyi birebir çevirmese de, genel olarak bakıldığında kaynak metinde verilmek istenen anlam farklı yansıma sesleri kullanılarak erek metinde verilmiştir. Benzer bir şekilde diğer cümlede makinenin çalışırken çıkardığı “phut-phut-phut” sesini M.Oytay “pat-pat-pat” sesiyle, C.Üster “pıt-pıt-pıt” sesiyle vermek istemiştir. Her iki çevirmen de dilimizde yer alan birbirine yakın sesleri kullanmıştır.

Kaynak metinde başka bir örnekte yer alan “click” ve “whizzing” kelimelerinin Türkçe karşılığı “çıt” ve “vızıltı” kelimeleriyle verilir. M.Oytay yaptığı çeviride makinenin çıkardığı “çıt” sesini vermezken, “vızıltı” sesinden bahsetmiştir. Bunun tam tersine C.Üster makinenin çıkardığı sesi “klik” kelimesiyle verirken, “vızıltı” sesinden bahsetmemiştir. Dolayısıyla her iki çevirmenin de çevirilerinde çıkardığı kelimeler bulunmaktadır. Ayrıca C.Üster, makinenin çıkardığı sesi “çıt” sesiyle belirtmek yerine, İngilizcedeki “click” sesini Türkçede yakın bir ses olan “klik” sesiyle vermeyi tercih etmiştir. Yani kaynak metin odaklı bir çeviri yapmayı tercih etmiştir.

Diğer bir cümlede yazarın kullandığı “jaws....like a pair of tongs” benzetmesini M.Oytay “çenesi bir mengene gibi ...” şeklinde çevirmiştir. İngilizce “a pair of tongs” kelimesinin Türkçe karşılığı “maşa” kelimesidir. Çevirmen bu cümlede “maşa” yerine “mengene” sözcüğünü kullanmayı tercih etmiştir. Bunun nedeni mengenenin de maşa gibi açılıp kapanan bir alet olması olabilir. C.Üster ise bu cümleyi kaynak metindeki gibi bir benzetme kullanarak çevirmek yerine “cak cak çiğnemek” yansıma sesini kullanarak çevirmiştir. Bizim kültürümüzde de hızlı ve sesli olarak sakız çiğneyen kişiler için bu deyiş çok sık kullanılmaktadır. Kaynak odaklı bir çeviri olmamasına rağmen çevirmenin erek kültüre özgü bir deyiş kullanması anlatımı daha güzel kılmıştır. Dolayısıyla şunu söyleyebiliriz ki her zaman kaynak metne birebir bağlı kalınarak yapılan çeviriler erek kültürde çok fazla yerini bulmayabilir.

Doğaya özgü ya da yansıma ses olarak tabir ettiğimiz diğer bir ses kaynak metinde “clanking noises” şeklinde verilmiştir. M.Oytay bu bölümü “garip gürültüler” şeklinde çevirmiştir. C.Üster ise gürültünün çıkardığı yansıma sesini “çangur çungur” ikilemesini kullanarak vermeyi tercih etmiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi yansıma seslerinin cümle içerisinde kullanılması anlatıma bir renk katmakta ve cümlelerin okuyucunun zihninde de daha iyi canlanmasına neden olmaktadır.

Kaynak metinde bir bölümde sincapların küçük kızın kafasına vurmalarından bahsedilmektedir. Yazar sincapların kızın kafasına vururken çıkardığı sesi “tap-tap-tap” sesi ile vermiştir. Çevirmen M.Oytay da hiçbir değişiklik yapmadan çıkan sesi aynı şekilde “tap-tap-tap” şeklinde vermeyi doğru bulmuştur. Oysa C.Üster aynı kelimeyi kullanmak yerine bir bizim dilimizde kullanılan, bir yere vururken çıkan “pat-pat-pat” sözcüğünü kullanmayı yerinde görmüştür. Bir başka bölümde asansör içinde bulunan düğmelerden birine basıldığında çıkan ses kaynak metinde “zing” yansıma sesi ile verilmiştir. M.Oytay çevirisinde bu sese yer vermemiştir. C.Üster düğmeye basınca çıkan sesi Türkçeye “çınnn” olarak çevirmiştir. Aynı şekilde kapıların kapanırken çıkardığı sesi C.Üster “şırak” kelimesiyle verirken, M.Oytay cümlesinde buna benzer bir kelimeye yer vermemiştir.

Kaynak metinde yer almasına rağmen M.Oytay’ın doğaya özgü sesleri çevirisinde pek fazla kullanmama stratejisini seçtiğini görüyoruz. Örneğin bir cümlede yer alan “whizzing” kelimesini Türkçeye çevirmezken, C.Üster bu sesi dilimizde kullanılan “vızır vızır” ikilemesi ile vermeyi tercih etmiştir. Buna ek olarak kaynak metinde yer almayan vurma sesini “pat” kelimesi ile belirtmiştir. M.Oytay’ın tam tersine C.Üster’in kaynak metinde yer almamasına rağmen uygun gördüğü yerlerde yansıma sesleri çok sık kullandığını görüyoruz. Mesela kaynak metinde belirtilmemesine rağmen Bayan Teavee’nin odanın ortasında durmasını “zınk! diye durdu” şeklinde vermeyi seçmiştir. Başka bir cümlede yer alan ve Mike Teavee’nin bağırmasını anlatan cümleyi “ciyak ciyak bağırıyordu” şeklinde ifade etmiştir.

Kaynak metinde asansörün hızlı bir şekilde yukarı doğru çıkış sesi “wham” kelimesiyle belirtilmiştir. M.Oytay yansıma seslerle ilgili belirlediği stratejiyi devam ettirerek bu sese çevirisinde yer vermemiştir. C.Üster ise bir aracın bir yerden hızlı bir şekilde ayrılırken çıkardığı “vınn” sesini kullanmıştır. Benzer bir şekilde kaynak eserde iki yerde yer alan ve asansörün bir yere çarparken çıkardığı “crash” sesini, M.Oytay çevirmezken, C.Üster “gümm ve gümbür” şeklinde çevirmiştir. Yansıma seslerine son bir örnek olarak Büyükanne Georgina’nın bayılırken çıkardığı sesi verebiliriz. Böyle bir sese kaynak eserde yer verilmezken, C.Üster “şırak” kelimesini eklemiştir.

3.2.8. Argo Kullanım

Tablo 8: Argo Kullanım

Kaynak Metin (Roald Dahl)	Erek metin 1 (Makbel Oytay)	Erek Metin 2 (Celal Üster)
“ Completely dotty! ” said Grandpa George.(24)	“ Tam bir kafadan çatlak! ” dedi Büyükbaba George.(18)	George Dede “ Tam bir kaçık! ” diye araya girdi.(24)
“ The man’s dotty! ” muttered Grandama Josephine.(34)	“ Aptal herif! ” diye söylendi Büyükanne Josephine.(29)	Josephine Nine “ Bu adam salağın teki! ” diye karşı çıktı.(35)
“ Beastly girl! ” said Grandma Josephine. “ Despicable ” said Grandma Georgina.(49)	“ Vahşi kız! ” dedi Büyükanne Josephine. “ Sonu belli! ” dedi Büyükanne Georgina.(42)	Josephine Nine “ Bu kız rezilin önde gideni! ” dedi. Georgina Nine “ Adinin teki! ” diye ekledi.(52)
“ Another bad lot, I’ll be bound ” muttered Grandma Josephine.(49)	“ Yemin ederim, kötü bir çocuk daha! ” diye mırıldandı Büyükanne Josephine.(42)	Josephine Nine, “ Şımarık bir velet daha! ” diye homurdandı. (52)
I’ll be having cabbage soup for supper tomorrow.(51)	Yarın yine lahana çorbası içeceğim... (44)	Yine lahana çorbasına kaşık sallayacağım... (54)
You’re pulling our legs , Charlie,aren’t you? You’re having a little joke? (68)	Bizimle şaka ediyorsun , Charlie, değil mi? Küçük bir şaka? (57)	“ Şaka yapıyorsun değil mi Charlie? dedi. İşletiyorsun bizi. ” (72)
You look at her jaws! They’re still working on it! (77)	Çenesine bakın! Hala açılıp kapanıyor! (64)	Geviş getirmekten çenesi kopacak. (80)
“ Enormous , isn’t he?” (77)	“ Amma da iri, değil mi?”(64)	“ Şişko patates ” (80)
He’s crazy!	Deli bu adam!	Aklını oynattı!

He's balmy! He's nutty! He's screwy! He's batty! He's dippy! He's dotty! He's daffy! He's goofy! He's beany! He's buggy! He's wacky! He's loony! (110-111)	Deli bu adam! Kaçık bu adam! Zırdeli bu adam! Çatlak bu adam! Tımarhane kaçkını bu adam! Tahtası eksik bu adamın! Kafadan çatlak bu adam! Ahmak bu adam! Dengesiz bu adam! Çılgın bu adam! Manyak bu adam! Akıl hastası bu adam! (95)	Bu adam çılgının teki! Çatlak! Tozutmuş! Zırdeli! Tımarhane kaçkını! Aklından zoru var! Bir tahtası eksik! Kafayı üşütmüş! Manyak mıdır nedir! Kafadan sakat! (116) _____ _____
“don't let's do anything silly, Violet!”(122)	“sakın saçma sapan bir şey yapayım deme! ”(106)	“ zevzekliğin alemi yok! Saçmalama lütfen ” (130)
“Press on! Press on!”(132)	“ Hızlı yürüyün! Acele edin! ” (115)	“ Acın pergelleri !Koşun! Daha çabuk! ” (140)
“Oh, do shut up! ” said Mr.Wonka. (136)	“ Aman kes sesini! ” dedi bay Wonka.(119)	“ Üf, kapa çenen! ” dedi Bay Wonka.(147)
Mrs Salt was a great fat creature with short legs... (137)	Bayan Salt kısa bacaklı şişko bir yaratıktı... (120)	Bayan Salt bodur tavuğun, şişko patatesin tekiydi... (148)
“Are you off your rocker? ” (162)	“ Aklını mı kaçırdın? ” (145)	“ Sen üşüttün mü evladım? ” (176)

Kaynak esere baktığımızda yazarın kimi cümlelerde argo kullanıma yer verdiğini ve çevirmenlerin de olabildiğince yazarın üslubuna bağlı bir çeviri yaptığını görüyoruz. Hatta C.Üster'in kaynak metindeki bazı kelimeleri bile argo bir kullanımla çevirdiğini söyleyebiliriz.

Tablodaki ilk örnekte yer alan “dotty” kelimesinin Türkçe karşılığı “aptal, budala”dır. M.Oytay bu kelimeyi “kafadan çatlak”, C.Üster ise “kaçık” şeklinde çevirmiştir. Bu kelimeler bizim dilimizde yaptığını bilmeyen, saçma sapan şeyler yapan kişileri anlatmak için kullanılan argo bir deyiştir. Bir başka cümlede tekrar geçen “dotty” kelimesini çevirmenler bu sefer “aptal herif” ve “salağın teki” şeklinde çevirmiştir.

Kaynak kitaptaki diğer bir cümlede geçen şımarık bir kızı tanımlarken, yazar “beastly girl” ve “despicable” kelimelerini kullanmıştır. M.Oytay bu kelimeleri

sırasıyla “vahşi kız” ve “ kızın sonu belli” şeklinde çevirmiştir. Oysa “despicable” kelimesinin Türkçe karşılığı “adi, alçak,değersiz”dir. “Beastly” sözcüğü ise hayvan gibi davranan anlamına geldiği için bu kelimeyi “vahşi” olarak çevirmeyi uygun bulmuştur. Çünkü hayvanlar vahşi yaratıklar olduğu için kızın davranışlarını da hayvanlara benzetmiştir. Çevirmen C.Üster ise bu kelimeleri “rezilin önde gideni” ve “adinin teki” şeklinde çevirmiştir. Her iki çevirmen de kızı farklı sözcüklerle tanımlarken yazarın vermek istediği anlamı erek metinde vermiş ve kabul edilebilir bir çeviri yapmışlardır.

Kaynak metinde bir başka çocuk için kullanılan “bad” kelimesini M.Oytay “kötü” sözcüğüyle birebir karşılığını vererek çevirmiştir. Oysa C.Üster Türkçede argo bir kullanım olan “şımarık bir velet” deyişini kullanmıştır. Bilindiği gibi “velet” kelimesinin bizim dilimizde olumsuz bir anlamı vardır ve kötü, yaramaz çocuklar için kullanılır.

Yazar R.Dahl’ın bir cümlede kullandığı “having cabbage soup” fiilini M.Oytay “lahana çorbası içeceğim” şeklinde kaynak metin odaklı çevirmiştir. Oysa C.Üster argo bir kullanımı tercih ederek “lahana çorbasına kaşık sallayacağım” fiilini kullanmıştır. Kitapta geçen Charlie ve ailesinin sürekli içtikleri lahana çorbasından bıktıklarını belirtmek için bu tür bir kullanımı tercih etmiş olabilir.

Kaynak metinde geçen “pull one’s legs” fillinin Türkçe karşılığı “aldatmak”tır. M.Oytay bu cümleyi “şaka yapmak” şeklinde, C.Üster ise argo bir kullanım olan “işletmek” kelimesiyle çevirmiştir. Diğer bir cümlede kızın sakız çiğneyişini anlatırken kullanılan “geviş getirmek” eylemi de C.Üster tarafından argo bir anlatımla verilmiştir. Bunun dışında kaynak eserde yer alan “enormous” sıfatının karşılığı M.Oytay tarafından “iri” şeklinde verilmiştir. C.Üster ise bahsedilen oğlanın iriliğini tanımlamak için “şişko patates” benzetmesini kullanmıştır. Bu kelime çocuklar arasında çok sık söylenen argo bir sözdür. Çevirmen, çocukların kendi aralarında kullandıkları dili okudukları kitapta görmelerinin hoşlarına gidebileceğini düşünerek bu kelimeyi kullanmayı tercih etmiş olabilir.

Yazar bir başka bölümde kaynak eserdeki baş kahramanlardan Bay Wonka'yı anlatırken art arda farklı argo sözcükler kullanmıştır. Kullanılan tüm bu sözcükler Bay Wonka'nın normal insanlardan farklı olduğunu göstermektedir. Çevirmen M.Oytay'da yazarın kullandığı bu sözcüklerin erek kültürdeki en uygun karşılıklarını bularak vermiştir. Çevirmen C.Üster'de kendi çevirisinde aşağı yukarı aynı kelimeleri kullanmış fakat son iki kelimeyi çevirmemiştir. Çünkü Bay Wonka için kullanılan “çatlak, zırdeli, akıl hastası, tımarhane kaçkını, vs” gibi kelimelerin hepsi aşağı yukarı aynı anlamı vermektedir.

Bir diğer örnekte geçen “don't do anything silly” cümlesini M.Oytay yazarın ifadesine bağlı kalarak “saçma sapan bir şey yapayım deme” şeklinde çevirmiştir. Bu cümle için C.Üster “zevzekliğin alemi yok” cümlesini eklemiş ve ardından da “saçmalama” kelimesini kullanmıştır. Saçma sapan yapılan bir işi “zevzeklik” sözcüğü ile anlatmak istemiştir. İngilizce “press on” eyleminin karşılığı “hızla koşmak, yürümek”tir. M.Oytay bu kelimenin geçtiği cümleyi “hızlı yürüyün, acele edin” şeklinde çevirirken, C.Üster “açın pergelleri, koşun” şeklinde çevirmiştir. Pergel kelimesi ile bacakları kastetmiş ve burada argo bir deyiş kullanmıştır.

Kaynak metinde yer alan “shut up” kelimesini M.Oytay “kes sesini” şeklinde, C.Üster ise daha kaba bir kullanım olan “kapa çeneni” şeklinde çevirmiştir. Her ikisi de bir kişiden susması istenildiğinde kullanılan bir deyiştir. Diğer cümlede yazarın Bayan Salt'ı tanımlarken kullandığı “great fat creature with short legs” ifadesini M.Oytay dilimize “kısa bacaklı şişko bir yaratık” olarak aynen çevirmiştir. C.Üster ise Bayan Salt için yazarın ifadesine göre daha argo bir ifade olan “bodur tavuğun, şişko patatesin tekiydi” cümlesini kullanmıştır.

Tablodaki son örneğe baktığımızda, yazarın kullanmış olduğu “off one's rocker” argo bir kelimedir ve Türkçe karşılığı “çatlak, dengesiz, deli” kelimeleriyle verilmektedir. M.Oytay bu argo kelimeyi, “aklını kaçırmak” deyişiyle vermeyi tercih etmiş, C.Üster ise dengesiz ve deli deli hareketler yapan kişiler için kullanılan “üşütmek” sözcüğü ile vermiştir. Dolayısıyla C.Üster'in kullandığı ifade M.Oytay'inkine göre daha argo bir kullanım olmuştur.

Bilindiği gibi, çocuk edebiyatı kitaplarının özelliklerinden bir tanesi çocukların okurken eğlenmelerini sağlamaktır. Çalışmamıza kaynak olan bu eserde de gerek yazarın, gerekse çevirmenlerin zaman zaman argo kullanıma yer vermeleri, çocuk okurların hoşça vakit geçirmelerine, gülmelerine neden olabilir. Oğuzkan'ın da belirttiği gibi, edebiyat kimi zaman insanları hayatın çok ciddi ve üzücü durumlarından uzaklaştırır. Bu nedenle çocuk edebiyatını bir hoş vakit geçirme aracı olarak görmeli ve edebiyat sayesinde çocukların ruhlarının canlanıp güçlenmesine fırsat vermelidir (Oğuzkan,1979:15).

3.2.9.Yiyecek İsimleri

Tablo 9: Yiyecek İsimleri

Kaynak Metin(Roald Dahl)	Erek metin 1 (Makbel Oytay)	Erek metin 2 (Celal Üster)
Wonka's Whipple Scrumptious fudgemallow delight. (42)	Wonka'nın çifte kavrulmuş lokumu (36)	Wonka'nın ağızda eriyen enfes çikolatası (45)
Chocolate (63)	Şekerler (53)	Çikolata (66)
Marshmallow (132)	Lokum (115)	Lokum (141)
Butterscotch and Buttergin (137)	Tereyağlı şekerleme ve tereyağlı içki (120)	Tereyağlı viski ve tereyağlı içki (147)
Mint jujubes (151)	Naneli hünnap şekerlemesi (134)	Naneli hünnap şekerlemesi (163)
Breakfast cereal (162)	Tahıldan yapılan ve kahvaltıda yenen o nefis şey (144)	Kahvaltıda yediğimiz yulaf gevreği (175)

Yukarıdaki tabloyu incelediğimizde her iki çevirmenin de yiyecek isimlerininin olabildiğince Türkçe karşılıklarını verdiğini görüyoruz.

İlk örneğe baktığımızda kaynak eserde geçen “whipple”, “scrumptious”, “fudgemallow”, “delight” kelimelerinin birebir Türkçe karşılıkları sırasıyla “çırpılan”, “enfes”, “yumuşak bir şekerleme”, “keyif”dir. Kaynak eserde geçen bu yiyecek ismini, her iki çevirmen de bizim kültürümüze en uygun olan kelimeleri kullanarak vermiştir. M.Oytay bu yiyecek için “çifte kavrulmuş lokum” sözcüğünü kullanmıştır. Bilindiği gibi Türk kültürüne özgü olan lokum kelimesi “Turkish delight” şeklinde İngilizcede karşılık bulur. C.Üster ise “ağızda eriyen enfes çikolata” sözcüklerini bir araya getirerek farklı bir çeviri yapmıştır. Sonuç olarak her

iki çevirmen de yazarın iletmek istediğini erek kültür okuruna uygun bir şekilde verebilmiştir. Ancak diğer örnekte geçen “chocolate” kelimesinin Türkçe karşılığı “çikolata” olmasına rağmen M.Oytay bu kelimeyi çoğu yerde “şeker” olarak çevirmiştir. Halbuki kitabın başlığına bakıldığında, kitap boyunca bahsedilen şeyin çikolata olduğu kolaylıkla anlaşılabilir.

İngiliz kültürüne özgü bir yiyecek olan “marshmallow” kelimesi sözlükte “lokuma benzeyen bir çeşit hafif şekerleme” şeklinde verilir. Bu nedenle her iki çevirmen de bu kelimeyi zaten bizim kültürümüze özgü olan “lokum” kelimesiyle vermiştir. Diğer örnekte geçen “butterscotch” kelimesinin ayrı ayrı karşılıkları “tereyağ ve viski” dir. Dolayısıyla bizim kültürümüzde bu iki kelimeye denk gelecek tek bir isim olmadığı için C.Üster “tereyağlı viski” şeklinde çevirmeyi uygun bulmuştur. M.Oytay ise bu kelimeyi “tereyağlı şekerleme” şeklinde çevirmiştir. Halbuki “scotch” kelimesinin şekerleme ile bir ilgisi yoktur.

Kaynak metinde geçen “mint jujubes” kelimesi ise dilimize birebir olarak “naneli hünnap şekerlemesi” şeklinde çevrilmiştir. Diğer örnekteki “breakfast cereal” sözcüğünün birebir Türkçe karşılığı olmadığı için, çevirmenler bu kelimeyi “ tahıldan yapılan kahvaltıda yenen şey” ya da “kahvaltıda yediğimiz yulaf gevreği” şeklinde açıklama yaparak çevirmeyi uygun bulmuştur.

Görüldüğü gibi kaynak kültüre özgü yiyecek isimlerinin bizim kültürümüzde bazen birebir karşılıkları verilirken, bazen de o kelimelere eşdeğer kültüre özgü sözcükler verilmektedir.

3.2.10.Yazarın Oluşturduğu Kelimeler

Tablo 10: Yazarın Oluşturduğu Kelimeler

Kaynak Metin(Roald Dahl)	Erek metin 1 (Makbel Oytay)	Erek metin 2 (Celal Üster)
The Oompa- Loompas (93)	Umpa Lumpalar (77)	Umpa Lumpalar (97)
Hornswogglers (93)	Boynuzlu atlar (77)	Boynuzlu congolozlar (97)
Snozzwangers(93)	Dev gergedanlar (77)	Amansız devanaları (97)
Whangdoodles (93)	Canavar karıncalar (77)	Dev tepegözler (97)
Snozzberries (132)	Kokomella (116)	Böğürtlen ve züğürtlen(142)

Tablodaki ilk örnekte kitapta çok fazla geçen ve çikolataların yapımında emeği geçen insana benzer yaratıklardan bahsedilmektedir. Yazar yaratıklara İngilizcede hiçbir anlamı bulunmayan “Oompa-Loompas” adını vermiştir. Çevirmenler M.Oytay ve C.Üster’ de yazarın oluşturduğu bu kelimelere sadık kalmış ve dilimizdeki okunuşları ile “Umpa Lumpar” şeklinde çevirmiştir.

Yazar Roald Dahl, kitabında Umpa Lumpaların yaşadığı yeri dünyanın en korkunç canavarlarıyla dolu, balta girmemiş ormanlarla kaplı bir yer olarak tarif etmektedir. Bu ormanda yaşayan canavarların isimlerini ise anlamlı ya da anlamsız kelimeleri bir araya getirerek oluşturmuştur. Ortaya çıkan bu kelimelerin İngilizcede hiçbir anlamı yoktur. Her iki çevirmen ise yazara özgü bu kelimeleri Türkçede anlamı olan ayrı iki kelime şeklinde çevirmişlerdir. Çevirdikleri bu kelimeler ormanda yaşayan değişik hayvanlara karşılık gelmektedir. Dolayısıyla çevirmenler erek odaklı bir çeviri yaparak yazarın iletmek istediği anlamı erek metinde gayet güzel bir şekilde vermiştir.

Son örnekte yer alan ve yazarın bir yiyecek ismi olarak oluşturduğu “snozzberries” kelimesini M.Oytay “kokomela”, C.Üster ise “böğürtlen ve züğürtlen” kelimeleriyle çevirmiştir. İngilizcedeki “blackberry” kelimesinin karşılığına baktığımızda “böğürtlen” olduğunu görürüz. Çevirmen C.Üster de “berry” kelimesinden yola çıkarak bu kelimeye en uygun olan “züğürtlen” kelimesini oluşturmuştur. Yani kaynak odaklı bir çeviri yapmıştır. Oysa M.Oytay “snozzberry” kelimesi ile tamamen alakasız ve Türkçede bir anlamı olmayan “kokomela” sözcüğünü oluşturmuştur.

3.2.11.Noktalama İşaretleri

Tablo 11: Noktalama İşaretleri

Kaynak Metin(Roald Dahl)	Erek metin 1 (Makbel Oytay)	Erek metin 2 (Celal Üster)
...nine –year- old boy (36)	...dokuz yaşında bir çocuk (31)	...dokuz yaşındaki oğlan (37)
...never ending suck-suck-sucking sound (89)	...hiç durmadan bu suyu emişleri (74)	... suları şakır şukur emen boruların...(92)
...gold-topped cane (89)	...altın toplu baston (74)	...altın topuzlu bastonu (92)
...world-record-breaking-chewing-gum (90)	...dünya rekoru kırmak için çiğnemeyi sürdürdüğü...(75)	...dünya rekoru kırdığı çikletini ...(94)
...medium-sized dolls (92)	...orta büyüklükteki bir oyuncak bebek (76)	...orta boy oyuncak bebekler (95)
...strawberry – flavoured chocolate-coated fudge (100)	...üstü çilek tadında çikolata kaplı şekerleme (85)	...sütlü çikolata kaplamalı çilekli gofretli çokobarlar (105)
Augustus-flavored chocolate-coated Gloop! (101)	Augustus tadında çikolatalı şekerleme! (86)	Augustus kaplamalı çilekli gofretli Gloop! (106)
...plum-coloured velvet coat- tails flying out..(132)	...mor kadife ceketinin kuyrukları ...(115)	...menekşe rengi kadife ceketinin kuyruğu...(140)
Strawberry-juice (151)	Çilek suyu (133)	Çilek suyu (163)
Cavity-filling caramels (151)	Dişlerdeki çürükleri dolduran (134)	Dişlerdeki oyukları dolduran karemela (163)

Genel olarak kaynak kitapta geçen noktalama işaretlerine baktığımızda her iki çevirmenin de yazarın kullanımına sadık kaldığını görüyoruz. Vermek istediği düşüncenin daha iyi anlaşılması için yazarın cümlelerinde sık sık kullandığı ünlem ve tırnak işaretlerini, italik kelimeleri çevirmenlerimiz de aynen dilimize aktarmışlardır. Çünkü noktalama işaretleri bütün dillerde hemen hemen aynı şeyi ifade etmektedir. Nevar ki, İngilizcede çok sık kullanılan kısa çizgi bizim dilimizde kullanılmamaktadır. Bu nedenle çevirmenler de erek dilin kurallarına uyarak çevirilerinde bu işarete yer vermemişlerdir.

SONUÇ

Bu çalışmada çocuk edebiyatı yazarı Roald Dahl'ın eseri *Charlie and the Chocolate Factory* ve iki farklı çevirisi Gideon Toury'nin erek odaklı yaklaşımı çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Öncelikle kaynak ve erek metinlerin dış metin ve iç metin özellikleri incelenmiş ve her iki çevirmenin ortak ve farklı yanları saptanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada genel olarak şu sonuçlara varılmıştır:

Kaynak metni basan yayınevi yazarı ön plana çıkarırken, Can yayınları tarafından basılmış olan her iki erek metinde eser ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca her iki çevirmen yaptığı çeviri metinlerde Roald Dahl'ın hayatına ve eserlerine yer vererek okura yazar hakkında bilgi vermeyi amaçlamıştır. Böylece okur elindeki metnin bir çeviri metin olduğunu ilk bakışta kolaylıkla anlamaktadır.

Elde edilen verilere göre kaynak metin ve erek metinler arasında birebir bir çeviri olmadığı fakat erek kültürde kabul edilebilir bir çeviri yapıldığı sonucuna varılmıştır. Çevirmenlerden Makbel Oytay'ın daha çok kaynak metin odaklı çeviri yapmayı tercih ettiği görülürken, çevirmen Celal Üster'in erek metin odaklı çeviri yöntemini seçmiş olduğu görülmektedir. İster kaynak metin odaklı, ister erek metin odaklı olsun Toury çevirinin, erek ekinin bir ürünü olduğunu savunur. Çeviri sürecinde “ya erek okuru yabancı yazara götürecektir, ya da yabancı yazarı erek okura” götürecektir şeklinde kesin ve net bir yöntemden bahsedemeyiz. Çünkü çeviribilim alanında yapılan araştırmalar iyi bir çeviri yapmak için tek ve doğru bir yöntemin olmadığını, seçilecek yöntemde kaynak dil ve kültür kadar erek dil ve kültürün de önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir.

Toury'nin ileri sürdüğü iki kavram “yeterlilik” ve “kabul edilebilirlik” kavramları çeviri süreci hakkında bize bilgi vermektedir. “Yeterlilik” ile kaynak metne sadakat, “kabul edilebilirlik” ile erek dilin ilke ve kurallarına uygunluk kastedilmektedir. Çeviride bazen bunlardan biri, bazen diğeri ağır bamaktadır. Çevirmenlerin buradaki esas amacı metinler arasında olabildiğince “eşdeğerlilik”

sağlamaktır. Bu noktadan yola çıkarak bu çalışmada çevirmenlerin kimi zaman yeterli bir çeviri, kimi zamanda kabul edilebilir bir çeviri yaptığını anlıyoruz.

Özellikle çevirmen Celal Üster'in kaynak metne sadık kalma çabasından çok, kaynak metinde geçen düz cümleleri dahi Türkçede kullanılan deyimlerle ve atasözleriyle vermeyi tercih ettiğini görüyoruz. Böylece Türkçenin ne kadar zengin bir dil olduğunu, bir kelime ya da cümleyi birbirinden farklı şekillerde söylemenin mümkün olduğunu görmekteyiz. Bu da dilinin inceliklerini öğrenmeye başlayan ve kelime hazinelerini geliştirmeye çalışan çocuklar için bir bakıma yarar sağlamaktadır. Ayrıca çevirmen Celal Üster'in kaynak metindeki çoğu cümlede yer almamasına rağmen yaptığı çevirilerde doğaya özgü seslere ve benzetmelere yer vermesi anlatımını daha canlı kılmaktadır. Bu sayede çocuklar okudukları cümleleri kafalarında daha iyi resmedebilirler, kitapta geçen olayları kafalarında daha iyi canlandırabilirler. Kısaca şunu söyleyebiliriz ki, çevrisinde edebi dil kullanmayı tercih eden Celal Üster, anlatımını deyimler, atasözleri, benzetmeler ile zenginleştirmiştir.

Genel olarak bakıldığında, Celal Üster'in aksine çevirmen Makbel Oytay yazarın kullandığı dili aynen aktarmaya çalışmıştır. Yani yazarın eserinde kullandığı deyimlerin, sıfatların, benzetmelerin, yansıma seslerin, vs erek kültürde birebir karşılıklarını vererek çeviri yapmıştır. Yazarın üslubunun dışına çıkmamayı tercih etmiştir.

Bunların dışında her iki çevirmenin az da olsa kaynak metinde geçen bazı cümleleri erek metinde vermedikleri görülmüştür. Fakat erek metinde eksik olarak verilen bu cümleler, yazarın okura vermek istediği iletinin anlamını bozmamıştır. Çünkü erek metinde karşılığı birebir olarak yer almayan bu cümlelerin vermek istediği anlam zaten bir alt ya da üst cümlede yer almaktadır. Bunun tam tersine kaynak metinde bulunmamasına rağmen erek metinde eklemeler yapıldığı da görülmüştür. Kitap genel olarak incelendiğinde erek metinde yapılan eklemeler, çıkarmalara göre daha fazladır. Bu da anlatımı daha zenginleştirmek, kaynak metnin erek okurlar tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla yapılmıştır. Sager'e

göre eklemeler ve çıkarmalar erek okurun isteklerini karşılayacak bir çeviri oluşturmada çevirmene büyük yarar sağlamaktadır. Şu bilinmelidir ki, bazı koşullarda kaynak metindeki bir bölümden çıkarılacak olan tek bir kelime dahi erek kültürdeki okur için metnin okunabilirliğini arttırmaktadır(Sager,1997,31). Nevar ki, çevirmen kendine sunulan bu ayrıcalığı iyi şekilde kullanmalıdır çünkü aksi takdirde çevirmen için büyük tehlikeler oluşturabilir.

Bir konunun anlatımında kelimeler kadar büyük bir öneme sahip olan noktalama işaretlerine gelince her iki çevirmenin de kaynak metne sadık kaldığını görüyoruz. Kaynak eserde yer alan noktalama işaretlerini, büyük ya da küçük harfleri, italik kelimeleri, koyu renkte yazılmış kelime ya da cümleleri çevirmenler erek metinlerine aynen aktarmışlardır. Yazarın kendi eserinde büyük, koyu renkte ya da italik harfleri kullanarak okuyucuya vermek istediği mesajı ya da okuyucunun dikkatini çekmek istediği yerleri, çevirmenler de erek kültür okurlarına aynen vermeyi tercih etmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışmada elde edilen tüm verilere bakıldığında çeviri sürecinin erek hedefli kuram içerisinde disiplinler arası bir yaklaşımı gerektirdiği söylenebilir ve bir çevirmenden beklenen şey farklı disiplinlerden yararlanarak erek kültürde iyi bir çeviri yaratmasıdır. İyi bir çeviri ise kelimesi kelimesine yapılan bir çeviriden çok erek kültürdeki okuyucuya hitap edecek şekilde gerekli değişiklikleri yaparak oluşturulan bir çeviridir. Akşit Göktürk bu düşüncüyü şu sözleriyle desteklemektedir. “Çevirmenlerin görevi tek tek sözcükler ya da tümcelerden çok metinleri çevirmektir. Nitekim, tek bir sözcüğün ya da tümcenin bütün bir metin işlevi kazandığı durumlar yok değildir”(Göktürk,1994:17). Dolayısıyla çevirmen kaynak metindeki anlamsal özü aktarabilmek için çeviri sürecinde doğru seçimleri yapmalı ve doğru kararları almalı, en doğru amacı saptamalıdır.

KAYNAKLAR

AKSOY, N. Berrin (2002). **Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi**. İmge Kitabevi:Ankara.

ALPAY, Meral (1991). **Çocuk Edebiyatı, Türkiye’deki Gelişimi ve Çevirisi Üzerine**. Metis Çeviri:sayı:15,sayfa:11-18

ALPÖGE,Gülçin(2002).**Günümüz Çocuk Kitaplarında Çocuk İmgesi**,
<http://kitaplar.ankara.edu.tr/tammetin.php?ocr=dosyalar/ocr/024.htm>,Erişim
12.04.2009

AYTAŞ, Gıyasettin (1999). **Çocuk Edebiyatı Etrafında**. Cemre, Yıl: 5, Sayı:11
<http://w3.gazi.edu.tr/web/giyaytas/cocukedebyati.htm>,Erişim 12.09.2009

BENGİ ÖNER,Işın(1995). **Çeviri Eğitiminde Özgün Metni Yorumlama,Çeviri Metni Oluşturma Sürecine Yönelik Yöntem Önerileri**(Derl.) Ankara Üniversitesi,Tömer Bursa Şubesi

DAHL, Roald (1995). **Charlie and The Chocolate Factory**. Puffin Books:England.

DİLİDÜZGÜN, Selahattin (1996). **Çağdaş Çocuk Yazını-Yazın Eğitiminde İlk Adım**. Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.

DURSUN, Tarık (1991). **Çocuk Edebiyatı, Türkiye’deki Gelişimi ve Çevirisi Üzerine**. Metis Çeviri:sayı:15,sayfa:11-18

ERDOĞAN,Fatih. (1991). **Çocuk Edebiyatı, Türkiye’deki Gelişimi ve Çevirisi Üzerine**. Metis Çeviri:sayı:15,sayfa:11-18

ERDOĞAN,Fatih.(1995). **Children’s literature in Turkey**
<http://ifla.queenslibrary.org/IV/ifla61/61-erdf.htm>,Erişim 10.03.2009

EVEN-ZOHAR, Itamar (1990). Polysystem Theory. Poetics Today, Tel Aviv University, The Porter Institute for Poetics and Semiotics.

GÖKTÜRK, Akşit (1994). **Çeviri Dillerin Dili**.Yapı Kredi Yayınları.İstanbul.

GÜNDÜZ, Üzeyir (2003). **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**.
Yıl:4,sayı:41.<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi41/arslan-uslu.htm>,Erişim
14.04.2009

NEYDİM, Necdet (2003). **80 Sonrası Paradigma Değişimi Açısından Çeviri Çocuk Edebiyatı**. Bu Yayınevi, Umut Matbaacılık: İstanbul.

NEYDİM, Necdet (2006). **Çeviri Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Edebiyatı Çevirisi Üzerine**. <http://ceviribilim.com/?p=228>),Erişim 24.10.2009

NORD, Christiane (1991). **Text Analysis in Translation. Theory, Methodology and Didactic Application of a Model For Translation-Oriented Text Analysis**, Amsterdam.

NORD, Christiane (1997). **Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained**. St. Jerome Publishing: Manchester,UK.

OĞUZKAN, A. Ferhan (1979). **Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı**. Kadioğlu Matbaası: Ankara.

OĞUZKAN, A. Ferhan (2000). **Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı**. Anı Yayıncılık: Ankara.

OYTAY, Meral (2004). **Çarli'nin Çikolata Fabrikası**.Can Yayınları:İstanbul.

ÖZTÜRK, İlyas (2002). **Çevirmenin Kültür Transferindeki Rolü**.Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, sayı 4: İzmir.

PUURTINEN,Tina (1995). **Linguistic Acceptability in Translated Children's Literature**. Joensuu, Finland: University of Joensuu Publications in the Humanities.

SAGER, J.C (1997).**Text Types and Translation. Text Typology and Translation**. Benjamins: Amsterdam & Philadelphia.

SERT, Gülperi (2009). **Stefan Zweig'in "Kendi Hayatının Şiirini Yazanlar" Adlı Eserinin Türkçe Çevirilerinde Çevirmenin Görünürlüğü ve Çevrimenin Sesi**. D.E.Ü Matbaası.İzmir.

SEVER, Sedat (2008). **Çocuk ve Edebiyat**. Tudem Yayıncılık: İzmir.

SHAVİT, Zohar (1991). **Çocuk Yazını Çevirisinin Yazınsal Çoğul dizgedeki Konumu** Açısından Belirlenmesi, MetisÇeviri,sayı:15,sayfa:19-25

ŞİRİN, Mustafa Ruhi (1988). **Çocuk Edebiyatı Yıllığı**. Gökyüzü Yayınları: İstanbul.

ŞİRİN, Mustafa Ruhi (1994). **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**. Çocuk Vakfı Yayınları: İstanbul.

TELLİOĞLU, Banu (1998). **Hans Vermeer'in Skopos Kuramında Görecelilik Kavramının Yeri ve Bu Kavramın Çeviri Eleştirisine Yansımaları, Görece-Görecelilik**. Çeviribilim ve Uygulamaları, Ankara.

TOURY, Gideon (1995). **Descriptive Translation Studies and Beyond**. John Benjamins Publishing: Amsterdam/Philadelphia.

ÜSTER, Celal (2009) **Charlie'nin Çikolata Fabrikası**. Can Sanat Yayınları.İstanbul.

YALÇIN,Alemdar ve AYTAŞ,Gıyasettin(2002). **Çocuk Edebiyatı**. Akçağ Yayıncılık: Ankara.

<http://www.tumgazeteler.com/?a=2725104>, Erişim 25.04.2009

<http://ceviribilim.com/?p=228>, Erişim 25.05.2009

<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=-26413&yazarid=12>, Erişim 15.04.2010

<http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=4353>, Erişim 15.04.2010

www.roalddahl.com, Erişim 18.04.2010

<http://www.ykykultur.com.tr/cevirmen/?id=169>, Erişim 18.04.2010

<http://www.cancocuk.com/>, Erişim 18.04.2010